

**РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКУ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

***ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
ЗА 2008. ГОДИНУ***

Требиње, мај 2009. године

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	4
УВОД	6
1. ПРАВНИ ОСНОВ ЗА РЕГУЛАЦИЈУ ЕНЕРГЕТСКОГ СЕКТОРА И ЕНЕРГЕТСКИХ ДЈЕЛАТНОСТИ И НАДЛЕЖНОСТИ РЕРС-А	7
2. КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ	9
2.1 СЈЕДНИЦЕ, САСТАНЦИ И ЈАВНЕ РАСПРАВЕ	9
2.2 ДОНОШЕЊЕ ОПШТИХ НОРМАТИВНИХ АКТА	10
2.2.1 Општи услови за испоруку и снабдијевање електричном енергијом	10
2.2.2 Правилник о методологији за утврђивање накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу	10
2.2.3 Правилник о издавању дозвола	11
2.2.4 Израда Правилника о квалификованом произвођачу и подстицају производње електричне енергије из обновљивих извора и комбиноване производње топлотне и електричне енергије	11
Одлука о висини премија и гарантованих откупних цијена електричне енергије произведене у квалификованим електранама и ефикасним когенерацијским постројењима	11
2.2.5 Правилник о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом	11
2.3 ИЗДАВАЊЕ ДОЗВОЛА И НАДГЛЕДАЊЕ	12
2.3.1 Издавање дозволе за обављање дјелатности производње електричне енергије	12
2.3.2 Издавање дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на подручју БиХ	13
2.3.3 Издавање дозволе за изградњу електроенергетских објеката	14
2.3.4 Надзорне провјере предузећа корисника дозвола за обављање електроенергетских дјелатности ...	14
2.4 РЕГУЛАЦИЈА ЦИЈЕНА И ОТВАРАЊЕ ТРЖИШТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ПРИРОДНОГ ГАСА	15
2.4.1 Отварање тржишта електричне енергије и природног гаса	16
2.5 ЗАШТИТА КУПАЦА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ПРИРОДНОГ ГАСА	17
2.5.1 Регулаторни оквир заштите купаца	17
2.5.2 Рјешавање спорова и жалби	18
2.5.3 Заштита социјално угрожених купаца	19
2.6 ИЗВЈЕШТАВАЊЕ	21
2.7 САРАДЊА	22
2.7.1 Енергетска заједница Југоисточне Европе	22
2.7.2 ERRА – Регионално удружење енергетских регулаторних тијела	22
2.7.3 Сарадња са другим регулаторним комисијама	22
2.7.4 Учешће у раду скупова, конференција и семинара	23
3. ЗАПОСЛЕНИ, ОРГАНИЗАЦИЈА И ЈАВНОСТ РАДА	23
3.1 ЗАПОСЛЕНИ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ	23
3.2 ЈАВНОСТ РАДА РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ	25
4. ФИНАНСИРАЊЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ	25
4.1 ФИНАНСИРАЊЕ	25
4.2 РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ	27
5. ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ РЕРС-А	30
Б. ЕНЕРГЕТСКИ СЕКТОР - ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ПРИРОДНОГ ГАСА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ 32	
1. ПРОИЗВОДЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	32
1.1. ПРОИЗВОДЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ — ИНСТАЛИСАНИ КАПАЦИТЕТИ, БИЛАНС И ОСТВАРЕЊЕ	32
1.2. ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ	35
1.2.1 Користи од обновљиве енергије	35
1.2.2 Законски оквир у Републици Српској	35
1.2.3 Активност РЕРС-а на изради подзаконских аката	36
1.2.4 Могући систем подстицаја у РС	36

1.2.5	Енергија из обновљивих извора у укупној бруто потрошњи електричне енергије у РС.....	37
1.2.6	Постојећи и додатни потенцијал МХЕ у РС	38
1.2.7	Могући ефекти накнаде за ОИЕ на крајње купце	39
1.2.8	Правне тековине Европске Уније	40
1.3	ПРОИЗВОДЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ — ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	41
2.	ПРЕНОС ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	46
3.	ДИСТРИБУЦИЈА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ.....	47
3.1	ОПЕРАТОРИ ДИСТРИБУТИВНОГ СИСТЕМА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ.....	47
3.2	МЕТОДОЛОГИЈА ЗА УТВРЂИВАЊЕ ТАРИФНИХ СТАВОВА ЗА КОРИСНИКЕ ДИСТРИБУТИВНИХ СИСТЕМА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	49
3.3	ИЗЈЕДНАЧАВАЊЕ ДИСТРИБУТИВНЕ МРЕЖНЕ ТАРИФЕ	50
3.4	ПРЕУЗИМАЊЕ И ПОТРОШЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У ДИСТРИБУТИВНОЈ МРЕЖИ	51
3.5	ГУБИЦИ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У ДИСТРИБУТИВНОЈ МРЕЖИ.....	52
3.6	КВАЛИТЕТ УСЛУГЕ	55
4.	СНАБДИЈЕВАЊЕ ТАРИФНИХ КУПАЦА ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ	62
4.1	ПОТРОШЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ.....	62
4.2	СИГУРНОСТ СНАБДИЈЕВАЊА - ПРОИЗВОДЊА И ПОТРОШЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	64
4.3	ПРИХОД ДИСТРИБУЦИЈЕ И СНАБДИЈЕВАЊА ТАРИФНИХ КУПАЦА.....	64
5	ИНФОРМАЦИЈЕ О ЦИЈЕНАМА И ТРЖИШТУ У 2008. ГОДИНИ	65
5.1	ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	65
5.2	ВЕЛЕПРОДАЈНО ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ.....	65
5.2.1	Произвођачи	65
5.2.2	Трговци.....	66
5.3	МАЛОПРОДАЈНО ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ.....	66
5.3.1	Снабдјевачи	66
5.3.2	Купци	68
5.4	ОТВОРЕНОСТ ТРЖИШТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	68
5.5	ПРОСЈЕЧНА ЦИЈЕНА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ.....	71
5.5.1	Цијена коришћења дистрибутивне мреже према методологији Еуростата.....	71
5.5.2	Кретање просјечних цијена електричне енергије за крајње купце у Републици Српској.....	72
5.5.3	Просјечне цијене електричне енергије за крајње купце у Босни и Херцеговини.....	74
5.6	УПОРЕДНИ ПОДАЦИ О ЦИЈЕНАМА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ И ОКРУЖЕЊУ ЗА СТАНДАРДНОГ КУПАЦА	75
5.6.1	Нови приступ обради података и презентацији цијена електричне енергије	75
5.6.2	Цијене електричне енергије у РС и окружењу - стара методологија обраде података	79
5.7	ПРИУШТИВОСТ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ КУПЦИМА ИЗ КАТЕГОРИЈЕ "ДОМАЋИНСТВА"	82
5.8	ТРЖИШТЕ ПРИРОДНОГ ГАСА	85
5.9	ИНФОРМАЦИЈА О ЦИЈЕНАМА ПРИРОДНОГ ГАСА.....	85
5.9.1	Цијене природног гаса у Републици Српској	85
5.9.2	Поређење цијена природног гаса.....	86
5.9.3	ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА И ПРИРОДНИ ГАС - ЦИЈЕНЕ УПОРЕДНИ ПРИКАЗ	88

ПРЕДГОВОР

Извјештај о раду Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске даје цјеловит преглед одвијања њених активности усмјерених на постизање циљева дефинисаних планом пословања и финансијским планом (буџетом) Регулаторне комисије за 2008. годину.

Основни циљ дјеловања Регулаторне комисије је успостављање и унапређење регулаторног оквира, неопходног за функционисање енергетског сектора у Републици Српској, на начин који ће, у тржишним условима обезбиједити сигурност снабдијевања купаца енергијом и одрживи развој овог сектора.

Регулаторна комисија за енергетику, која је изворно основана као Регулаторна комисија за електричну енергију, већ четврту годину у континуитету, остварује своју надлежност која се односи на регулисање односа у обављању дјелатности производње, дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом. Те активности се спроводе путем надзора над примјеном прописаних услова издатих дозвола за обављање дјелатности, односно провјером и усмјеравањем понашања корисника дозвола у погледу њихове транспарентности у раду, потребног раздвајања рачуна, односа према другим учесницима на тржишту, као и односа према животној средини и ефикасном кориштењу енергетских ресурса.

У 2008. години Регулаторна комисија је донијела веома важан акт којим се уређује прикључење објеката корисника дистрибутивног система електричне енергије на дистрибутивну мрежу са основним циљем да се обезбиједи утврђивање правичног износа накнаде за прикључење и створе услови за развој дистрибутивне мреже, ради обезбјеђења сигурности снабдијевања купаца електричном енергијом.

Утврђивањем нацрта прописа о кориштењу обновљивих извора енергије и когенерацијских постројења за производњу електричне енергије, Регулаторна комисија је дала у јавност своје виђење уређења ове проблематике. Коначним доношењем ових аката, које треба да уследи након доношења одговарајућих прописа Владе Републике Српске, којим ће се дефинисати основни циљеви кориштења обновљивих извора енергије, обезбјеђује се јасан и унапријед познат регулисани оквир за инвестициона улагања у обновљиве изворе енергије у РС.

У оквиру надлежности која се односи на заштиту купаца, Регулаторна комисија је своје активности у 2008. години усмјерила на измјене и допуне као и надгледање примјене низа одредби у Општим условима за снабдијевање и испоруку електричне енергије, којима се спречава или ограничава монополско и нетранспарентно понашање дистрибутивних компанија те на рјешавање спорова по појединачним захтјевима купаца електричне енергије.

Доношењем прописа за регулисање тарифа и издавање дозвола, Регулаторна комисија је обезбиједила предуслове за спровођење поступака за одређивање тарифа за транспорт, дистрибуцију и снабдијевање купаца природним гасом, утврђивање накнада за прикључење објеката купаца на дистрибутивну и транспортну мрежу, као и услове за издавање дозвола за обављање дјелатности енергетским субјектима у сектору природног гаса у Републици Српској.

Значајна активност у области енергетике за Републику Српску и Босну и Херцеговину у 2008. години односила се на обезбјеђење услова за примјену Уговора о успостављању Енергетске заједнице Југоисточне Европе. Овим уговором се и Република Српска, у оквиру БиХ, обавезала на имплементацију и преношење, у домаћу легислативу, правних тековина Европске Уније које се односе на тржиште електричне енергије и гаса, заштиту животне средине, обновљиве изворе енергије и конкурентност. Регулаторна комисија је активно учествовала у реализацији мапа пута и акционих планова као и у извјештавању надлежних институција о оствареном напретку у примјени поменутог уговора.

Презентовани ревидовани финансијски извјештаји, према којима су приходи остварени са 100,41%, а расходи са 93,39% у односу на планиране, најбоље говоре о финансијском пословању Регулаторне комисије у 2008. години. За неутрошени дио средстава, корисницима дозволе за обављање електроенергетских дјелатности, умањен је износ регулаторне накнаде за 2009. годину.

Регулаторна комисија се у свом раду строго придржавала принципа који подразумијевају: дјеловање у оквирима надлежности и обавеза прописаних законом, поштовање унапријед објелодањених правила, процедура и методологија, као и отвореност и јавност рада који укључују обавезно консултовање јавности код доношења одлука.

Презентовањем информација о свом раду на начин како је то учињено у овом извјештају, Регулаторна комисија обезбјеђује извјештавање о свом раду у складу са чланом 31. Закона о електричној енергији Републике Српске.

УВОД

Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске (у даљем тексту: Регулаторна комисија, РЕРС) основана је Законом о електричној енергији (Службени гласник Републике Српске, број 66/02), под називом Регулаторна комисија за електричну енергију Републике Српске, у циљу регулисања тржишта електричне енергије у Републици Српској. Промјена назива у Регулаторну комисију за енергетику Републике Српске је извршена Законом о измјенама закона и допунама закона о електричној енергији (Службени гласник Републике Српске, број 60/07), којим је као самосталној, специјализованој, непрофитној и независној организацији проширена надлежност и на друге области енергетике утврђене посебним законом. Законом о гасу (Службени гласник Републике Српске, број 86/07) прописане су надлежности Регулаторне комисије у сектору за гас. У међувремену је донесен и пречишћени текст Закона о електричној енергији (Службени гласник Републике Српске, број 8/08).

Овај извјештај обухвата информације о раду Регулаторне комисије који је обиљежио претходну 2008. годину, те се на основу одредбе члана 30. Закона о електричној енергији Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, број 8/08) доставља Народној скупштини Републике Српске на усвајање.

Извјештај је подијељен на неколико цјелина које истичу најзначајније активности Регулаторне комисије.

Почетни дио поглавља о кључним активностима садржи квантитативне показатеље о броју одржаних редовних сједница, интерних састанака и јавних расправа као и број и врсту донесених аката.

Даље, слиједи подјела на активности које се односе на:

- издавање дозвола и надзирање поштивања прописаних услова дозволе,
- регулисање цијена електричне енергије и електроенергетских услуга и отварање тржишта,
- заштита купаца,
- рјешавање спорова и жалби,
- израда докумената Регулаторне комисије,
- сарадњу,
- запослене у Регулаторној комисији и
- финансирање и финансијске показатеље пословања.

У другом дијелу дат је приказ електроенергетског сектора и тржишта електричне енергије и природног гаса у Републици Српској.

1. Правни основ за регулацију енергетског сектора и енергетских дјелатности и надлежности РЕРС-а

Закон о електричној енергији и Закон о гасу представљају основну регулативу енергетског сектора, на основу којих је Регулаторна комисија донијела подзаконске акте који, заједно са наведеним законима, чине правни оквир за регулисање енергетског сектора у Републици Српској, те на основу којих су спроведене активности Регулаторне комисије током 2008. године.

Када је ријеч о подзаконским актима Регулаторне комисије, њене активности се спроводе на основу сљедећих аката:

- Одлука о именовању председника и Одлуке о именовању чланова Регулаторне комисије за електричну енергију Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, број 90/03, 93/03 и 128/06),
- Статут Регулаторне комисије за електричну енергију Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, број 41/04, 67/07 и 113/07),
- Етички кодекс за чланове и запослене у Регулаторној комисији за електричну енергију Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, број 49/04),
- Пословник о раду Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, број 96/04),
- Правилник о раду, унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, број 49/04),
- Одлука Народне скупштине Републике Српске о усвајању Буџета Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске за 2008. годину, број 01-1921/08 од 03.12.2008. године (Службени гласник Републике Српске, број 117/08),
- Одлука о регулаторној накнади за предузећа која се баве дјелатношћу производње, дистрибуције и трговине електричној енергијом, на основу одобреног Буџета за 2008. годину (Службени гласник Републике Српске, број 9/09),
- Правилник о издавању дозвола и сагласности (Службени гласник Републике Српске, број 4/09),
- Одлука о висини једнократних регулаторних накнада (Службени гласник Републике Српске, број 16/09),
- Правилник о тарифној методологији и тарифном поступку за електричну енергију (Службени гласник Републике Српске, број 61/05),
- Одлука о садржају и форми образаца у тарифном поступку (Службени гласник Републике Српске, број 65/05),
- Одлука о одређивању образаца захтјева за одобрење цијена и тарифа и образаца за техничке и финансијске податке (Службени гласник Републике Српске, број 65/05 и 59/07),
- Правилник о јавним расправама и рјешавању спорова и жалби (Службени гласник Републике Српске, број 71/05),
- Општи услови за испоруку и снабдијевање електричном енергијом (Службени гласник Републике Српске, број 85/08),

- Правилник о стицању статуса квалификованог купца (Службени гласник Републике Српске, број 88/06),
- Правилник о повјерљивим информацијама (Службени гласник Републике Српске, број 10/07),
- Правилник о извјештавању (Службени гласник Републике Српске, број 61/07),
- Одлука о јединственом регулаторном контном плану (Службени гласник Републике Српске, број 17/07),
- Одлука о тарифном систему за продају електричне енергије у Републици Српској (Службени гласник Републике Српске, број 28/06, 40/06, 59/07 и 114/07),
- Правилник о методологији за утврђивање накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу (Службени гласник Републике Српске, број 123/08),
- Правилник о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом (Службени гласник Републике Српске, број 9/09).

Основне надлежности Регулаторне комисије у сектору електричне енергије су сљедеће:

- надзор и регулисање односа између производње, дистрибуције и купца електричне енергије укључујући и трговце електричном енергијом,
- прописивање методологије и критеријума за утврђивање цијене коришћења дистрибутивне мреже и цијена снабдијевања неквалификованих купца електричном енергијом и методологије за утврђивање накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу,
- доношење тарифног система за продају електричне енергије и коришћење дистрибутивне мреже,
- утврђивање тарифних ставова за кориснике дистрибутивних система и тарифних ставова за неквалификоване купце,
- издавање или одузимање дозвола за производњу, дистрибуцију и трговину електричном енергијом,
- доношење општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом,
- утврђивање цијена електричне енергије на прагу електране.

Основне надлежности Регулаторне комисије у сектору природног гаса обухватају:

- утврђивање методологије за обрачунавање трошкова производње, транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом,
- утврђивање методологије за обрачунавање трошкова прикључења на мрежу,
- доношење тарифног система за обрачунавање цијена за коришћење система за производњу, транспорт, дистрибуцију, складиштење природног гаса и тарифни систем за обрачун цијена природног гаса за снабдијевање тарифних купца,
- утврђивање критеријума и прописивање услова за добијање, измјену и одузимање дозвола за обављање дјелатности као и рјешавање, у поступку за добијање, измјену и одузимање дозвола за обављање дјелатности у сектору природног гаса,

- рјешавање по жалби на рјешења оператора транспортног и дистрибутивног система у поступцима давање одобрења за коришћење мреже и одобрења за прикључење на мрежу,
- утврђивање минималне годишње потрошње природног гаса којом се стиче статус квалификованог купца и утврђује статус и вођење регистра квалификованих купаца природног гаса,
- давање сагласности на правила рада оператора система и на опште услове за снабдијевање природним гасом,
- давање сагласности енергетским субјектима на цијене услуга и цијене снабдијевања природним гасом.

2. Кључне активности

2.1 Сједнице, састанци и јавне расправе

Редовне сједнице, интерни састанци и јавне расправе

У току 2008. године, Регулаторна комисија је одржала 19 редовних сједница и 27 интерна састанка. На редовним сједницама разматрана су и донесена акта из регулаторне надлежности у складу са Законом о електричној енергији, Законом о гасу и прописаним овлашћењима, а на интерним састанцима су разматрана питања и усвајани акти организационо - административне природе. У табелама су дати подаци о структури и броју усвојених аката на редовним сједницама и интерним састанцима.

Редовне сједнице – 19		Интерни састанци - 27	
Врста документа са редовне сјед.	Број	Врста документа са интерног саст.	Број
Записници	19	Записници	27
Усвојене одлуке	6	Усвојене одлуке	61
Усвојена рјешења	45	Усвојена рјешења	7
Усвојени закључци	69	Усвојени закључци	20
Обавјештења за јавност	54	Усвојени правилници	1
Утврђени нацрти	6	Упутства	1
Усвојени правилници	4	Споразум о мирном рјешавању спора	1
Тумачења	1		
Мишљење	1		

Табела 1 - Структура и број донесених докумената

Регулаторна комисија, уважавајући начело јавности и транспарентности свог рада, је одржала више јавних расправа у складу са Правилником о јавним расправама и рјешавању спорова и жалби (Службени гласник Републике Српске, број 71/05). У току 2008. године, РЕРС је одржао 26 јавних расправа у вези са:

- доношењем општих нормативних аката – Општи услови за испоруку и снабдијевање електричном енергијом, Правилник о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом, Правилник о методологији за утврђивање накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу, Правилник о издавању дозвола,
- издавањем дозвола за обављање електроенергетских дјелатности и
- рјешавањем спорова између учесника на тржишту електричне енергије.

У табели 2 је приказан број јавних расправа по врсти:

Врста јавне расправе	Правила и прописи	Издавање дозволе	Тарифе и тржиште	Рјешавање спорова	Укупан број одржаних расправа
Опште јавне расправе	9	5	-	-	14
Техничке расправе	7	-	-	-	7
Формалне расправе	-	-	-	5	5
УКУПНО					26

Табела 2 - Структура и број јавних расправа

2.2 Доношење општих нормативних аката

Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске је, у оквиру своје надлежности, током 2008. године донијела више нормативних аката и у сектору електричне енергије и природног гаса.

2.2.1 Општи услови за испоруку и снабдијевање електричном енергијом

Измјеном Закона о електричној енергији - пречишћени текст Службени гласник РС број 8/08 указала се потреба измјене Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом (у даљем тексту: Општи услови) и усклађивање са одредбама Закона о електричној енергији Републике Српске. Након спровођења прописаних процедура које се односе на израду и доношење подзаконских аката, почевши од израде нацрта акта, оджавања јавних расправа и остављеног рока за подношење коментара јавности, Регулаторна комисија је на својој редовној сједници одржаној 07.08.2008. године донијела Опште услове за испоруку и снабдијевање електричном енергијом који су објављени у Службеном гласнику РС број 85/08 од 15.09.2008.

2.2.2 Правилник о методологији за утврђивање накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу

Овим Правилником уређује се начин одређивања накнаде за прикључење објеката корисника дистрибутивног система електричне енергије на дистрибутивну мрежу.

Основни циљ овог Правилника је да се обезбиди утврђивање правичног износа накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу у транспарентном, ефикасном и

економичном поступку и стварање услова за развој дистрибутивне мреже ради обезбјеђења сигурности снабдијевања купаца електричном енергијом.

Након одржаних јавних расправа и истека рока за достављање коментара, РЕРС је на својој 38. редовној сједници, анализирајући све коментаре који су достављени у поступку јавног разматрања овог акта, донио Правилник о методологији за утврђивање накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу, дана 8. децембра 2008. године, а који је објављен у Службеном гласнику РС број 123/08.

2.2.3 Правилник о издавању дозвола

У циљу спровођења регулаторних надлежности РЕРС-а у сектору природног гаса, сходно Закону о гасу у Републици Српској, израђен је акт за издавање дозвола за обављање дјелатности у сектору природног гаса. У РЕРС-у је постојао Правилник о издавању дозвола донесен децембра 2007. године са измјенама које су уважавале измјене Закона о електричној енергији - пречишћени текст. Одлучено је да се изради један правилник који ће обухватити издавање дозвола за обављање дјелатности у сектору електричне енергије и у сектору природног гаса. У том смислу, РЕРС је, по окончању процедуре за доношење аката, донио Правилник о издавању дозвола на својој редовној сједници која је одржана 22.12.2008. године, а објављен је у Службеном гласнику РС , број 04/09.

2.2.4 Израда Правилника о квалификованом произвођачу и подстицају производње електричне енергије из обновљивих извора и комбиноване производње топлотне и електричне енергије

Одлука о висини премија и гарантованих откупних цијена електричне енергије произведене у квалификованим електранама и ефикасним когенерацијским постројењима

Нацрт Правилника о квалификованом произвођачу и подстицају производње електричне енергије из обновљивих извора и комбиноване производње топлотне и електричне енергије и Нацрт Одлуке о висини премија и гарантованих откупних цијена електричне енергије произведене у квалификованим електранама и ефикасним когенерацијским постројењима утврђени су 18.04.2008. године. Нацрт Правилника и Нацрт Одлуке су у процедури јавног разматрања. У 2008. години су одржане три јавне расправе. Битан предуслов за доношење ових аката је дефинисање енергетске политике за обновљиве изворе енергије која подразумијева и дефинисање индикативних циљева учешћа електричне енергије произведене из обновљивих извора и когенерације у бруто потрошњи електричне енергије у Републици Српској. Нацртом Закона о енергетици Републике Српске је предвиђено да Влада РС даје сагласност на прописе који се односе на подстицање кориштења обновљивих извора енергије, тако да се коначно доношење ових аката очекује у 2009. години.

2.2.5 Правилник о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом

Овим Правилником утврђени су:

- методологија за обрачунавање трошкова транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом,
- методологија за обрачунавање трошкова прикључења на мрежу за транспорт и/или дистрибуцију природног гаса,
- тарифни систем за обрачунавање цијене за приступ и кориштење система за транспорт, дистрибуцију и складиштење природног гаса и тарифни систем за обрачунавање цијене снабдијевања тарифних купаца природним гасом,
- тарифни поступак за одобрење, тј. давање сагласности на тарифне ставове за коришћење дистрибутивног система природног гаса у Републици Српској, тарифне ставове за коришћење транспортног система природног гаса у Републици Српској, тарифне ставове за снабдијевање тарифних купаца природним гасом у Републици Српској и тарифне ставове за оператора транспортног система природног гаса у Републици Српској.

Циљ доношења овог Правилника је да се омогући правичан и економичан поступак регулације цијена у сектору природног гаса, увођење тржишних механизма и међународно прихваћене праксе засноване на принципима равноправног приступа и недискриминације корисника транспортне и дистрибутивне мреже и складишта у систему природног гаса, те јасни и унапријед познати услови приступа и коришћења транспортне и дистрибутивне мреже и складишта природног гаса.

На својој 39. редовној сједници, одржаној 22.12.2008. године, РЕРС је, имајући у виду достављене коментаре на нацрт Правилника, усвојио приједлог Правилника о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом.

Према одредбама овог Правилника, предузећа која обављају дјелатност транспорта, дистрибуције и снабдијевања крајњих купаца у Републици Српској природним гасом дужна су у року од 90 дана од објављивања Правилника поднијети РЕРС-у захтјев за одобрење цијена и тарифа.

2.3 Издавање дозвола и надгледање

2.3.1 Издавање дозволе за обављање дјелатности производње електричне енергије

а) Захтјев Фабрика глинице "Бирач" а.д. Зворник

Фабрика глинице Бирач а.д. Зворник је корисник дозволе за производњу електричне енергије и дозволе за трговину и снабдијевање електричном енергијом на територији БиХ. Поднијела је захтјев РЕРС-у за тумачење услова дозволе број 01-330-04/22/07 од 19.07. 2007. године за производњу електричне енергије тачке 3.1 и 5.3 те везано за питање равноправности учесника на тржишту електричне енергије. По овоме питању, одржана је формална расправа 27.02.2008. године уз учешће представника подносиоца захтјева, ЕРС-а, ДЕРК-а и НОС-а. РЕРС је на редовној сједници донио тумачење наведених тачака дозволе за производњу електричне енергије које гласе:

3.1 Предмет дозволе је обављање дјелатности производње електричне енергије претежно за властите потребе у Енергани-термоелектрани Фабрике глинице

"Бирач" а.д. Зворник, чији су технички и енергетски подаци наведени у тачки 1.2.2 ове дозволе.

5.3 Корисник дозволе има право уговорати продају вишкова произведене електричне енергије у складу са законом, под законским актима, правилима и прописима РЕРС-а и условима из ове дозволе.

Тумачење наведених услова дозволе за производњу електричне енергије и став по питању равноправности учесника на тржишту електричне енергије је објављено у Службеном гласнику Републике Српске и интернет страници РЕРС-а.

б) Захтјев предузећа "Елинг МХЕ" д.о.о. Теслић за измјену и допуну дозволе за обављање дјелатности производње електричне енергије

ЕЛИНГ МХЕ Теслић је поднио захтјев за измјену и допуну дозволе за производњу електричне енергије која је раније издата рјешењем РЕРС-а. С обзиром да је захтјев био непотпун, РЕРС је затражио допуну. Пошто подносилац ни у неколико наврата није доставио захтијеване документе који су недостајали, РЕРС му је оставио додатно рок од 90 дана за доставу докумената и исти је продужио за још 30 дана на захтјев подносиоца. С обзиром да захтјев није допуњен у остављеном року РЕРС је 07.08.2008. одбацио овај захтјев као непотпун.

в) Захтјев предузећа "ЕЛИНГ МХЕ" д.о.о Теслић за издавање дозволе за производњу електричне енергије

Друштво са ограниченом одговорношћу "ЕЛИНГ МХЕ" Теслић је РЕРС-у поднијело захтјев за издавање дозволе за обављање дјелатности производње електричне енергије у електрани на ријеци Врбањи општина Котор Варош. Захтјев се односио на производне капацитете који су обухваћени првом фазом изградње за коју је већ била издата дозвола. РЕРС је донио рјешење о издавању дозволе за обављање дјелатности производње електричне енергије дана 23.10.2008.

2.3.2 Издавање дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на подручју БиХ

а) Захтјев МХ ЕРС -Требиње ЗП Ри ТЕ Гацко, А.Д. Гацко

Предузеће МХ ЕРС - Требиње ЗП РиТЕ Гацко, А.Д. Гацко је поднијело захтјев за издавање дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ. Захтјев је допуњаван ради комплетности потребних података за провођење процеса издавања дозволе, коју је РЕРС издао 11.02.2008. са временом важења од двије године.

б) Захтјев Услужног и трговинског предузећа "ENERGY FINANCING TEAM" д.о.о Требиње

Услужно и трговинско предузеће "ENERGY FINANCING TEAM" д.о.о Требиње је поднијело захтјев за издавање дозволе за трговину и снабдијевање електричном енергијом на територији БиХ. РЕРС је донио рјешење 17.06.2008. којим се издаје захтијевана дозвола подносиоцу захтјева са временом важења од четири године.

в) Захтјев предузећа "ЕЛИНГ ИНЖЕЊЕРИНГ" д.о.о Теслић

Предузеће "ЕЛИНГ ИНЖЕЊЕРИНГ" д.о.о Теслић је поднијело захтјев за издавање дозволе за трговину и снабдијевање електричном енергијом на територији БиХ. Донесено је рјешење од стране РЕРС-а дана 17.06.2008. којим се издаје наведена дозвола са временом важења од двије године.

г) Захтјев Фабрике глинице "Бирач" а.д. Зворник

Предузеће Фабрика глинице "Бирач" а.д. Зворник је доставило захтјев за издавање дозволе за трговину и снабдијевање електричном енергијом на територији БиХ. Донесеним рјешењем од стране РЕРС-а дана 22.12.2008. издата је захтијевана дозвола на период важења од четири године.

д) Захтјев предузећа "ЕЛИНГ ИНЖЕЊЕРИНГ" д.о.о Теслић

Предузеће "ЕЛИНГ ИНЖЕЊЕРИНГ" д.о.о Теслић је доставило захтјев за одузимање дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ. Подносилац захтјева је навео да не обавља наведену дјелатност, а такође нема намјеру убудуће да је обавља. Проведен је поступак према Правилнику о издавању дозвола те је РЕРС донио рјешење 22.12.2008. којим се кориснику дозволе "ЕЛИНГ ИНЖЕЊЕРИНГ" д.о.о Теслић одузима дозвола за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на подручју БиХ.

2.3.3 Издавање дозволе за изградњу електроенергетских објеката

а) Захтјев "ЕФТ Рудник и термоелектрана Станари" д.о.о Станари

Друштво са ограниченом одговорношћу за производњу електричне енергије и производњу, прераду, транспорт и трговину угљем "ЕФТ- Рудник и Термоелектрана Станари" д.о.о Станари поднијело је захтјев за издавање дозволе за изградњу електроенергетског објекта термоелектране Станари. Након спроведене процедуре која се односи на доношење дозволе, РЕРС је донио рјешење о издавању дозволе за изградњу Термоелектране Станари снаге 420 MW, са периодом важења од шест година.

б) Захтјев МХ ЕРС ЗЕДП "Електро-Бијељина" а.д. Бијељина

ЗЕДП "Електро-Бијељина" а.д. Бијељина је поднијела захтјев за издавање дозволе за изградњу дистрибутивне трафо станице ТС Бијељина IV инсталисане снаге 2x8 MVA напонског нивоа 35/10 kV. Јавност је обавијештена о комплетности захтјева те року за доставу коментара и могућности пријаве за стицање статуса умјешача у поступку. РЕРС је утврдио нацрт дозволе и одредио датум одржавања опште јавне расправе, рок за подношење коментара у писаној форми на нацрт дозволе те рок за пријављивање ради стицања статуса умјешача у поступку. Процес издавања дозволе ће се наставити у наредној 2009. години.

2.3.4 Надзорне провјере предузећа корисника дозвола за обављање електроенергетских дјелатности

У складу са одредбама Закона и Правилника за издавање дозвола РЕРС је у току 2008. године обављао надзорне провјере предузећа корисника дозвола за обављање електроенергетских дјелатности. Провјере су рађене у циљу праћења усаглашености

рада предузећа, корисника дозвола, са условима дозвола за обављање електроенергетских дјелатности. Надзорне провјере су обавили тимови провјеривача из РЕРС-а, по претходно припремљеном програму провјере посебно за свако предузеће. Провјеру стварног стања и усаглашености рада корисника дозволе са условима дозволе, тим провјеравача је установљавао прегледом и изузимањем одговарајуће документације, увидом у стање постројења и опреме те узимањем изјава од представника корисника дозволе. Извјештај са надзорне провјере садржи утврђено стање у погледу поштовања услова дозволе и утврђене неправилности коришћења дозволе. Извјештаје са надзорних провјера, чији саставни дио су и приједлози корективних мјера за отклањање неправилности, РЕРС је достављао на коментарисање корисницима дозволе. Након анализе достављених извјештаја са надзорних провјера и приспјелих коментара, РЕРС је рјешењем прописивао мјере за отклањање утврђених недостатака које садрже и рок отклањања недостатака као и извјештавање о извршености прописане мјере у циљу поштовања услова издате дозволе.

У 2008. години извршене су провјере код сљедећих корисника дозволе:

- ◆ Услужно и трговинско предузеће "ENERGY FINANCING TEAM" д.о.о Требиње - дозвола за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ,
- ◆ "ЕЛИНГ МХЕ" д.о.о Теслић - дозвола за обављање дјелатности производње електричне енергије,
- ◆ МХ ЕРС – Матично предузеће а.д. Требиње ЗП "Електрокрајина" а.д. Бања Лука- дозвола за обављање дјелатности снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом,
- ◆ МХ ЕРС ЗП "Електро-Херцеговина" а.д. Требиње - дозвола за обављање дјелатности снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом,
- ◆ МХ ЕРС ЗП "Електродистрибуција" а.д. Пале - дозвола за обављање дјелатности снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом.

2.4 Регулација цијена и отварање тржишта електричне енергије и природног гаса

Сектори електричне енергије и гаса, обично под именом "мрежна енергија", предмет су највеће пажње привреде и грађана сваке земље због значаја који имају на привредну активност и животни стандард.

Дјелатности које се обављају у овим секторима могу се подијелити на монополске (управљање преносном, односно транспортном и дистрибутивном мрежом електричне енергије и природног гаса, те складиштење природног гаса) и дјелатности које се могу обављати у тржишним условима (производња, трговина и снабдијевање купаца електричном енергијом и природним гасом). Монополске дјелатности су предмет потпуне регулације од стране надлежног тијела, док "тржишне" дјелатности захтијевају процес либерализације услова њиховог обављања, односно увођење таквих тржишних механизма у којима ће се моћи остварити њихов тржишни карактер.

У члану 1. Закона о електричној енергији прописан је циљ закона у смислу да он "тежи да промовише постепену либерализацију националног тржишта електричне

енергије слиједећи принципе недискриминације и равноправности лица и својине“, а РЕРС, регулисањем цијена за кориштење дистрибутивне мреже и прописивањем услова отварања тржишта, доприноси остваривању овог циља.

Такође, у циљу што бољег организовања, регулације и функционисања сектора природног гаса, те обезбјеђења сигурности снабдијевања и развоја система природног гаса, Закон о гасу прописује да РЕРС утврђује методологије за обрачунавање трошкова производње, транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом и методологију за обрачунавање трошкова прикључка на мрежу, те у циљу спречавања злоупотребе монополског положаја даје сагласност енергетским субјектима на цијене снабдијевања купаца природним гасом и цијене приступа и коришћења транспортног и дистрибутивног система или складишта.

У току 2008. године није било тарифних поступака, али је РЕРС у оквиру својих надлежности које проистичу из закона, у вези са регулацијом цијена донио Правилник о методологији за утврђивање накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу, Правилник о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом, као и Нацрт Правилника о квалификованом произвођачу и подстицају производње електричне енергије из обновљивих извора и комбиноване производње топлотне и електричне енергије и нацрт Одлуке о висини премија и гарантованих откупних цијена електричне енергије произведене у квалификованим електранама и ефикасним когенерацијским постројењима.

2.4.1 Отварање тржишта електричне енергије и природног гаса

Један од основних циљева отварања енергетског тржишта је успостављање права купцима на избор снабдјевача електричном енергијом и природним гасом и обратно, омогућавање једнаких, транспарентних и непристрасних услова снабдјевачима да врше дјелатност снабдијевања купаца електричном енергијом и природним гасом.

Хармонизоване активности на отварању тржишта електричне енергије регулаторна тијела у Босни и Херцеговини започела су још 2006. године, када је Државна регулаторна комисија за електричну енергију донијела Одлуку о обиму, условима и временском распореду отварања тржишта у БиХ, а РЕРС и ФЕРК су, руководећи се усвојеним терминима из Уговора о успостављању Енергетске заједнице за Југоисточну Европу, прописали критеријуме за стицање статуса квалификованог купца доношењем Правилника за стицање статуса квалификованог купца.

За отварање тржишта, поред прописаног права квалификованог купца на избор снабдјевача, потребно је и обезбјеђење других претпоставки. Стога је РЕРС у току 2006. и 2007. године, поред доношења правила о статусу квалификованог купца, дао допринос за стварање услова за отварање тржишта електричне енергије давањем сагласности на дистрибутивна мрежна правила, одређивањем тарифа за кориштење дистрибутивне мреже, стварањем претпоставки за одређивање тарифа за помоћне услуге и издавањем дозвола за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом. Осим тога, у току 2008. године настављено је са праћењем и анализом тржишта у другим европским земљама, те могућностима за подстицање отварања тржишта у РС и БиХ.

Када је у питању тржиште природног гаса у Републици Српској, како је Закон о гасу у Републици Српској донесен 25.09.2007. године, РЕРС је након тога започео са спровођењем активности које су у његовој надлежности, па и са активностима у вези са тржиштем.

2.5 Заштита купаца електричне енергије и природног гаса

2.5.1 Регулаторни оквир заштите купаца

Законом о електричној енергији и Законом о гасу прописане су сљедеће надлежности Регулаторне комисије у вези са заштитом купаца:

- регулисање квалитета услуге и тарифа, имајући у виду интересе купаца и потребе предузећа за испоруку електричне енергије и природног гаса,
- обезбјеђење транспарентног и недискриминаторског понашања на тржишту електричне енергије и природног гаса,
- доношење мјера за спречавање злоупотребе монополског положаја корисника дозвола издатих од стране Регулаторне комисије,
- учешће у рјешавању спорова и постизању споразума између купаца и дистрибутера и снабдјевача електричном енергијом, те између купаца и транспортера, дистрибутера и снабдјевача природним гасом,
- обезбјеђење и других индиректних циљева заштите потрошача приликом прописивања услова дозвола за обављање одређене електроенергетске дјелатности.

У Анексу А Директиве 2003/54/ЕЗ и Анексу А Директиве 2003/55/ЕЗ наведене су мјере за заштиту купаца које обухватају: право на уговор који садржи, између осталог, унапријед дефинисане услове снабдијевања, квалитет понуђене услуге, обавезу правовременог информисања купца, право на надокнаду и обештећење, рјешавање спорова и друга питања, обавезу благовременог обавјештавања о условима и начину промјене цијене, обавезу информисања о цијенама и тарифама под стандардним условима, право на избор начина плаћања, информацију о праву на универзалну услугу за купце електричне енергије.

Основни елементи обезбјеђења равноправности и недискриминације у коришћењу дистрибутивне мреже и снабдијевању крајњих купаца електричном енергијом који су били предмет рада Регулаторне комисије у 2008. години су:

- дефинисање услова испоруке и снабдијевања електричном енергијом, минималног стандарда услуге и обавезујућих елемената уговорне заштите потрошача електричне енергије у условима монопола,
- унапријед познате, лако упоредиве цијене услуга, утврђене на јасан и објективан начин на основу унапријед дефинисане методологије и њене примјене без дискриминације,
- обезбјеђивање права на једноставан, брз и ефикасан поступак заштите купца у случају повреде његових права.

У циљу што боље заштите права крајњих купаца у погледу услова приступа мрежи и коришћења мреже, минималног стандарда услуге и уговорне заштите у односима са корисником дозволе за дистрибуцију електричне енергије и корисником дозволе за

снабдијевање, Регулаторна комисија је у 2008. години донијела **нове Опште услове за испоруку и снабдијевање електричном енергијом** у којима су урађене потребне измјене због промјене Закона о електричној енергији, али и друге у циљу побољшања, прецизирања и поједностављења одредби којима се прописују права и обавезе корисника мреже и крајњег купца, корисника дозволе за дистрибуцију електричне енергије и корисника дозволе за снабдијевање, процедуре прикључења и приступа мрежи, елементи уговора и информације које се морају пружити купцу.

Тарифним ставовима за кориснике дистрибутивних система и тарифним ставовима за неквалификоване купце електричне енергије у складу са одредбама Правилника о тарифној методологији и тарифном поступку, које Регулаторна комисија утврђује, обезбијеђено је да цијене електричне енергије буду утврђене на основу унапријед дефинисане методологије, засноване на објективним критеријумима, објављене прије примјене и примјењене без дискриминације, како је прописано одредбом члана 3. Директиве 2003/54/ЕЗ.

У погледу мјера заштите крајњих купаца електричном енергијом, а посебно угрожених купаца, укључујући мјере помоћи да се избјегне искључење, као и мјере заштите крајњих купаца у удаљеним подручјима, Општим условима су прописани услови под којима се може искључити купац са мреже, процедура искључења, а посебно је прописана забрана да датум искључења буде у дане државних празника, дане викенда или дане када не ради услужни центар корисника дозволе. Такође, забрањено је искључење крајњих купаца који користе електро - медицинску опрему за одржавање здравља. У случају екстремно хладног времена, обустава испоруке се може примијенити само као крајња мјера. Рјешавањем спорова и жалби, Регулаторна комисија обезбјеђује купцу једноставан поступак заштите у случају кад купац сматра да су повријеђена његова права.

У погледу мјера заштите крајњих купаца природним гасом, Регулаторна комисија је, усвајањем Правилника о дозволама и Правилника о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом, створила почетне услове за праћење и омогућавање заштите крајњих купаца природним гасом у оквиру својих надлежности које проистичу из Закона о гасу.

2.5.2 Рјешавање спорова и жалби

У току 2008. године, Регулаторној комисији за енергетику Републике Српске поднесено је 122 захтјева за рјешавање спорова из регулаторне надлежности.

По Закон о електричној енергији РС, разлози за покретање спора пред Регулаторном комисијом односе се на следеће:

- * право на напајање електричном енергијом,
- * право приступа на дистрибутивну мрежу,
- * обавезу испоруке електричне енергије,
- * тарифе по којима се енергија испоручује,
- * застоји у напајању електричном енергијом,
- * одбијање испоруке електричне енергије и
- * квалитет напајања електричном енергијом.

Регулаторна комисија такође одлучује и по жалбама на рјешавање захтјева за добијање електроенергетске сагласности за прикључење објеката крајњих купаца на дистрибутивну мрежу.

У току 2008. године, запримљене су и ријешене двије жалбе на рјешење о издавању електроенергетске сагласности.

Структура спора према врсти спора из члана 28. ЗЕЕ	Број запримљених предмета	Завршени предмети	Предмети у раду
право на напајање ел.енергијом	8	8	0
право приступа на дистрибутивну мрежу	1	1	0
одбијање испоруке ел.енергијом	15	15	0
тарифе по којима се ел.енерг.испоручује	37	37	0
квалитет напајања ел.енергијом	4	4	0
Застоји у напајању ел. енергијом	0	0	0
остало:	57	57	0
- отпис дуга/камате	40	40	
- застарјелост	4	4	
- накнада штете	5	5	
- пренос дуга, усељење/исељење, приговор на рад дистриб. и сл.	8	8	
УКУПНО	122	122	0

Табела 3 – Структура спорова

2.5.3 Заштита социјално угрожених купаца

Иако питања заштите социјално угрожених купаца у погледу висине издатка за електричну енергију и приуштивости електричне енергије за социјално угрожене купце не спадају у непосредну регулаторну надлежност, Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске једна је од учесница у процесу дефинисања Програма заштите социјално угрожених категорија потрошача електричне енергије. Овај програм је усвојила Влада Републике Српске крајем 2007. у склопу ширег системског програма мјера заштите социјално угрожених категорија становништва у Републици Српској, сходно Закључку Народне скупштине Републике Српске.

Програм заштите социјално угрожених категорија потрошача електричне енергије у Републици Српској је реализован у складу са Програмом рада Владе Републике Српске за 2008. годину, а спроведен је на основу Одлука Владе Републике Српске, број 04/1-012-2265/07 од 21.12.2007. и број 04/1-012-812/08 од 10.04.2008.године

Имајући у виду да приуштивост електричне енергије првенствено зависи од тарифа, као и међузависност разних механизма заштите купаца, РЕРС је дао свој допринос у многим активностима које су се водиле у Републици Српској, БиХ и Енергетској заједници Југоисточне Европе, а које су имале за циљ унапређење механизма заштите социјално угрожених крајњих купаца и повећање приуштивости електричне енергије за крајње купце у стању социјалне потребе.

Важно је напоменути да је предметни социјални Програм инициран и Меморандумом о разумијевању о социјалним питањима у контексту Уговора о успостављању Енергетске заједнице Југоисточне Европе, чији је потписник и Босна и Херцеговина.

У том смислу, на основу члана 6. Меморандума о разумијевању о социјалним питањима у контексту Енергетске заједнице, Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине донијело је одлуку о именовању радне групе, коју чине представници релевантних министарстава оба ентитета и дистрикта Брчко, чији је задатак израда социјалног акционог плана за БиХ.

Социјални програм Владе Републике Српске је имао за циљ спречавање "тарифних шокова" за социјално угрожене категорије становништва које нису у стању да поднесу повећања цијена електричне енергије.

Програмом се третирају социјалне категорије друштва које су законски дефинисане, и то су:

1. Пензионери са најнижим пензијама,
2. Корисници сталне новчане помоћи,
3. Корисници додатка за помоћ и његу другог лица,
4. Корисници материнског додатка и
5. Корисници додатка за дјецу

У складу са Одлуком Владе Републике Српске о усвајању Програма заштите социјално угрожених категорија потрошача електричне енергије, Министарство индустрије, енергетике и рударства је у току прве половине 2008. године субвенционирало по 100kWh електричне енергије мјесечно по кориснику, али је Влада својом Одлуком ову количину у другој половини 2008. повећала на 150 kWh/мјесечно. Примјеном одговарајуће тарифе за категорију потрошње "домаћинства", Министарство индустрије, енергетике и рударства је вршило кварталне обрачуне и дозначавање средстава електродистрибуцијама у Републици Српској.

Реализовани износ субвенција у 2008. години износио је укупно 5.560.495 КМ, односно квартално:

I	субвенционирано је 30 942 корисника укупном субвенцијом од 1 203 201 КМ,
II	субвенционирано је 28 760 корисника укупном субвенцијом од 873 980 КМ,
III	субвенционирано је 31 715 корисника укупном субвенцијом од 1 446 204 КМ,
IV	субвенционирано је 34 363 корисника укупном субвенцијом од 2 037 108 КМ.

Електродистрибутивно подручје	Број корисника којима је дозначена субвенција			
	I кв	II кв	III кв	IV кв
Електрокрајина	12.368	11.101	12.447	13.509
Електро Добој	5.225	5.023	5.625	5.975
Електро-Бијељина	5.410	5.556	6.131	7.030
Електродистрибуција Пале	4.578	4.124	4.397	4.635

Електро-Херцеговина	3.361	2.956	3.115	3.214
УКУПНО	30.942	28.760	31.715	34.363

Табела 4 – Број субвенционираних корисника

На основу прелиминарно утврђеног броја потенцијалних корисника по подацима Министарства здравља и социјалне заштите и Министарства рада и борачко инвалидске заштите (око 68 хиљада потенцијалних корисника), а који је кориштен у току израде Програма за прорачун потребних буџетских средстава, планиран је оквирни износ потребних буџетских средстава од 10.000.000 КМ које је било потребно обезбједити у 2008. години.

Иако је број потенцијалних корисника по подацима надлежних министарстава био око 68 хиљада, чињеница је да се за кориштење социјалног програма у току 2008. квартално пријављивало између 28 хиљада и 35 хиљада корисника, па је са оваквим одзивом у току цијеле 2008. утрошено 5.560.495 КМ средстава за субвенције. Ово је и један од разлога повећања субвенције од половине 2008.г., повећањем са 100 kWh на 150 kWh/мјесечно.

Примјеном (тренутних) тарифа за продају електричне енергије, квартални износ за субвенционирање једног корисника са по 150 kWh мјесечно, са ПДВ-ом износио је 45,59 КМ по нижој-љетњој тарифи, и 59,28 КМ по вишој-зимској тарифи. Узимајући у обзир чињеницу да просјечна мјесечна потрошња електричне енергије у домаћинству у Републици Српској износи око 300 kWh, сматра се да је субвенционирање социјално угрожених категорија потрошача са 150 kWh електричне енергије мјесечно, не само поништило ефекте повећања цијене електричне енергије, већ остварило стварну социјалну помоћ за више од 30 хиљада корисника у стању социјалне потребе, тако да је ефекат овог програма очекиван и позитиван.

2.6 Извјештавање

Према Правилнику о извјештавању који је ступио на снагу јула 2007. године, а који је РЕРС донио ради прикупљања информација неопходних за обављање послова из своје надлежности, одређена је обавеза извјештавања свим предузећима корисницима дозволе за обављање дјелатности производње електричне енергије, дистрибуције електричне енергије и снабдијевања тарифних купаца електричном енергијом, те трговине и снабдијевања електричном енергијом, тј. обавеза достављања прописаних образаца са финансијским, техничким, организационим и другим подацима, као и документације предузећа у прописаним роковима.

Достављање прописаних образаца и документације током 2008. године је било потпуније него у претходној години, мада сва предузећа нису увијек извјештавала у прописаном року, у прописаној форми образаца и у потпуности. Годишњи извјештаји са финансијским подацима и документа која се подносе на годишњем нивоу до момента израде овог извјештаја нису у потпуности достављени. Ради ефикасног прибављања и коришћења поузданих података, намјера је да се процес извјештавања побољша и употпуни, на шта ће се нарочито обратити пажња током

планираних надзорних провјера предузећа која обављају дјелатност производње, дистрибуције и снабдијевања тарифних купаца.

2.7 Сарадња

2.7.1 Енергетска заједница Југоисточне Европе

Енергетска заједница Југоисточне Европе успостављена је Уговором чије су потписнице сљедеће земље: Босна и Херцеговина, Хрватска, Србија, Црна Гора, Албанија, Македонија, Румунија, Бугарска и УНМИК с једне стране те Европска заједница с друге стране.

Земље потписнице се обавезују да успоставе заједничко тржиште електричне енергије и гаса које ће функционисати уз примјену стандарда и правила тржишта електричне енергије ЕУ са којим ће се интегрисати.

На позив Секретаријата Енергетске заједнице, представници Регулаторне комисије су учествовали на:

- 12. атинском форуму, 15-16.05.2008.
- 13. атинском форуму, 02-03.12.2008.

Представници Регулаторне комисије учествовали су на Другом форуму за гас који је одржан 16. априла 2008. у Марибору, као и на Трећем форуму за гас који је одржан 16. октобра 2008. у Љубљани.

2.7.2 ERRA – Регионално удружење енергетских регулаторних тијела

Регионално удружење енергетских регулатора је удружење регулаторних тијела држава централне и источне Европе, земаља бившег Совјетског Савеза и Турске са сједиштем у Будимпешти. У свом саставу има 21 пуноправних и 5 придружених чланова. Циљеви овог Удружења се односе на побољшање регулисања енергетских дјелатности у земљама чланицама, подстицање развоја независних и стабилних регулатора, побољшање сарадње између регулатора, размјена информација, истраживачког рада и искустава између чланова, бољи приступ информацијама о свјетском искуству у регулисању енергетских дјелатности.

У организацији овог Удружења, у јулу 2008. организован је састанак на тему Нови транспортни системи гаса у Европи, те састанак Радне групе за гас у Будимпешти на којима су учествовали представници Регулаторне комисије за енергетику РС.

2.7.3 Сарадња са другим регулаторним комисијама

Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске, од свог оснивања до данас, остварила је успјешну сарадњу са Државном регулаторном комисијом за енергетику (ДЕРК) чије је сједиште у Тузли и са Регулаторном комисијом за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине са сједиштем у Мостару (ФЕРК). Као и ранијих година, Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске остварила је пуну сарадњу са друге двије комисије на доношењу правила и прописа из своје

надлежности, те размјењујући искуства и сазнања из појединих области регулаторне дјелатности.

2.7.4 Учешће у раду скупова, конференција и семинара

Током 2008. године, чланови и запослени РЕРС-а учествовали су у раду скупова, семинара и конференција који се односе на регулацију електроенергетског сектора и чији је циљ унапређење рада овог сектора. Присуство и учешће чланова и запослених у раду ових скупова је превасходно у циљу боље изградње капацитета и усавршавања, а који се односе, између осталог, на:

- примјену правне тековине ЕУ,
- инвестирање и регулацију у енергетском сектору,
- школе регулације у окружењу,
- међународне рачуноводствене стандарде,
- заштиту животне средине и изазове климатских промјена,
- обновљиве изворе енергије,
- тарифе у електроенергетском сектору и приуштивост електричне енергије социјално угроженим купцима,
- енергетску ефикасност,
- енергетску будућност Балкана,
- легислативу за гас у ЕУ.

Значајно је поменути и учешће у раду Тренинг пројекта за Југоисточну Европу у организацији Владе Велике Британије и Владе Словеније.

Значајан дио свих поменутих семинара и конференција је дониран од стране организатора, тако да је РЕРС само дјелимично учествовао у финансирању учешћа на скуповима.

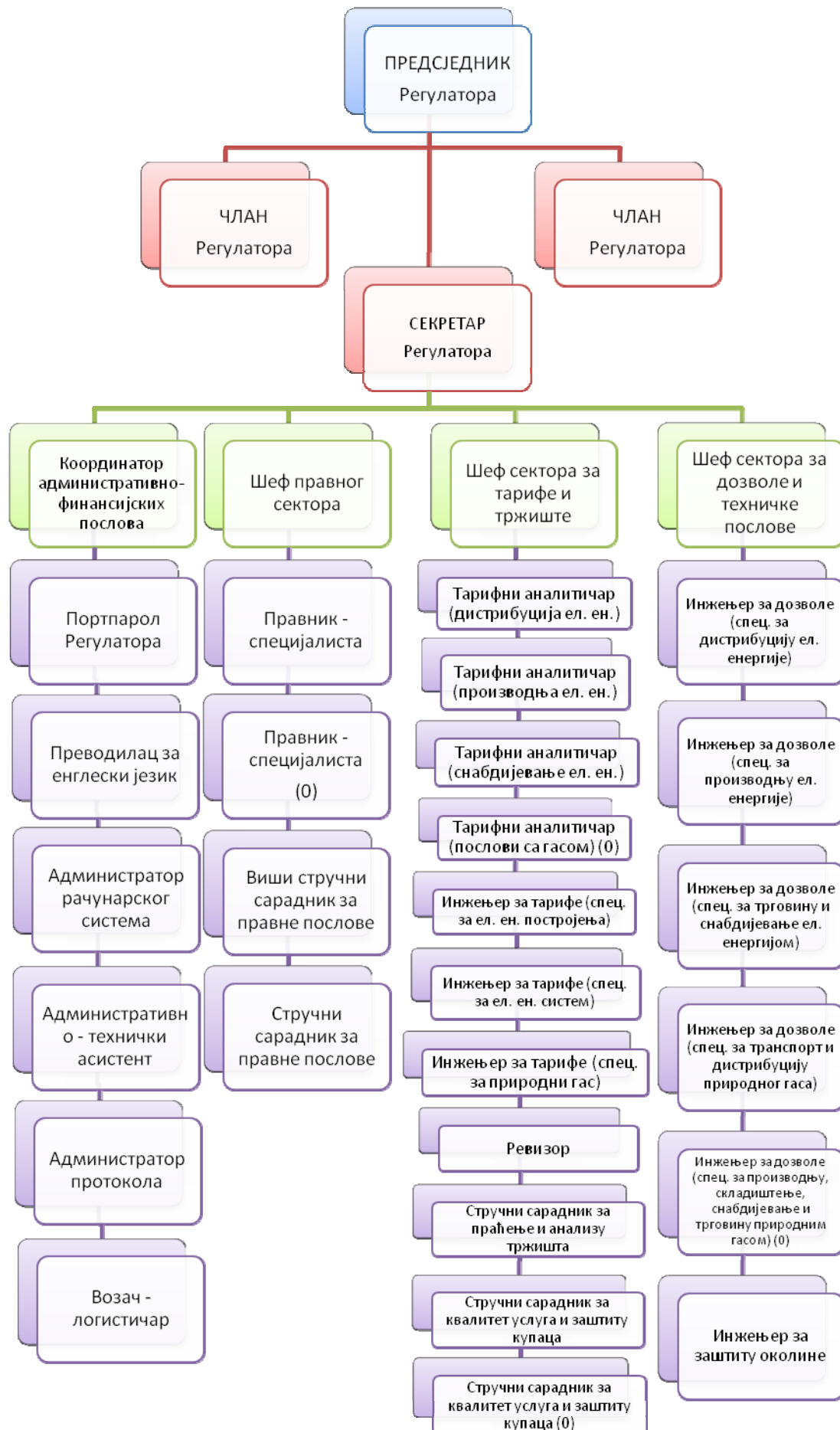
3. Запослени, организација и јавност рада

3.1 Запослени и организација рада Регулаторне комисије

У Регулаторној комисији за енергетику Републике Српске запослено је 30 особа, укључујући и њене чланове.

Рад запослених у РЕРС-у је организован у 4 сектора и сви запослени испуњавају прописане услове и стручно су оспособљени за послове које обављају.

Према Пројекту запошљавања приправника у Републици Српској, у РЕРС је примљен један приправник у поступку јавне конкуренције.

3.2 Јавност рада Регулаторне комисије

Јавност је свакодневно упозната о активностима Регулаторне комисије које се односе на њену регулаторну надлежност.

Све активности Регулаторне комисије су доступне јавности на интернет страници Комисије. Јавност се такође може информисати и путем директних контаката који се остварају између чланова и овлашћених запослених лица у Регулаторној комисији с једне стране, и представника медија с друге стране

Регулаторна комисија организује јавне расправе: опште, техничке и формалне које су отворене за јавност. Обавјештења о одржавању јавних расправа се објављују у средствима јавног информисања, интернет страници Регулаторне комисије као и на њеној огласној табли.

Законска је обавеза Регулаторне комисије да објављује све одлуке и рјешења из домена регулаторне надлежности у Службеном гласнику Републике Српске.

Јавношћу у раду настоји се постићи боље разумијевање рада као и дјелатности у енергетском сектору, путем интерактивног приступа између Регулаторне комисије и јавности.

4. Финансирање Регулаторне комисије

4.1 Финансирање

Законом о електричној енергији и Статутом Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске предвиђено је финансирање Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске из накнада и такси од предузећа која се баве производњом, дистрибуцијом и трговином електричном енергијом, накнада за дозволе које се издају у складу са Законом, као и из донација од страних владиних и невладиних организација.

Регулатор је на 30. интерном састанку одржаном 01.11.2007. године утврдио Буџет за 2008. годину, а усвојен је на шеснаестој сједници Народне скупштине Републике Српске одржаној 13.12.2007. године ("Службени гласник Републике Српске" број 119/07).

Ова анализа извршења Буџета за 2008. годину је прилагођена обрасцу по коме је Буџет и усвојен.

у КМ					
		Буџет за 2008.	Остварење до 31.12. 2008	Учешће план. трошкова	Процент остварења
1	2	3	4	5	6
I ПРИХОДИ					
1	Приходи од накнада и такси од пре- дузећа за производњу, дистрибуцију и трговину електричне енергије	1.762.000	1.769.200	107,32	100,41
2	Уплаћена једнократна накнада у 2008. години	0	32.400	1,97	0,00
3	Остали приходи	3.200	2.596	0,16	81,13
	Поврат неутрошене регулаторне накнаде		-155.719		
	УКУПНИ ПРИХОДИ	1.765.200	1.648.477	100,00	93,39
II РАСХОДИ					
A	ТЕКУЋИ ТРОШКОВИ	1.765.200	1.648.477	100,00	93,39
1	Трошкови материјала, горива, енергије и гријања	79.000	67.049	4,07	84,87
1.1.	Трошкови материјала	27.000	22.313	1,35	82,64
1.1.1.	Канцеларијски и остали материјал	27.000	22.313	1,35	82,64
2	Трошкови бруто зарада и накнада	1.196.000	1.194.035	72,43	99,84
3	Трошкови производних услуга	214.000	189.715	11,51	88,65
3.1.	Трошкови комуналних услуга	36.500	34.105	2,07	93,44
3.2.	Трошкови одржавања	9.500	7.166	0,43	75,43
3.3.	Објављивање аката у шт. Медијима	50.000	31.014	1,88	62,03
3.4.	Закупнина имовине и опреме	118.000	117.430	7,12	99,52
4	Нематеријални трошкови	206.200	129.027	7,83	62,57
4.1.	Путни трошкови у земљи	60.500	31.437	1,91	51,96
4.2.	Путни трошкови у иностранству	36.800	32.199	1,95	87,50
4.3.	Трошкови осигурања	9.000	7.134	0,43	79,27
4.4.	Трошкови банкарских услуга	3.500	3.406	0,21	97,31
4.5.	Уговорене и остале услуге	96.400	54.851	3,33	56,90
5	Амортизација	70.000	68.651	4,16	98,07
	УКУПНИ РАСХОДИ	1.765.200	1.648.477	100,00	93,39
Б.	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	105.600	102.271	6,20	96,85
1.	НАБАВКА ОПРЕМЕ	105.600	102.271	6,20	96,85
1.1.	Рачунарска опрема	15.000	12.816	0,78	85,44
1.2.	Рачунарска мрежа	4.000	1.858	0,11	46,45
1.3.	Фиксни телефони	1.800	1.996	0,12	110,89
1.4.	Клима уређаји	1.800	1.392	0,08	77,33
1.5.	Намјештај	23.000	24.544	1,49	106,71
1.6.	Аутомобил	60.000	59.665	3,62	99,44

Табела 5 – Остварење буџета

Уплаћена средства у 2008. години по свим основама износе 1.804.196 КМ што је више за 2,39 % у односу на планирани износ од 1.762.000 КМ. Разлика се односи на уплате једнократних регулаторних накнада за издавање нових дозвола, подношења захтјева за покретање тарифног поступка и финансијских прихода.

Од укупних уплата оприходовано је 1.648.477 КМ и то:

- по основу редовне регулаторне накнаде 1.613.481 КМ,
- по основу једнократних регулаторних накнада 32.400 КМ,

- по основу финансијских прихода	1.312 КМ и
- из осталих извора	1.284 КМ.

У 2008. години укупни расходи у односу на усвојени буџет су остварени са 93,39%.

Приликом остварења одређених трошкова Регулатор је рационално сагледавао своје потребе, водећи рачуна да се поштује усвојени буџет и да не дође до прекорачења истог, што је видљиво из табеларног прегледа.

Корисницима дозвола Регулатор је одобрио и пренио у наредну годину износ од 155.719 КМ, а који представља разлику обрачунатих и утрошених средстава у 2008. години.

4.2 Ревизорски извјештај

Статутом Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске предвиђена је обавезна годишња ревизија финансијских извјештаја.

Приликом припрема за израду завршног рачуна за 2008. годину, 03.10.2008. године расписан је јавни оглас за избор независног ревизора, сходно Закону о поступку набавке роба, услуга и уступању радова.

Поведеној процедури 17.12.2008. године изабран је независни ревизор "ЕФ Ревизор" Бања Лука који је утврђеном динамиком извршио ревизију финансијских извјештаја, изразио ревизорско мишљење и поднио извјештај 25.03.2009. године, из кога презентујемо Биланс стања, Биланс успјеха и Ревизорско мишљење.

ИЗВЈЕШТАЈ НЕЗАВИСНОГ РЕВИЗОРА

1. Извршили смо ревизију финансијских извјештаја РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕНЕРГЕТИКУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, Требиње за 2008. годину. Ревизијом су обухваћени Биланс стања на дан 31.12.2008. године и Биланс успјеха за пословну годину која се завршава на тај дан.

За финансијске извјештаје и податке у финансијским извјештајима одговорни су чланови Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске. Наша одговорност је да, на основу обављене ревизије, изразимо мишљење о тим финансијским извјештајима.

2. Ревизију смо обавили у складу с одредбама Закона о рачуноводству и ревизији Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 67/05), Правилника о ревизији финансијских извјештаја у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“, број 120/06) и Међународним стандардима ревизије. Поменути стандарди налажу да ревизију планирамо и извршимо на начин који омогућава да се, у разумној мјери, увјеримо да финансијски извјештаји не садрже материјално значајне погрешне исказе. Ревизија укључује контролисање доказа, на бази провјере узорака, који поткрепљују износе и њихова објелодањивања у финансијским извјештајима. Ревизија укључује и оцјену примијењених рачуно-водствених начела и значајних процјена извршених од стране руководства, као и оцјену опште презентације финансијских извјештаја. Сматрамо да ревизија коју смо извршили обезбјеђује разумну основу за изражавање нашег мишљења.

3. По нашем мишљењу финансијски извјештаји објективно и истинито, по свим питањима, приказују финансијско стање имовине и обавеза Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске Требиње, на дан 31.12.2008. године, као и резултате њеног пословања за годину која се завршава на тај дан, у складу са Међународним рачуноводственим стандардима, Међународним стандардима финансијског извјештавања и рачуноводственим прописима Републике Српске.

Бања Лука, 25.03.2009. године

Овлашћени ревизор

Мр Ранко Батинић

БИЛАНС СТАЊА – скраћена шема
на дан 31.12.2008. године

у КМ

ПОЗИЦИЈА	Напомене	Текућа година			Претходна година
		Бруто	Испр.вријед.	Нето(3-4)	
1	2	3	4	5	6
A. АКТИВА					
I СТАЛНА ИМОВИНА		476.360	235.125	241.235	207.864
Лиценце		8.675	6.106	2.569	1.620
Опрема		467.685	229.019	238.666	206.244
II ТЕКУЋА ИМОВИНА		268.448	0	268.448	389.647
Краткорочна потраживања		39.535	0	39.535	43.799
Готовина		228.913	0	228.913	345.848
III ПОСЛОВНА АКТИВА		744.808	235.125	509.683	597.511
B. ПАСИВА					
I КАПИТАЛ		276.046	0	276.046	276.046
Нераспоређени вишак прихода из ранијих година		276.046	0	276.046	276.046
II КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ		233.637	0	233.637	321.465
Обавезе за авансе		137.325	0	137.325	247.101
Обавезе према Додављачима		16.766	0	16.766	21.153
Обавезе за зараде и накнаде		44.333	0	44.333	35.000
Обавезе за порезе и доприносе		24.449	0	24.449	18.211
Друге обавезе		10.764	0	10.764	0
ПОСЛОВНА ПАСИВА		509.683	0	509.683	597.511

БИЛАНС УСПЈЕХА – скраћена шема
у периоду од 01.01. до 31.12.2008. године

у КМ

ПОЗИЦИЈА	Напомена	Износ	
		Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
ПРИХОДИ РЕДОВНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ		1.645.881	1.310.283
Приходи од регулаторне накнаде		1.613.481	1.143.437
Приходи од једнократних регулаторних накнада		32.400	166.846
ОСТАЛИ ПРИХОДИ		1.284	11.267
Остали приходи		1.284	11.267
ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ		1.312	1.434
Приходи од камата		1.312	1.434
РАСХОДИ РЕДОВНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ		1.648.268	1.322.714
Трошкови материјала		18.775	17.109
Трошкови горива и енергије		46.159	33.542
Трошкови бруто зарада и накнада		1.193.376	936.161
Трошкови производних услуга		191.517	179.158
Трошкови амортизације		68.692	58.215
Нематеријални трошкови		129.749	98.529
ОСТАЛИ РАСХОДИ		209	270
Отпис основних средстава		209	270
УКУПНИ ПРИХОДИ		1.648.477	1.322.984
УКУПНИ РАСХОДИ		1.648.477	1.322.984
ДОБИТАК		0	0
Порез на добитак		0	0
НЕТО ДОБИТАК		0	0

5. Информациони систем РЕРС-а

Током 2008. године нису извршене значајније промјене у структури информационе мреже РЕРС-а. Принцип на коме је заснована рачунарска и телекомуникациона мрежа је довољно скалабилан и омогућава једноставно проширење капацитета, тако да нису вршене системске промјене на њему. Функционалност система је унапријеђена релативно једноставним повећањем броја рачунарских и телефонских улаза који су већ били предвиђени првобитном конфигурацијом система.

Улагања у рачунарску и телекомуникациону мрежу РЕРС-а која су извршена током 2008. године могу се подијелити на двије цјелине:

- а) проширење постојеће ИТ мрежне инфраструктуре и
 - б) редовно одржавање.
- а) Добијањем нових надлежности у домену регулације (након усвајања Закона о гасу РС у септембру 2007. године) наметнула се потреба за већим искориштењем постојећих ИТ капацитета у РЕРС-у и, у ту сврху, проширење постојеће рачунарске и телефонске мреже. Тај процес је обухватио слиједеће: израду додатне рачунарске и мрежне инсталације у закупљеним просторијама и њено повезивање са постојећом инсталацијом; уградња 24-портног рутера, проширење и реаранжирање постојеће телефонске инсталације у гаск ормару (пребацивање постојеће инсталације телефонске мреже са кроне реглета на телефонски панел (30 локала) и развођење 10 локала нове ДДИ групе са централе на телефонски разводни панел). Ово проширење није обухватило набавку нових рачунара већ су функцију радних станица преузели постојећи преносни рачунари који се користе у секторима.
- б) Улагања у ИТ систем која се односе на редовно одржавање подразумијевају очување стабилности и сигурности комплетног рачунарског система и обухватају слиједеће:
- i. Одржавање система за евиденцију радног времена и контролу приступа у просторије РЕРС-а
 - ii. Одржавање везано за интернет страницу РЕРС-а: web hosting, закуп домена, редизајн
 - iii. ажурирање антивирусног софтвера на радним станицама и серверу
 - iv. ажурирање софтвера за мејл сервер апликацију и за антивирус/антиспам апликацију која је интегрисана у њега.

Редовно одржавање подразумијева и замјену дотрајалих или оштећених дијелова или уређаја који не обављају више своју функцију или су услјед одређених околности постали неупотребљиви (хард дискови, рутери, меморијске картице и сл.). С обзиром на дужину периода употребе мрежне и рачунарске опреме може се рећи да је степен интервентних замјена унутар комплетног ИТ система прилично скроман.

Током протекле године склопљен је уговор са М:тел-ом РС о кориштењу broadband интернет конекције - ADSL сервиса, са пакетом који обухвата проток од 2 Mb/256. На

овај начин је знатно олакшан интернет саобраћај и размјена електронске поште. Овај сегмент је прије представљао уско грло у комуникацији интерне са вањским мрежама (интранет - интернет). Конекција се успоставља путем индивидуалних захтјева и није перманентна што је један од начина да се избјегне стална отвореност интерне мреже која може тим путем бити компромитована. Овај начин кориштења ADSL сервиса ће бити задржан до набавке професионалног firewall уређаја који ће штитити интерну мрежу путем савремених софтверских и хардверских технологија које обједињује. Интернет саобраћај и размјена електронске поште су филтрирани помоћу одговарајућих софтверских пакета постављених на проху серверу тако да су корисници највећим дијелом заштићени од злоупотребе која је могућа путем web и e-mail сервиса.

Са консултантима ЕНРЕГ-а, у склопу програма техничке помоћи регулаторном систему у сектору енергетике у БиХ, урађен је елаборат на тему: Анализа ИКТ система РЕРС-а и разлога за увођење Апликације за извјештавање и Система за управљање документима. Из овог Елабората, након одржаних радних састанака са стручним службама РЕРС-а, произашла су два сложена тендерска документа:

- Тендерска документација за набавку Система за управљање документима и
- Тендерска документација за Апликацију за извјештавање.

Ова документација описује и обухвата рјешења која би омогућила ефикасно и ефективно одвијање пословних процеса у Регулаторној комисији, са акцентом на сигурност и интегритет података и документације.

Б. ЕНЕРГЕТСКИ СЕКТОР - ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ПРИРОДНОГ ГАСА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

1. ПРОИЗВОДЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

1.1. Производња електричне енергије – инсталисани капацитети, биланс и остварење

Производња електричне енергије у Републици Српској обавља се у пет електрана којима је производња основна (лиценцирана) дјелатност, као и у четири мале хидроелектране које раде у саставу два дистрибутивна предузећа и такође имају дозволу за производњу, а све у оквиру Мјешовитог Холдинга "Електропривреда Републике Српске". Електрична енергија се производи и у малим хидроелектранама од стране независних произвођача "МХЕ Дивич" и "МХЕ Штрпци" које су у приватном власништву, а произведену електричну енергију предају у дистрибутивну мрежу Електромрежине и Електродистрибуције Пале, респективно.

Назив електране	Инсталисана снага MW
ХЕ на Требишњици	2x54 + 1x63
	2 x 108*
	1x8
ХЕ на Дрини	3x105
ХЕ на Врбасу	2x55
РиТЕ Гацко	1x300
РиТЕ Угљевик	1x300
МХЕ Месићи	3
МХЕ Богатићи	8
МХЕ Тишча	2
МХЕ Власеница	0,9
МХЕ Штрпци	0,08
МХЕ Дивич	2,28

* Систему МХЕРС припада 1 агрегат из ХЕ Дубровник

Табела 6 - Инсталисана снага производних капацитета у Републици Српској

Све електране из горње табеле, осим ХЕ Власеница, ХЕ Штрпци и ХЕ Дивич имају, према условима дозволе, обавезу пружања јавне услуге ради снабдијевања тарифних купаца у Републици Српској.

Остварена производња свих електрана у Републици Српској у 2008. години износила је 5.006.151 MWh. У 2008. години остварена је нешто већа производња него у претходној, 2007. години, али ипак мања него у 2006. и 2005. години, а што је приказано у сљедећој табели.

Назив електране	Производња остварена по годинама (GWh)			
	2005.	2006.	2007.	2008.
ХЕ на Требишњици	1.252,56	1.150,40	769,42	863,91
ХЕ на Дрини	1.167,95	1.103,33	815,22	788,97
ХЕ на Врбасу	326,59	297,27	211,31	251,28
Укупно хидроелектране	2.747,10	2.551,00	1.795,95	1.904,16
РиТЕ Гацко	1.423,87	1.527,39	1.149,42	1.532,07
РиТЕ Угљевик	960,57	1.275,11	1.441,50	1.523,36
Укупно термоелектране	2.384,44	2.802,50	2.590,92	3.055,43
МХЕ	69,10	59,84	66,95	46,56
УКУПНО ПРОИЗВОДЊА	5.200,64	5.413,34	4.453,82	5.006,15

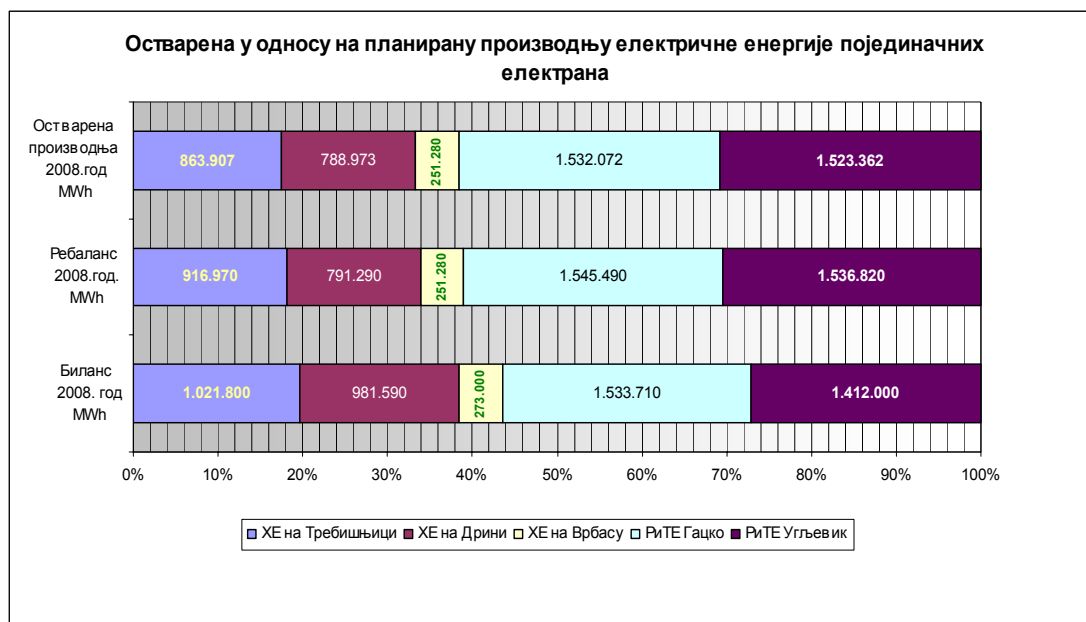
Табела 7 - Производња електричне енергије у периоду 2005 -2008. године

Ребаланс плана пословања МХ ЕРС за 2008. годину урађен је на бази извршења у првих седам мјесеци 2008. и процјене конкретних величина за преостале мјесеце 2008. године, па је на овај начин утврђен ребаланс производње у износу од 5.098.110 MWh, што је за 3,5% мање од производње планиране Електроенергетским билансом Републике Српске за 2008. годину.

Приказ остварене производње предузећа које имају обавезу пружања јавне услуге у односу на Електроенергетски биланс РС за 2008. годину и у односу на ребаланс приказан је у следећој табели и дијаграму.

Назив електране	Биланс 2008. год (MWh)	Ребаланс 2008. год. (MWh)	Остварена производња 2008. год (MWh)	Остварење/ Биланс	Остварена производња/ Ребаланс
	(1)	(2)	(3)	(4)=(3)/(1)	(5)=(3)/(2)
ХЕ на Требишњици	1.021.800	916.970	863.907	84,5%	94,2%
ХЕ на Дрини	981.590	791.290	788.973	80,4%	99,7%
ХЕ на Врбасу	273.000	251.280	251.280	92,0%	100,0%
Укупно хидроелектране	2.276.390	1.959.540	1.904.160	83,6%	97,2%
РиТЕ Гацко	1.533.710	1.545.490	1.532.072	99,9%	99,1%
РиТЕ Угљевик	1.412.000	1.536.820	1.523.362	107,9%	99,1%
Укупно термоелектране	2.945.710	3.082.310	3.055.434	103,7%	99,1%
МХЕ Месићи	17.230	17.230	15.981	92,8%	92,8%
МХЕ Богетићи	33.890	33.890	20.671	61,0%	61,0%
МХЕ Тишча	5.190	5.140	5.228	100,7%	101,7%
Укупно мале ХЕ	56.310	56.260	41.880	74,4%	74,4%
Укупно произведена ел. ен. електрана које имају обавезу пружања јавне услуге	5.278.410	5.098.110	5.001.473	94,75%	98,10%

Табела 8 - Планирана и остварена производња у 2008. години

Слика 1 - Планирана и остварена производња у 2008. години

На основу достављених мјесечних извјештаја сачињен је сљедећи преглед продаје и оствареног прихода од продаје електричне енергије произвођача из Републике Српске, који имају обавезу пружања јавне услуге ради снабдијевања тарифних купаца:

Електрана	Продаја електричне енергије у 2008. години kWh			Приход од продаје електричне енергије у 2008. години KM		
	Тарифни купци	Извоз и остали купци	Укупно	Приход од тарифних купаца	Приход од извоза	Укупан приход
ХЕТ	662.742.314	201.164.762	863.907.076	27.047.368	20.660.712	47.708.080
ХЕ Дрина	600.082.772	188.890.113	788.972.885	8.623.663	15.644.908	24.268.571
ХЕ Врбас	173.365.665	77.914.335	251.280.000	8.933.638	7.588.320	16.521.958
РиТЕ Гацко	974.569.527	557.502.473	1.532.072.000	62.571.162	59.763.287	122.334.450
РиТЕ Угљевик	996.268.532	527.093.193	1.523.361.725	73.023.643	53.547.477	126.571.119
Укупно велике електране	3.407.028.810	1.552.564.876	4.959.593.686	180.199.474	157.204.705	337.404.179
МХЕ Тишча	3.235.898	1.991.971	5.227.869	189.586	165.325	354.910
МХЕ Месићи	11.067.320	4.913.662	15.980.982	591.100	514.154	1.105.254
МХЕ Богатићи	14.947.680	5.723.249	20.670.929	473.895	573.330	1.047.225
УКУПНО	3.436.279.708	1.565.193.758	5.001.473.466	181.454.055	158.457.513	339.911.569

Табела 9 - Продаја и приход од продаје електричне енергије

Од укупно остварене производње на тарифне купце у Републици Српској односи се 68,71%, а на основу продаје тарифним купцима остварено је 53,38% укупног прихода од продаје електричне енергије корисника дозволе за производњу.

На извоз и остале купце се односи 31,29% укупно произведене количине електричне енергије, а удио оствареног прихода од извоза и продаје осталим купцима је 46,61% укупног прихода.

1.2. Обновљиви извори енергије

Обновљива енергија се добија из природних процеса који се обнављају (понављају) константно. У свим различитим формама, она се добија директно од сунца, или топлоте генерисане дубоко у земљи. Обновљиву енергију представљају обновљиви нефосилни извори енергије који нису у крутом стању.

Обновљиви нефосилни извори енергије: вјетар, сунце, геотермални, водотокови, биомаса, депонијски гас, гас из постројења за третман отпадних вода и остале врсте биогасова.

1.2.1 Користи од обновљиве енергије

Разлози за подстицање производње електричне енергије из обновљивих извора су многобројни и у најкраћем могу се дефинисати као:

- допринос одрживом развоју (заштита животне средине и рационално кориштење необновљивих примарних извора енергије),
- подршка испуњењу циљева Куото протокола,
- стварање повољних услова за домаће и стране инвеститоре,
- могућност ангажовања домаће индустрије и грађевинарства,
- допринос одрживом развоју локалних заједница и социјалној кохезији (запослење, смањење миграција и слично),
- побољшање сигурности снабдијевања електричном енергијом,
- постепено постизање конкурентности електричне енергије произведене из обновљивих извора на тржишту електричне енергије.

1.2.2 Законски оквир у Републици Српској

Члан 36. Закона о електричној енергији РС

Предузеће које у појединачном производном објекту производи електричну енергију, користећи отпад или обновљиве изворе енергије, на економски примјерен начин и у складу са мјерама заштите животне околине, може стећи положај квалификованог произвођача, по основу услова које прописује Регулатор.

Подстицаје за производњу електричне енергије из обновљивих извора, укључујући и отпад, као и комбиновану производњу топлотне и електричне енергије прописује Регулатор, а све у сврху постизања циљева производње електричне енергије из обновљивих извора и енергетске ефикасности, дефинисаних електроенергетском политиком.

У документу "Основи енергетске политике Републике Српске" из новембра 2008. године, имајући у виду значајан неискориштене потенцијале у обновљивим изворима, као један од специфичаних циљева у развоју енергетског сектора препозната је потреба повећања производње електричне енергије из обновљивих извора, како би се кроз обезбјеђење доступности разноврсних извора енергије обезбиједила сигурност у снабдијевању, дао значајан допринос заштити животне средине и регионалном развоју као и допринос укупној социјалној кохезији.

Законом о електричној енергији Републике Српске, прописано је да Влада Републике Српске води енергетску политику, којом се обезбјеђује употреба обновљивих извора енергије и могућност коришћења различитих примарних извора енергије, те дефинише индикативни циљ учешћа електричне енергије произведене из обновљивих извора у бруто потрошњи.

Законом је прописано да РЕРС прописује услове за стицање статуса квалификованог произвођача и начин и услове под којима произвођачи електричне енергије из обновљивих извора, укључујући и отпад, могу остварити право на подстицај.

1.2.3 Активност РЕРС-а на изради подзаконских аката

- ➡ Нацрт Правилника о квалификованом произвођачу и подстицају производње електричне енергије из обновљивих извора и комбиноване производње топлотне и електричне енергије.
- ➡ Нацрт Одлуке о висини премија и гарантованих откупних цијена електричне енергије произведене у квалификованим електранама и ефикасним когенерацијским постројењима.

У складу са својим надлежностима и планом рада за 2008. годину РЕРС је утврдио: Нацртом правилника прописују се услови и начин стицања подстицаја за електричну енергију произведену из обновљивих извора и ефикасних когенерацијских постројења.

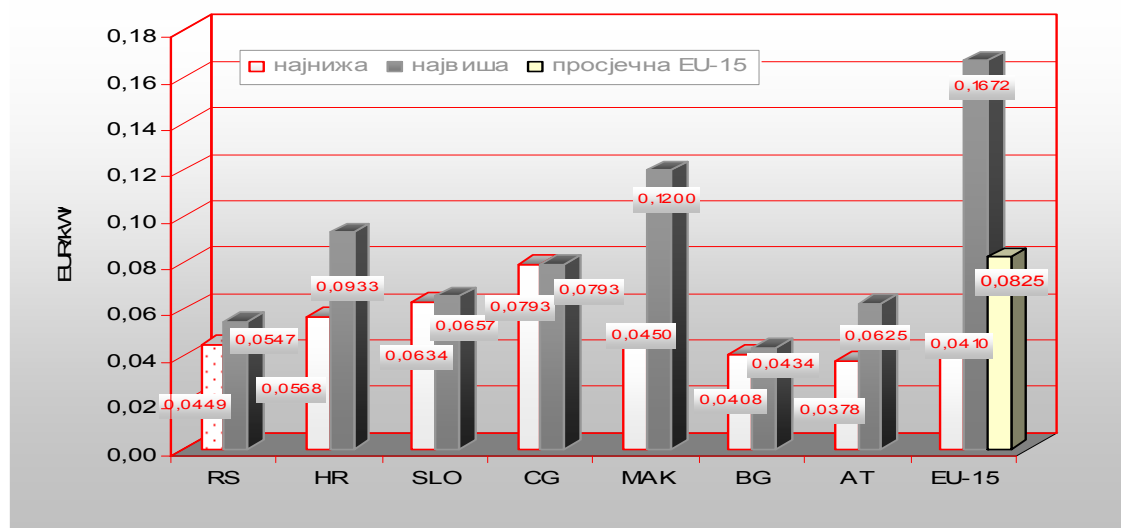
1.2.4 Могући систем подстицаја у РС

Директива о обновљивим изворима 2001/77 не обавезује земље чланице да користе тачно одређену шему подршке производњи енергије из обновљивих извора, већ је на националним земљама да саме изаберу шему подстицаја која највише одговара њеним специфичностима. У свијету су најзаступљенији начини подршке:

- Гарантована откупна цијена ("feed-in" тарифе),
- Зелени сертификати и обавезне количине и квоте,
- Комбиновани системи подстицаја,
- Помоћ код инвестирања,
- Пореске олакшице.

Искуства неких европских земаља (Њемачка, Шпанија, Аустрија итд.) показују да су захваљујући примјени система гарантованог откупа по унапријед објављеним и уговореним цијенама ("feed-in" тарифе), постигле значајан напредак у производњи електричне енергије из обновљивих извора. Поштујући специфичности електроенергетског система, те искориштеност потенцијала у РС, РЕРС се код израде нацрта подзаконских аката ослонио на механизам подршке који је базиран на систему гарантованих откупних цијена ("feed-in" тарифе).

Слика 2 - МХЕ - гарантоване откупне цијене у земљама окружења (на дан 31. децембар 2008.)
(цијена за РС је цијена из Нацрта Одлуке о висини премија и гарантованих откупних цијена електричне енергије произведене у квалификованим електранама и ефикасним когенерацијским постројењима)

Подзаконски акти који су у форми нацрта остали до краја 2008. године, дефинисали су методологију одређивања подстицаја који треба да постигну будуће зацртане циљеве уз најмање трошкове за друштвену заједницу. Нацрт Правилника и подстицај кроз гарантовану откупну цијену прописује и погодности код прикључења на мрежу, погодност код диспечирања, право на дио премије код производње за властите потребе, право на дио премије код производње за тржиште итд.

1.2.5 Енергија из обновљивих извора у укупној бруто потрошњи електричне енергије у РС

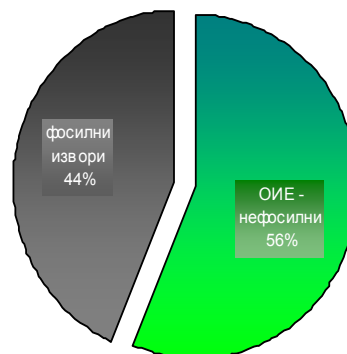
Република Српска (као и БиХ у цјелини) спада међу државе са великим удјелом производње електричне енергије из обновљивих извора. У укупној структури у производњи електричне енергије из обновљивих извора доминирају велике хидроелектране, инсталисане снаге преко 10 MW, чија је производња у 2008. години износила 1.904 GWh или 38%. Мале хидроелектране, инсталисане снаге испод 10 MW оствариле су производњу од 46,6 GWh, или 1% од укупне производње. Ови параметри се мијењају од године до године у зависности од хидрологије, погонске спремности термоелектрана итд. У 2006. години остварена производња у хидроелектранама била је већа за 30% у односу на остварење у 2008. години. У РС у 2008. години удио обновљивих извора у укупној бруто потрошњи електричне енергије износио је 56% што је знатно мање од оствареног удјела у 2006. години када је удио обновљивих извора у бруто потрошњи електричне енергије износио 76%.

Слика 3

Слика 4

Удио електричне енергије из обновљивих извора у укупној бруто потрошњи електричне енергије у РС

1.2.6 Постојећи и додатни потенцијал МХЕ у РС

Због својих природних карактеристика Република Српска се сврстава у области које се сматрају богатије хидроенергетским потенцијалом. С обзиром на тренутно висок проценат неискоришћеног хидропотенцијала и на чињеницу да је енергија водотокова најјефтинији извор енергије, овај вид обновљивих извора у Републици Српској изазива највећу пажњу како домаћих тако и страних инвеститора (Аустрија, Норвешка итд.). Законом о концесијама дефинисан је начин коришћења природних ресурса, а потписани су и први уговори о концесији. До краја 2008. године укупно процијењена снага малих хидроелектрана за које је потписан уговор о концесији износи 280 MW, а њихова процијењена годишња производња је 1400 GWh. Према снази, од укупног броја додијељених концесија:¹

- ☛ снага мање од 1 MW35 МХЕ
- ☛ снаге од 1 до 2 MW24 МХЕ
- ☛ снаге од 2 до 5 MW36 МХЕ
- ☛ снаге од 5 до 10 MW5 МХЕ
- ☛ снаге веће од 10 MW6 МХЕ.

Највећи број концесија додијељен је на сливу ријеке Дрине (52 МХЕ), затим Врбаса (38 МХЕ) и Босне (11 МХЕ).

Сигурно је да у овом моменту све МХЕ нису економски исплативе, а увођење механизма подстицаја створиће повољнији економски амбијент за улагање у енергетске објекте који, с обзиром на основне параметре који утичу на њихов дугорочни гранични трошак, могу у систему гарантоване откупне цијене обезбиједити сигурност откупа, покрити трошкове и остварити поврат на уложена средства.

Урађена је анализа постојећег и додатног потенцијала малих хидроелектрана у Републици Српској са аспекта трошкова, а у свјетлу Нацрта одлуке о висини откупних цијена и премија. Постојећи потенцијал од 68,0 GWh односи се на МХЕ у саставу Електропривреде РС (Богатићи, Месићи, Тишча и Власеница), МХЕ Дивич и МХЕ Штрпци. За одређивање трошкова додатног потенцијала коришћени су подаци расположиви у документу Електропривреде РС "Преглед података о

¹ Извор: Министарство индустрије, енергетике и рударства РС

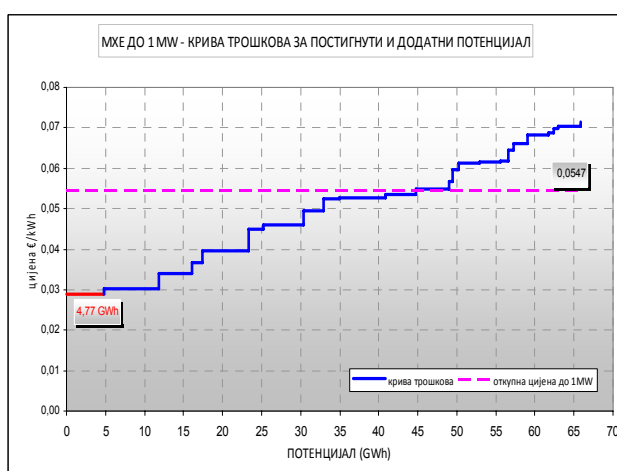
хидроенергетским потенцијалима малих хидроелектрана у Републици Српској". Из овог документа преузети су подаци о снази (MW) и производном потенцијалу (GWh).

Крива трошкова треба да покаже колико се и по којој цијени електричне енергије исказане у €/kWh (y-оса) може, на економски оправдан начин, постићи додатног потенцијала GWh (x-оса).

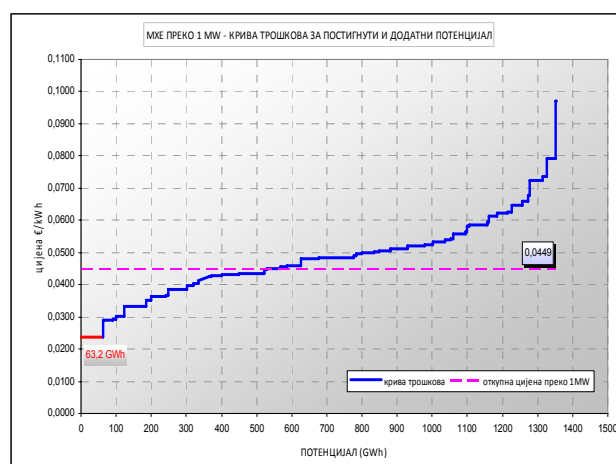
Слика 5 показује да цијена од 5,47 €/kWh омогућава додатни потенцијал од око 45 GWh из електрана чија инсталисана снага не прелази 1 MW.

Слика 6 показује да цијена од 4,49 €/kWh омогућава додатни потенцијал од око 500 GWh из електрана чија инсталисана снага је од 1 MW - 10 MW.

Слика 5 - Додатни потенцијал за МХЕ до 1 MW

Слика 6 - Додатни потенцијал за МХЕ од 1-10 MW

1.2.7 Могући ефекти накнаде за ОИЕ на крајње купце

С обзиром да је у нацрту Правилника прописано да крајњи купци сnose трошкове подстицаја, анализа ефекта примјене гарантованих откупних цијена електричне енергије из Нацрта одлуке на рачуну крајњег купца из категорије домаћинства, а за додатни потенцијал од 504 GWh дала је сљедеће резултате:

- укупно додатни потенцијал за годину..... 504,3 GWh
- потребно за премију годишње 18.968.397 KM
- накнада на рачуну купца.....0,00632 KM/GWh
- годишњи трошак просјечног потрошача у домаћинству (Дц 3500kWh) .. 22.120 KM
- мјесечни трошак на рачуну за просјечног потрошача у домаћинству..... 1,843 KM

1.2.8 Правне тековине Европске Уније

Acquis о обновљивим енергетским ресурсима

- Директива 2001/77/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 27. септембра 2001. о подстицању електричне енергије произведене коришћењем обновљивих извора на унутрашњем тржишту,
- Директива 2003/30/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 8. маја 2003. о подстицању кориштења био-горива или других обновљивих горива у транспорту

Директива 2001/77

- дефиниције ОИЕ
- општи и национални циљеви
- шема подршке
- гаранција поријекла (ГО)
- приступ мрежи
- административне процедуре
- трошкови и субвенције

Потписивањем и ратификовањем Споразума о оснивању Енергетске заједнице Југоисточне Европе, БиХ се обавезала на примјену Директива Европске Уније у складу са обавезама које проистичу из Уговора. Наслов II (Acquis Communautaire), пето поглавље - *Acquis о обновљивим енергетским ресурсима*, обавезује потписнице Уговора да у року од годину дана од датума ступања на снагу овог Уговора, доставе план имплементације Директиве 2001/77/ЕЦ о подстицању производње електричне енергије из обновљивих извора и Директиве 2003/30/ЕЦ о подстицању кориштења био-горива или других обновљивих горива у транспорту.

Директива 2001/77/ЕЦ дефинише обновљиве изворе енергије као обновљиве нефосилне изворе енергије (вјетар, сунце, геотермални, водотокови, биомаса, депонијски гас, гас из постројења за третман отпадних вода и пољопривредни гас). Директива има за циљ да подстакне производњу електричне енергије из обновљивих извора и повећа удио енергије произведене из обновљивих извора у бруто потрошњи. Директивом је наглашена:

- потреба за доношењем механизма подстицаја, али не прејудицира какве ће механизме државе чланице користити,
- важност тржишних принципа за постизање конкурентности енергије произведене из обновљивих извора,
- потреба за смањењем административних и неадминистративних препрека за пораст производње из обновљивих извора енергије,
- потреба за осигурањем објективних, транспарентних и недискриминирајућих прописа који узимају у обзир особине различитих технологија,
- потреба да се, ради одржавања поузданости и сигурности мреже, посебно дефинишу права и обавезе оператора мреже у погледу приступа мрежном систему произвођача електричне енергије из обновљивих извора,

- потреба да државе чланице осигурају систем гарантовања поријекла електричне енергије.

Нови пакет ЕУ-а (климатско-енергетски)

У децембру 2008. године министри ЕУ-а постигли су договор о климатско-енергетском законском пакету популарно назван "20-20-20":

- ➡ 20% повећање енергетске ефикасности
- ➡ 20% смањење емисије стакленичких гасова
- ➡ 20% удио обновљивих извора у укупној ЕУ потрошњи енергије до 2020. год.
- ➡ 10% удио биогорива у транспорту до 2020. год.

Комисија је урадила приједлог нове Директиве с циљем да се установе мјере за постизање наведених циљева. Циљ од 20% удјела обновљивих извора у укупној потрошњи коју чине: крајња потрошња електричне енергије добијене из обновљивих извора, крајња потрошња енергије за гријање и хлађење и крајња потрошња енергије из обновљивих извора (биогориво) у транспорту. Државе чланице слободно одлучују о доприносу сваког од ова три сектора постизању дефинисаног националног циља.

1.3 Производња електричне енергије – заштита животне средине

Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске, у оквиру својих надлежности, а на основу извршених надзорних провјера и анализе извјештаја корисника дозвола за обављање дјелатности производње електричне енергије, провјерава и испуњеност услова који се односе на заштиту животне средине.

Корисницима дозвола наметнуте су обавезе у погледу заштите животне средине, а које произилазе из законских прописа које регулишу област заштите животне средине и надлежности РЕРС-а. Када је ријеч о законима најважнији су свакако:

- Закон о заштити животне средине (Службени гласник Републике Српске, број 28/07 - пречишћени текст),
- Закон о заштити ваздуха (Службени гласник Републике Српске, број 53/02),
- Закон о водама (Службени гласник Републике Српске, број 50/06),
- Закон о водама (Службени гласник Републике Српске, број 10/98),
- Закон о управљању отпадом (Службени гласник Републике Српске, број 53/02) и други.

Једна од најважнијих обавеза коју су корисници дозвола требали да испуне, свакако је обавеза добијања еколошке дозволе. Добијање еколошке дозволе је, законским рјешењима, условљено прибављањем низа других докумената и дозвола којима ће бити заокружене обавезе сваког корисника те дозволе.

Када су у питању хидроелектране у Републици Српској сви корисници дозвола су добили еколошке дозволе и то:

1. ЗП "Хидроелектране на Дрини" а.д. Вишеград 31. јануар 2008. године,
2. ЗП "Хидроелектране на Требишњици" а.д. Требиње 20. марта 2008. године и
3. ЗП "Хидроелектране на Врбасу" а.д. Мркоњић Град 12. фебруара 2009. године.

Еколошким дозволама за сваког корисника дозволе прописане су мјере и поступци које корисници дозвола морају испунити, како би утицаје својих активности на животну средину свели на најмању могућу мјеру.

Корисник дозволе ЗП "Хидроелектране на Врбасу" а.д. Мркоњић Град посједује уведен и сертифициван систем управљања заштитом животне средине према стандарду ИСО 14001, односно посједује израђене интерне планове и програме управљања заштитом животне средине. Корисник дозволе се углавном придржава свих дефинисаних мјера заштите и унапређења животне средине.

Корисници дозвола ЗП "Хидроелектране на Требишњици" а.д. Требиње и ЗП "Хидроелектране на Дрини" а.д. Вишеград не посједују уведен систем управљања животном средином према стандарду ИСО 14001. Такође, ови корисници дозвола не посједују израђене планове и програме заштите и унапређења животне средине. Ипак, то не значи да се у наведеним предузећима не предузимају значајане мјере у циљу заштите животне средине.

Неопходно је истаћи чињеницу да корисник дозволе ЗП "Хидроелектране на Дрини" а.д. Вишеград велики дио својих обавеза у погледу заштите животне средине и уређења приобаља у Вишеграду мора да испуњава у договору са другим лицима, што у појединим тренуцима онемогућава адекватну испуњеност свих обавеза. Наиме, заштита животне средине и уређење приобаља у Вишеграду, захтијева да се у процес активно укључе и локална заједница и Дринско-лимске хидроелектране из Републике Србије.

Укратко, може се рећи да су произвођачи електричне енергије у хидроелектранама прибавили еколошке дозволе и да се производња електричне енергије у овим предузећима обавља уз задовољавајућу заштиту животне средине. Битно је нагласити да су наведена предузећа дужна да у наредном периоду испуне обавезе прописане у еколошким дозволама.

До краја 2008. године РЕРС је издао дозволе за производњу електричне енергије у **четири мале хидроелектране**. Ниједна од поменутих малих хидроелектрана не посједује **еколошку дозволу**. Може се констатовати да је утицај ових објеката на животну средину локалног карактера и нагласити потребу одређивања еколошки прихватљивог протока, како за постојеће објекте тако и за објекте који се планирају градити. Када су у питању мале хидроелектране, неопходно је нагласити да је у Републици Српској, до сада, издато преко 100 концесија за изградњу малих хидроелектрана. Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске надлежна је за издавање дозвола за изградњу објеката снаге преко 1 MW. Поједине концесије су издате и на водотоцима који се налазе у националним парковима (НП Сутјеска), што захтијева посебну пажњу са становишта заштите животне средине. Приликом издавања дозвола, примјетно је да предузећа која подносе захтјеве за изградњу не посједују еколошку дозволу, што за посљедицу има дуге периоде издавања дозвола за изградњу, јер је законима из области заштите животне средине прописано да се за поједине објекте одобрење за грађење може издати тек након прибављања и еколошке дозволе.

Регулаторна комисија је издала двије дозволе за производњу електричне енергије у **термоелектранама** и то: ЗП "Рудник и термоелектрана Гацко" а.д. Гацко и ЗП "Рудник и термоелектрана Угљевик" а.д. Угљевик.

У обје термоелектране користи се лигнит као гориво ниске калоричне моћи. Лигнит се добија из површинских копова угља који се налазе у саставу поменутих предузећа.

Производња електричне енергије из угља узрокује бројне утицаје на животну средину, а најкрупнији проблеми који се јављају и постоје при раду ових корисника дозвола, су емисије димних гасова, отпадне воде које се јављају у технолошком процесу, депоновање пепела, те заузимање великих површина земљишта од стране површинских копова угља.

Емисије димних гасова, а ту се прије свега мисли на чврсте честице, те оксиде азота и сумпора, су у Републици Српској дефинисане законским (Закон о заштити животне средине и Закон о заштити ваздуха) и подзаконским актима, али и обавезама које проистичу из Уговора о оснивању енергетске заједнице Југоисточне Европе. Према законским актима Републике Српске, сви субјекти морају своје емисије ускладити са граничним вриједностима прописаним *Правилником о граничним вриједностима емисије у ваздух из постројења за сагоријевање* (Службени гласник Републике Српске, број 39/05), а према Уговору о оснивању Енергетске заједнице Југоисточне Европе, БиХ је обавезна да до 2017. године примијени одредбе Директиве 2001/80/ЕЦ о граничним вриједностима емисија у ваздух.

У циљу праћења емисија димних гасова корисници дозвола морају да обезбиједе континуално мјерење загађујућих материја у ваздух. Током 2008. године, ТЕ Гацко није вршило континуално мјерење загађујућих материја у ваздух. Разлог је непостојање опреме за мјерење у ТЕ Гацко (опрема набављена почетком 2009. године). У ТЕ Угљевик опрема за мјерење загађујућих материја је раније уграђена, али је било одређених проблема у њеном функционисању. За ТЕ Угљевик постоје подаци мјерења у појединим периодима када је опрема за мјерење функционисала. На ТЕ Гацко је извршено тзв. Прво мјерење загађујућих материја. Резултати Првог мјерења за ТЕ Гацко, као и подаци добијени континуалним мјерењем у ТЕ Угљевик у наведеном периоду, омогућавају да се, само дјелимично, стекне слика о емисијама у ваздух из ових постројења и да се те вриједности пореде са граничним вриједности емисија. Вриједности емисија добијене поменутих мјерењима приказане су на сликама 7, 8 и 9 и, због непоузданих података, могу послужити само као оријентациони подаци, а никако као тачне вриједности. Напомињемо да је и у претходној години ситуација била идентична, односно да у 2008. години корисници дозвола нису испунили обавезе предвиђене условима дозвола, иако су покренуте активности да се ове обавезе испуне.

На основу овога може се закључити следеће:

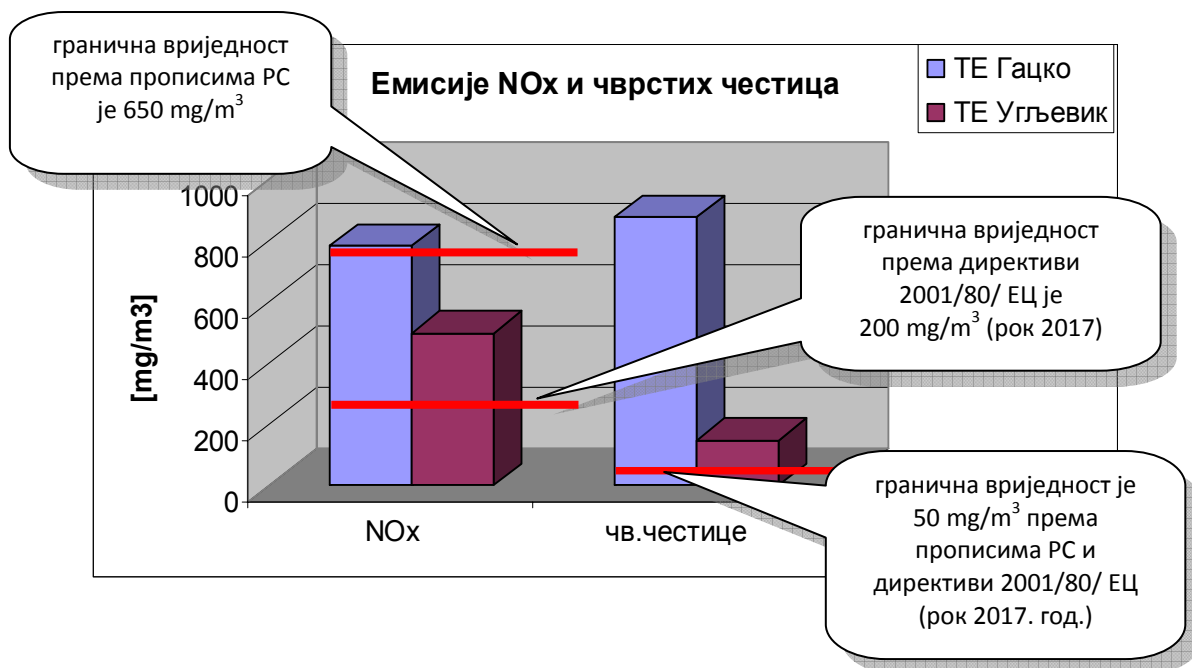
1. РиТЕ Гацко:

- емисије чврстих честица више десетина пута прелазе граничне вриједности емисија,
- емисије оксида азота су тренутно нешто веће од граничних вриједности емисија,
- емисије оксида сумпора су два до три пута веће од граничних вриједности емисија.

2. РиТЕ Угљевик:

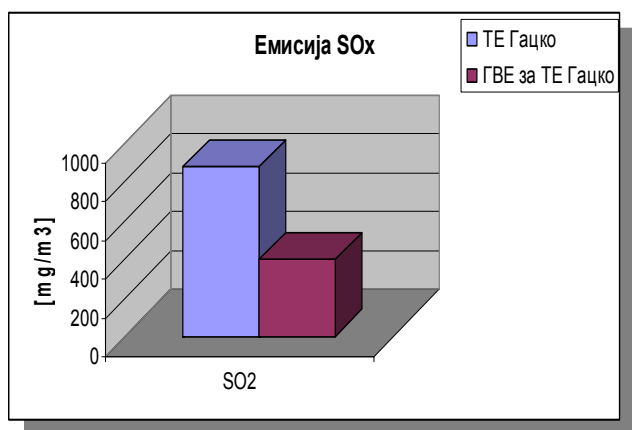
- емисије оксида сумпора више десетина пута прелазе вриједности граничних емисија (просјечне вриједности 14650-19048 mg/m³),

- емисије оксида азота су у дозвољеним границама (просјечне вриједности 540-711 mg/m^3),
- емисије чврстих честица су више пута веће од граничних вриједности емисија (просјечне вриједности 65-220 mg/m^3).

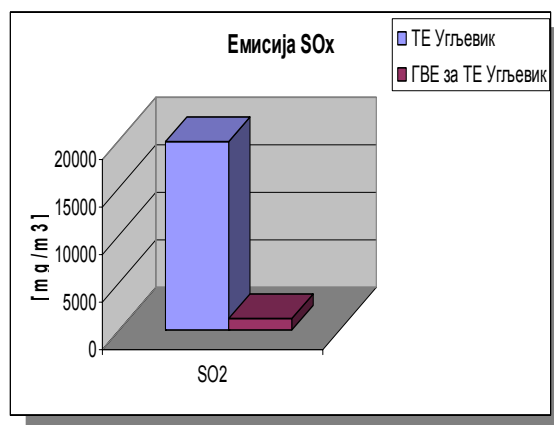

Слика 7

Слика 8

Слика 9

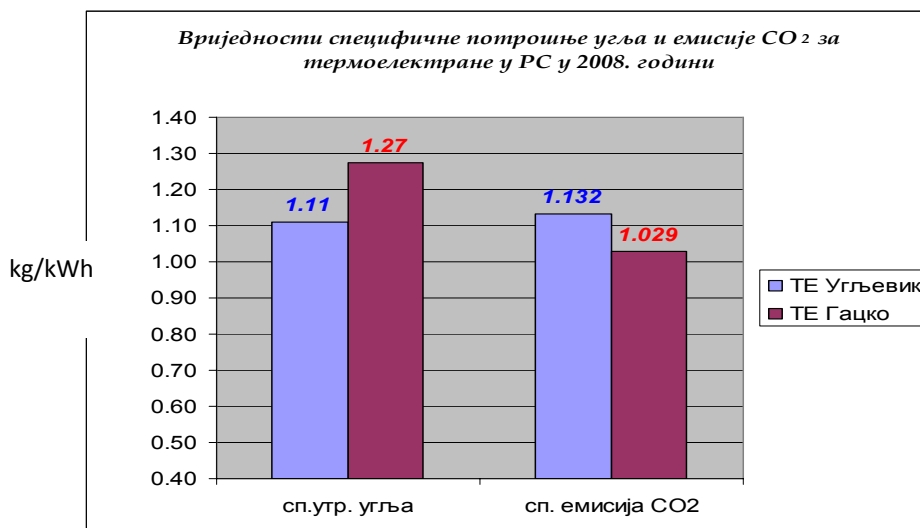
У сљедећој табели дат је преглед специфичне потрошње угља, воде, дизела и мазута у термоелектранама Гацко и Угљевик.

	производња електричне енергије [MWh]	потрошња	угаљ [t]	вода [m ³]	дизел [l]	мазут [kg]
Р и ТЕ Гацко	1.563.254	укупна	1.993.147	6.572.808	6.244.808	2.669.975
		спец. потрошња [./kWh]	1,27 [kg/kWh]	0,0042 [m ³ /kWh]	0,0040 [l/kWh]	0,0017 [kg/kWh]
Р и ТЕ Угљевик	1.531.166	укупна	1.701.091	11.605.680	10.522.031	1.718.000
		спец. потрошња	1,11 [kg/kWh]	0,0074 [m ³ /kWh]	0,0067 [l/kWh]	0,0011 [kg/kWh]

Табела 10

У циљу добијања оријентационе слике о стању у погледу емисија у ваздух, у наставку су презентоване вриједности специфичних емисија угљен диоксида из термоелектрана, као и специфичне потрошње угља.

Приликом израчунавања специфичне емисије угљен диоксида коришћени су подаци корисника дозвола и методологија прописана "2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories - Volume 2: Energy". Такође, у обзир је узета само потрошња основног енергента тј. угља, а не и других енергената, мада је њихов утицај занемарљив (мањи од 1%).

Слика 10

На РиТЕ Угљевик постоји систем за третман отпадних вода, али услед застарјелости и дјелимичне нефункционалности опреме, резултати пречишћавања нису задовољавајући.

Већ је поменуто да у саставу ових корисника дозвола раде и површински копови угља, који заузимају велике површине земљишта. Утврђено је да за оба рудника постоје урађени пројекти рекултивације и да су активности везане за рекултивацију отпочеле на оним дијеловима копа гдје је експлоатација руде завршена. Процес рекултивације неопходно је интензивирати у наредним годинама.

Депоноване пепела, који настаје у процесу сагоријевања угља, у обје ТЕ се врши према одговарајућим пројектима.

ЗП "Рудник и термоелектрана Гацко" а.д. Гацко је прибавило еколошке дозволе за Површински коп "Грачаница" (18. јуна 2008. године) и за постројење "Термоелектрана" Гацко (23. јуна 2008. године).

ЗП "Рудник и термоелектрана Угљевик" а.д. Угљевик је прибавило еколошку дозволу за постројење Површински коп "Богutowo село" Угљевик (15. септембра 2008.).

Еколошким дозволама корисницима дозвола прописани су мјере и активности које морају спровести у дефинисаним роковима.

Емисија чврстих честица је један од фактора који највише утиче на животну средину у околини ТЕ Гацко, те смо мишљења да је неопходно истаћи сљедеће чињенице:

- Увидом у еколошку дозволу за ТЕ Гацко (Рјешење Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију бр. 15-96-112/08 од 23. јуна 2008. године) може се примјетити да је у тачки 3.2.1. дефинисана обавеза ТЕ Гацко да "за емисије чврстих честица користи врећасте филтере који ће гарантовати емисију чврстих честица мању од 100 mg/m^3 , у складу са *Правилником о граничним вриједностима емисије у ваздух из постројења за сагоријевање* (Службени гласник Републике Српске, број 39/05)".
- Иста обавеза је дефинисана и у тачки 4.4.
- Поменути правилником гранична вриједност емисије чврстих честица за постројење топлотне снаге веће од 500 MW (топлотна снага ТЕ Гацко је око 900 MW) је 50 mg/m^3 .
- Директива 2001/80/ЕЦ о граничним вриједностима емисија у ваздух дефинише такође граничну вриједност емисије чврстих честица за постројење топлотне снаге веће од 500 MW од 50 mg/m^3 .

Имајући у виду поменуте чињенице о емисијама и утицај емисије чврстих честица на животну средину у околини ТЕ Гацко, те обавезе преузете потписивањем Уговора о оснивању Енергетске заједнице Југоисточне Европе, мишљења смо да је у еколошкој дозволи за ТЕ Гацко неопходно извршити корекцију граничне вриједности емисије чврстих честица на 50 mg/m^3 .

Еколошким дозволама за термоелектране и хидроелектране прописани су сви сегменти који се односе на заштиту животне средине.

2. ПРЕНОС ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Пренос електричне енергије је монополска дјелатност, те због тога мора бити регулисана како би се обезбиједило коришћење мреже за све кориснике на једнакоправан и транспарентан начин по регулисаним цијенама. Од посебног је значаја да преносна дјелатност буде раздвојена од осталих електроенергетских дјелатности у посебне компаније (управљачко-функционално и правно раздвајање) како би се обезбиједила непристрасност у пружању услуга. Раздвајање преносне дјелатности од "тржишних" дјелатности у Републици Српској обезбијеђено је организовањем двије посебне компаније на нивоу БиХ, и то: "Електропренос Босне и Херцеговине" Бања Лука и "Независни оператор система Босне и Херцеговине" Сарајево. Регулисање дјелатности преноса електричне енергије је у надлежност ДЕРК-а.

На следећој слици је приказана карта преносне мреже Босне и Херцеговине.

Слика 11 - Карта преносне мреже БиХ

3. ДИСТРИБУЦИЈА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

3.1 Оператори дистрибутивног система у Републици Српској

Дистрибуција електричне енергије представља пренос електричне енергије на средњенапонској и нисконапонској мрежи ради испоруке крајњим купцима, те је, као и пренос на високонапонској мрежи, монополска дјелатност и као таква треба бити регулисана како се не би злоупотребио монополски положај дистрибутивних компанија које једине посједују капацитете за обављање ове дјелатности на одређеном подручју. Када је у питању раздвајање дистрибутивне дјелатности, боље рећи дјелатности коју обавља дистрибутивни систем оператор - дистрибутер, од осталих комерцијалних дјелатности (производња и снабдијевање), раздвајање се

намеће као услов непристрасности у пружању услуга дистрибутера корисницима дистрибутивне мреже.

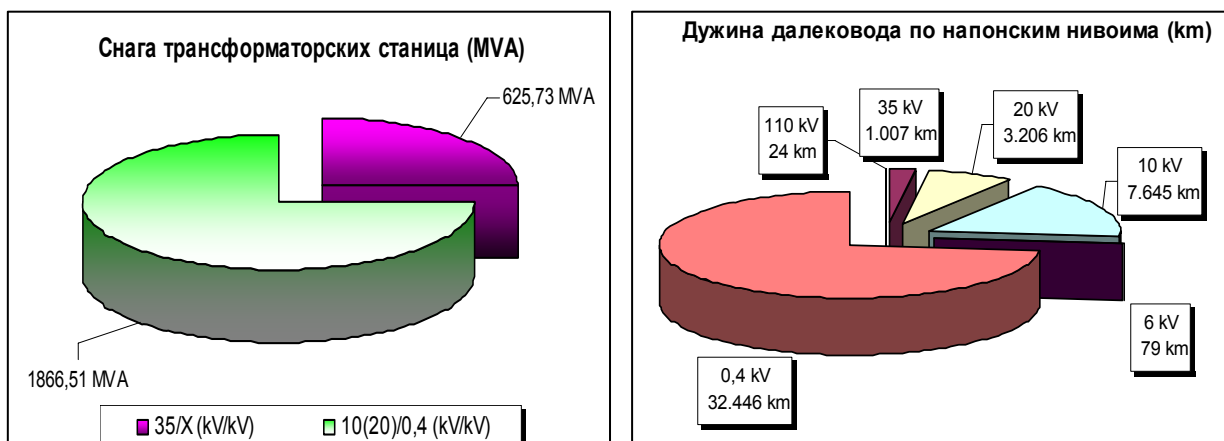
Дистрибутивна дјелатност у Републици Српској се обавља у оквиру пет дистрибутивних компанија - дистрибутивних систем оператора (дистрибутера) (слика број 12.) у саставу МХ Електропривреда Републике Српске, и то тако да је сваки дистрибутер надлежан за обављање дјелатности на одређеном географском подручју. Обављање дјелатности, укључујући и одређивање тарифа за кориштење дистрибутивне мреже регулише и надгледа Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске.

Слика 12 - Дистрибутивне регије у Републици Српској

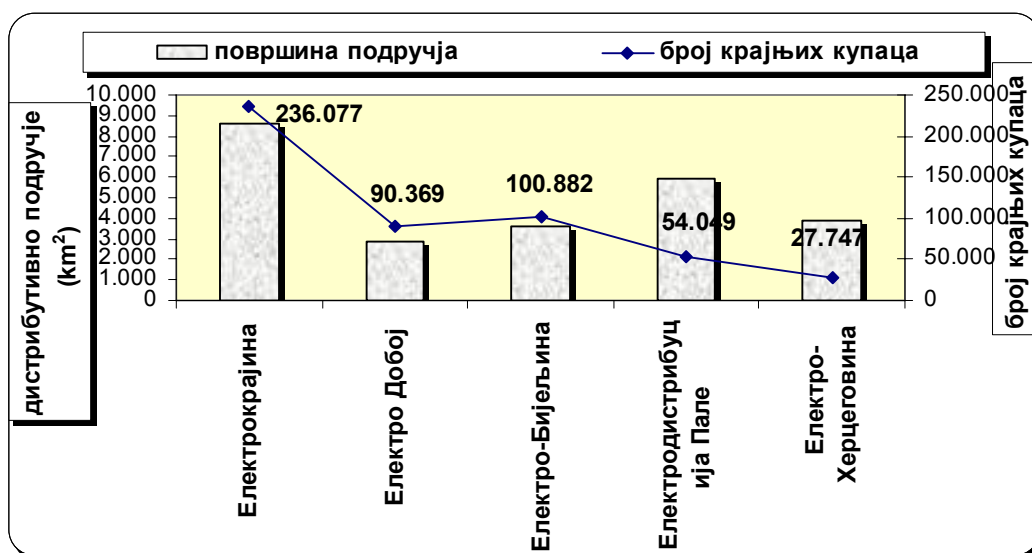
Електродистрибутивна предузећа у Републици Српској су у саставу Мјешовитог холдинга "Електропривреда Републике Српске", тј. у саставу вертикално интегрисаног предузећа које је корисник дозволе за трговину и снабдијевање електричном енергијом. С обзиром да су електродистрибутивна предузећа посебни правни субјекти, услов правног раздвајања је испуњен. Функционално - управљачко раздвајање се треба обезбједити на начин да матично предузеће може да утиче на управљање у погледу дугорочног планирања, усмјеравања капитала и слично, док се ограничава утицај на свакодневне пословне активности дистрибутивног систем оператора - дистрибутера.

Основни технички подаци о дистрибутивној мрежи² (слика 13, слика 14 и слика 15):

Слика 13 - Дужина водова по напонским нивоима

Слика 14 - Инсталисана привидна снага трансформатора у трансформацијама

Слика 15 - Површина дистрибутивних подручја и број крајњих купаца по дистрибуцијама

3.2 Методологија за утврђивање тарифних ставова за кориснике дистрибутивних система у Републици Српској

Тарифни ставови за кориснике дистрибутивних система у Републици Српској утврђују се у складу са Правилником о тарифној методологији и тарифном поступку (Методологија) утврђеним од стране РЕРС-а. У ове тарифне ставове, поред цијене дистрибуције коју утврђује РЕРС, а која покрива трошкове дистрибутивне мреже и дистрибутивних губитака, укључује се и цијена коришћења преносне мреже коју утврђује ДЕРК на основу своје методологије, а која обухвата трошкове рада Преносне компаније БиХ, трошкове рада Независног оператора система БиХ и трошкове помоћних услуга.

² Подаци из дозвола за дистрибуцију електричне енергије

Методологијом РЕРС-а је прописано да се као оправдани трошкови дистрибутивним компанијама у Републици Српској признају сљедећи трошкови дистрибутивне мреже:

- трошкови погона, одржавање и вођења дистрибутивне мреже, укључујући трошкове одржавања прикључака и мјерних уређаја, те читања мјерних уређаја,
- трошкови развоја дистрибутивне мреже,
- трошкови за надокнаду оправданих трошкова губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи.

Тарифна методологија заснива се на обрачуна годишњег потребног прихода електроенергетских предузећа, а за учинке дефинисане електроенергетским билансом за годину за коју се утврђују тарифе.

У складу са Методологијом, регулисана предузећа - корисници дозволе за дистрибуцију електричне енергије, подносе захтјев РЕРС-у за одобрење цијена, односно тарифних ставова на бази потребног прихода који се састоји из оправданих трошкова увећаних за поврат на капитал. Оправданост захтјева РЕРС утврђује у тарифном поступку, те на основу тога утврђује коначне цијене, односно тарифне ставове. Одлуку РЕРС доноси самостално, односно независно од било које друге владине агенције, поштујући одлуке ДЕРК-а у вези са цијенама коришћења преносне мреже. Дужина трајања регулаторног периода није посебно прописана, а тарифни поступак се покреће или на иницијативу регулисаних предузећа или на иницијативу РЕРС-а.

За израчунавање тарифних ставова користе се технички и финансијски подаци и документација коју дистрибутивне компаније достављају РЕРС-у у складу са Правилником о извјештавању у прописаним временским интервалима, а и у самом тарифном поступку. На основу ових података РЕРС сагледава обим, врсту и квалитет услуга које дистрибутивне компаније пружају својим корисницима, као и трошкове њиховог пословања, односно њихову оправданост. Оправданост трошка процјењује се према природи трошка анализом сврсисходности, анализом количине и цијене и упоредном анализом (benchmarking). У тарифним поступцима које је РЕРС до сада проводио коришћене су упоредне анализе између пет дистрибутивних компанија ради сагледавања трошкова рада и одржавања мреже.

Тарифна методологија прописује јединствену тарифу за све кориснике дистрибутивних система у Републици Српској.

3.3 Изједначавање дистрибутивне мрежне тарифе

Густина насељености и попуњености подручја стамбеним и привредним објектима се значајно разликују по дистрибутивним подручјима у Републици Српској, што проузрокује и различите просјечне трошкове обављања дјелатности дистрибуције, по јединици испоручене електричне енергије и снаге. "Густина потрошње" је приказана у сљедећој табели.

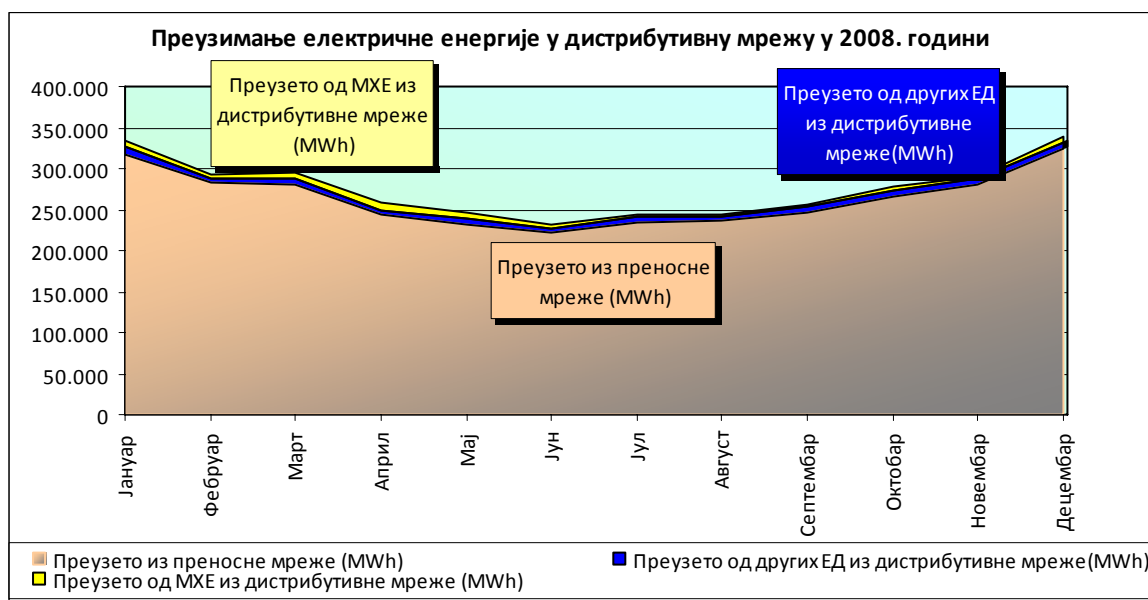
Дистрибутивно подручје	Површина подручја (km ²)	Број крајњих купаца	Број крајњих купаца по km ²
Електрокрајина	8.629	236.077	27
Електро-Бијељина	3.600	100.882	28
Електро Добој	2.836	90.369	32
Електродистрибуција Пале	5.883	54.267	9
Електро-Херцеговина	3.909	27.937	7
Укупно	24.857	509.532	20

Табела 11 - Разуђеност купаца прикључених на дистрибутивну мрежу

Регулатор је у складу са начелом равноправности купаца и заштите купаца у удаљеним и слабо насељеним подручјима утврдио исте тарифне ставове за све купце на цијелој територији Републике Српске. Имајући у виду различите "густоће потрошње" Регулатор је утврдио и коефицијенте за поравнање прихода између дистрибутивних предузећа, којим се дистрибутивна предузећа доводе у равноправан положај у погледу остваривања прихода и оправданих трошкова обављања дјелатности.

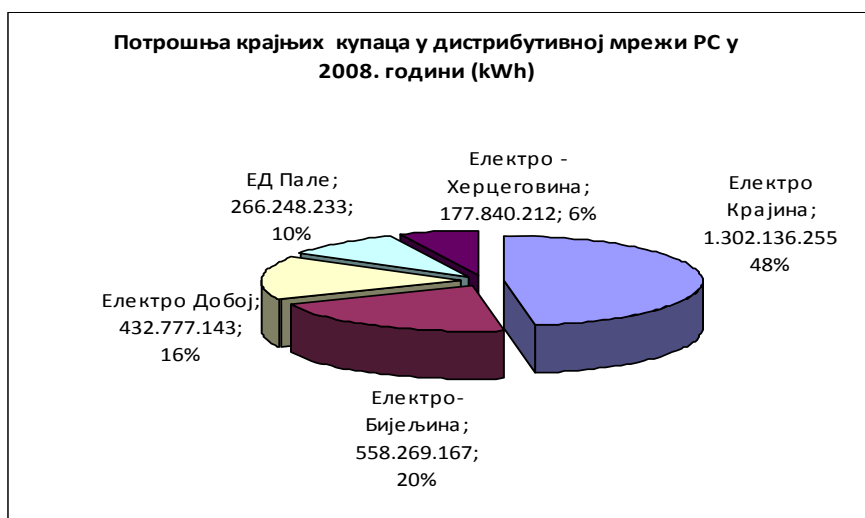
3.4 Преузимање и потрошња електричне енергије у дистрибутивној мрежи

Електрична енергија у дистрибутивној мрежи у 2008. години у Републици Српској преузимала се из преносне мреже Електропреноса БиХ, из хидроелектрана прикључених на дистрибутивну мрежу и из других дистрибутивних система из Босне и Херцеговине и сусједних држава. Структура преузете електричне енергије дата је на слици која слиједи.

Слика 16 - Преузета електрична енергија у дистрибутивну мрежу

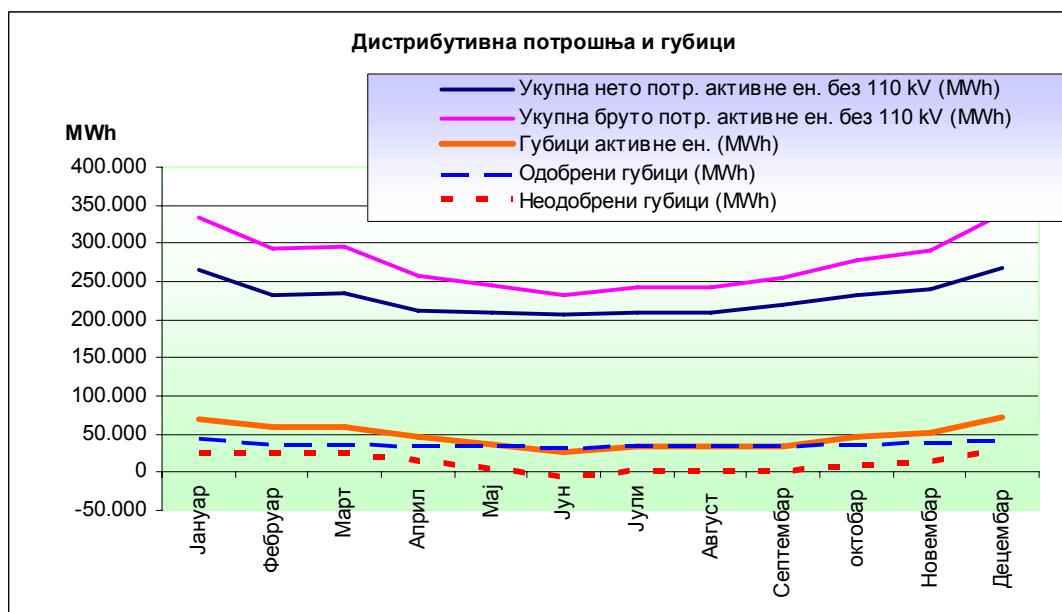
Од укупно преузете електричне енергије у дистрибутивну мрежу у износу 3.305 GWh, крајњим купцима је у 2008. години испоручено 2.737 GWh, а 568 GWh електричне енергије је изгубљено у дистрибутивној мрежи. На сљедећој слици дата је структура нето потрошње по дистрибутивним предузећима.

Слика 17 - Нето дистрибутивна потрошња у 2008. години

3.5 Губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи

Велики проблем дистрибутивних компанија у Републици Српској и даље је ниво губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи. Политика РЕРС-а је да мотивише кориснике дозвола да смање ове губитке одређујући одобрени износ трошкова на име губитака електричне енергије у тарифном поступку, уз обавезу корисника дозволе за дистрибуцију електричне енергије да донесу планове мјера и активности на смањењу дистрибутивних губитака и да подносе извјештаје о њиховом спровођењу.

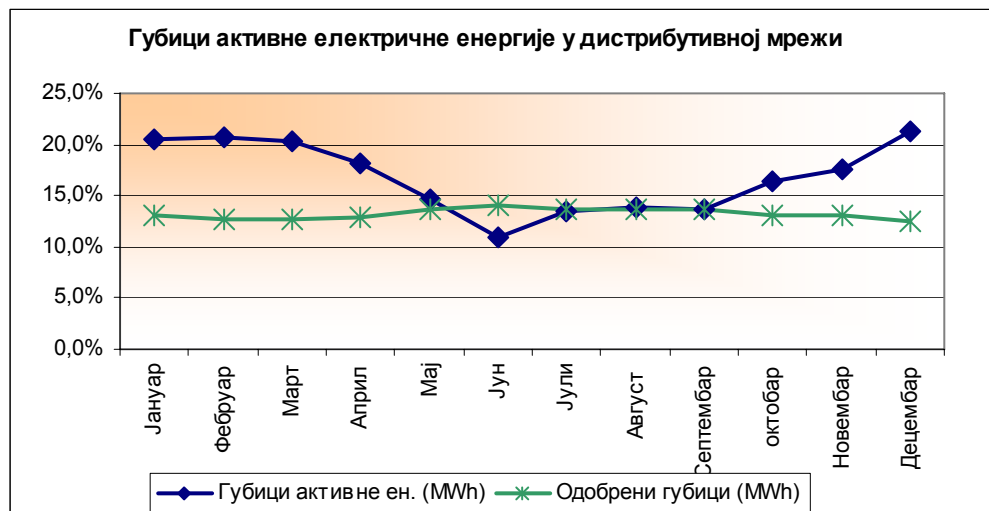

Слика 18 - Остварена потрошња и губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи у Републици Српској у 2008. години

РЕРС у тарифном поступку одобрава процентуални износ губитака за сваки напонски ниво и само тај одобрени износ (цца 14% просјечно) се урачунава у тарифне ставове за коришћење дистрибутивне мреже, док мање или веће остварење губитака иде у корист или на штету дистрибутера.

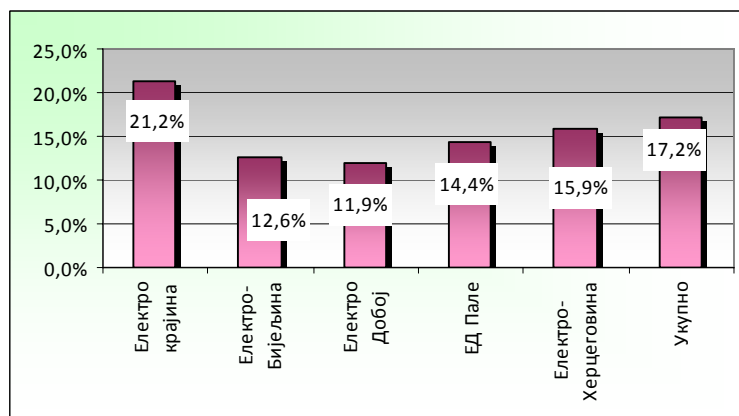
Према подацима које су доставиле дистрибутивне компаније, остварени губици електричне енергије у 2008. години износили су 17,18%, односно 142.840 MWh више него што је одобрено.

Остварени губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи по мјесецима приказани су на слици која слиједи.

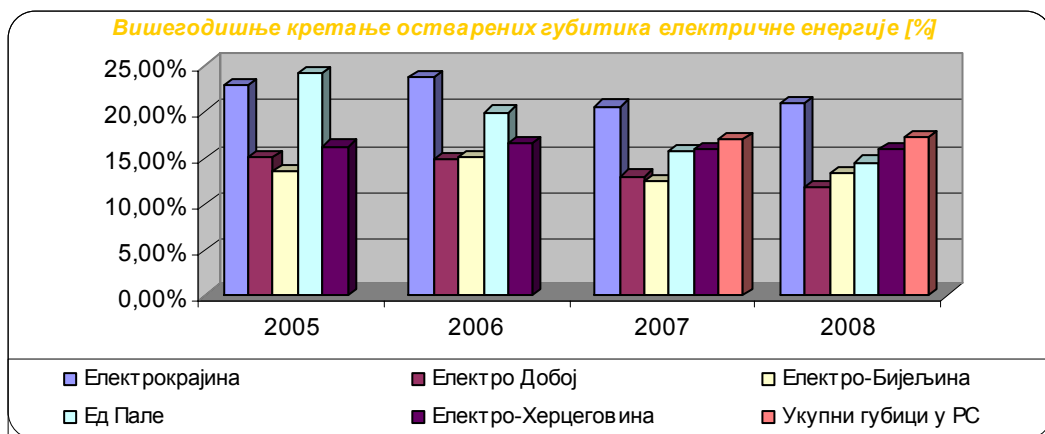
Слика 19 - Остварени губици активне електричне енергије у дистрибутивној мрежи по мјесецима 2008. године

Ниво губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи по дистрибутивним подручјима, изражен као процентуални однос остварених губитака електричне енергије и укупно преузете електричне енергије у дистрибутивну мрежу, креће се од 11,9% у Електро Добоју до 21,2% у Електромрајини, што је приказано на сљедећој слици.

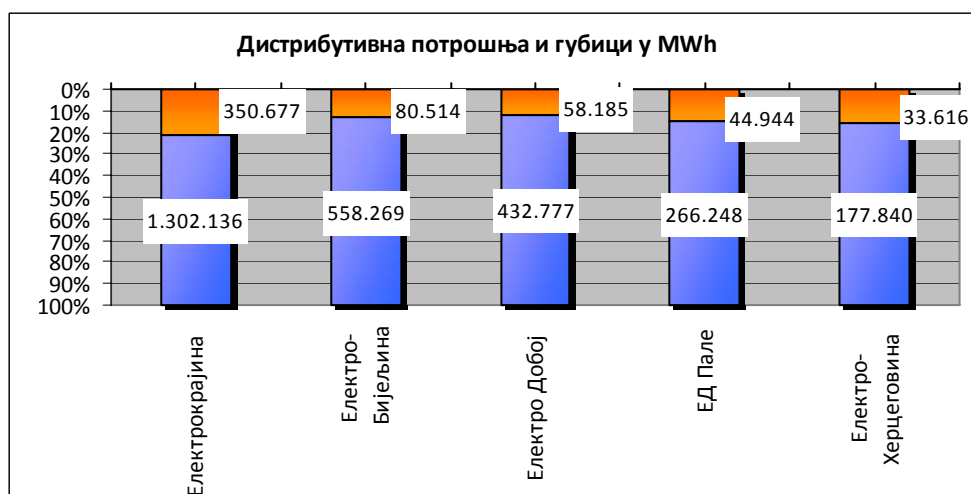

Слика 20 - Остварени губици електричне енергије у 2008. години

На сљедећој слици приказан је упоредни преглед остварених дистрибутивних губитака у електродистрибутивним предузећима у периоду од 2005. до 2008. године.

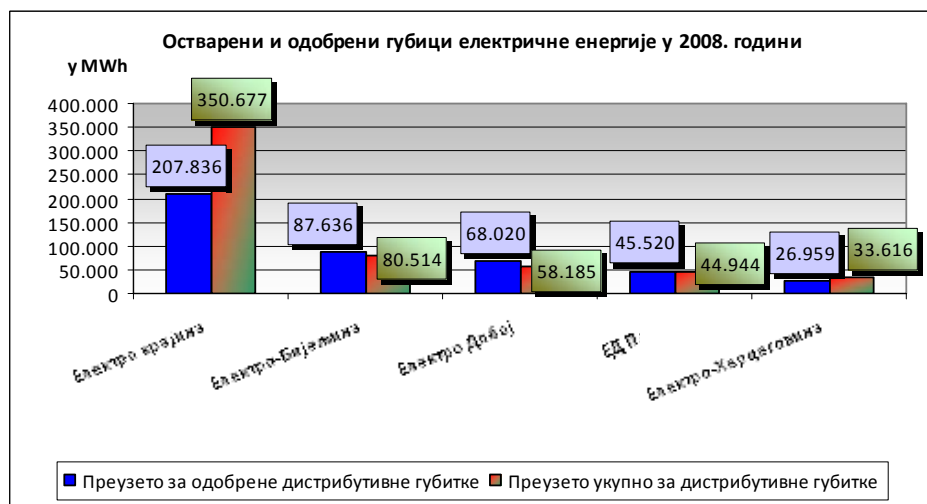

Слика 21 - Упоредни преглед остварених дистрибутивних губитака 2005 -2008. Енергетске вриједности дистрибутивних губитака и укупно преузете електричне енергије су приказане како слиједи на слици.

Слика 22 - Однос губитака и укупно преузете електричне енергије у 2008. години

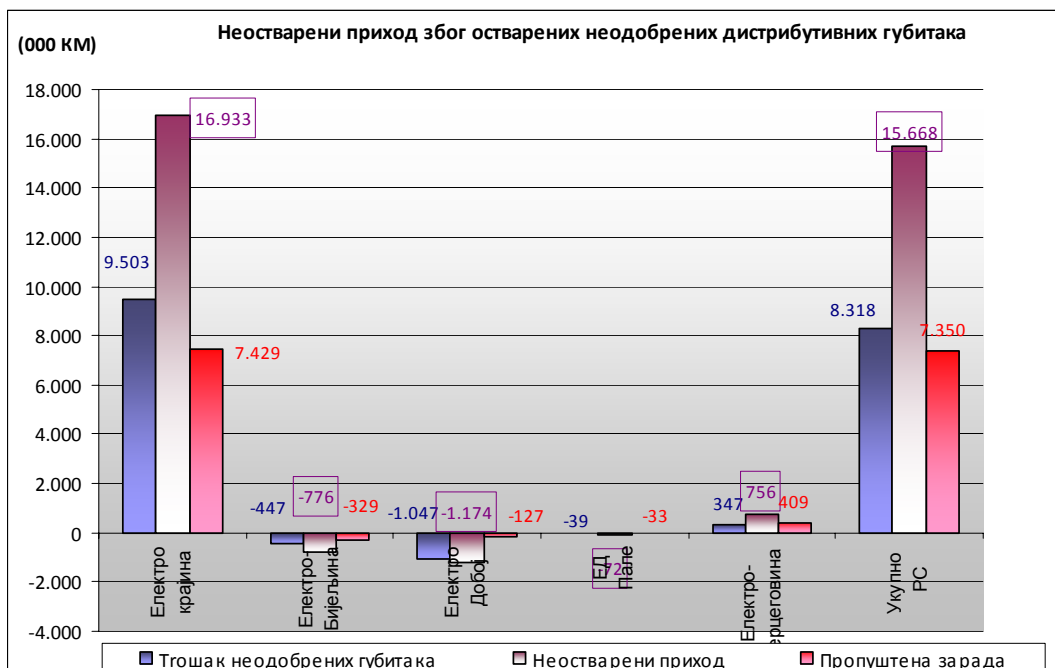
Одобрене и остварене количине електричне енергије за дистрибутивне губитке по предузећима приказане су на сљедећој слици.

Слика 23 - Преглед остварених и одобрених губитака електричне енергије по дистрибутивним подручјима

На слици број 24 приказани су:

- трошак набавке електричне енергије за неоодобрене губитке који укључује и трошак преноса те енергије
- неостварени - изгубљени приход, односно приход који се могао добити да се електрична енергија неоодобраних дистрибутивних губитака фактурисала и наплатила по просјечној оствареној цијени за крајње купце и
- пропуштена зарада односно приход који нису остварила електродистрибутивна предузећа која су остварила веће губитке од одобрених, као и остварени приход, односно зарада за она електродистрибутивна предузећа која су остварила мање дистрибутивне губитке од одобрених.

Слика 24 - Преглед остварених трошкова због неоодобрених дистрибутивних губитака и неоствареног прихода због остварених неоодобрених дистрибутивних губитака у 2008.

3.6 Квалитет услуге

Регулисање квалитета услуге и унапређење поузданости система за дистрибуцију електричне енергије произилази из законске надлежности РЕРС-а. Општи услови за испоруку и снабдијевање електричном енергијом квалитет снабдијевања дефинишу као:

- континуитет испоруке електричне енергије (способност, адекватност електроенергетске мреже да осигура континуитет напајања електричном енергијом у одређеном временском периоду, исказан показатељима континуитета у испоруци),
- квалитет комерцијалне услуге (ниво пружања услуга дистрибутер/снабдјевача прописаних Општим условима) и
- квалитет напона напајања (стандард за квалитет напона напајања представљају номинални напонски нивои у тачки напајања и одступања од номиналних вриједности, номиналне вриједности фреквенције и дозвољено

одступање, те друге карактеристике напона (таласни облик, симетричност фазних вриједности и слично), са прописаним дозвољеним одступањима.

РЕРС је Општим условима и Правилником о извјештавању прописао обавезу и форму извјештавања о квалитету снабдијевања електричном енергијом, а условима издатих дозвола за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије обавезао кориснике дозвола да осигурају поуздано и квалитетно напајање крајњих купаца електричном енергијом, предузимају све потребне мјере којим би се побољшали показатељи поузданости и квалитета, воде евиденцију и формирају базу података о показатељима континуитета испоручене електричне енергије и квалитета пружених услуга, израђују редовне годишње извјештаје о овим показатељима који треба да су доступни јавности путем властите интернет странице.

Наведене прописане обавезе имају "општи" карактер, а ефикасно регулисање квалитета услуге је веома комплексан задатак који подразумева претходно успостављање стандарда квалитета на бази података о показатељима који дефинишу квалитет испоруке електричне енергије. Од посебног је значаја континуирано прикупљати поуздане податке о континуитету испоруке и о индикаторима комерцијалне услуге у репрезентативном времену које претходи утврђивању стандарда квалитета и након тога увођењу стимулација, односно пенала код одређивања тарифа и увођењу плаћања накнаде непосредно купцима на основу утврђених стандарда.

Подаци који се овдје презентују су цјелокупни прикупљени подаци на нивоу године који су евидентирани од пружаоца услуга. Процес прикупљања података о квалитету снабдијевања је интерактиван процес, подаци се провјеравају, али је веома значајно да су успостављена правила (и обавеза) њиховог евидентирања, јавног објављивања и достављања Регулатору, која се, у доброј мјери, од самог почетка поштују.

Корисници дозволе за дистрибуцију са малим изузетком достављали су извјештаје у прописаној форми у 2008. години.

Три корисника дозволе достављали су извјештај у прописаној форми, а два у поједностављеној.

Евиденција показатеља квалитета снабдијевања електричном енергијом се врши преко параметара:

- Индикатора континуитета напајања испоруке,
- Индикатора комерцијалног квалитета.

И квалитет напона напајања је свакако један од битнијих параметара квалитета снабдијевања и његова провјера се врши одговарајућим мјерењима на примопредајном мјесту и у појединим тачкама дистрибутивне мреже.

Континуитет испоруке се исказује преко два показатеља:

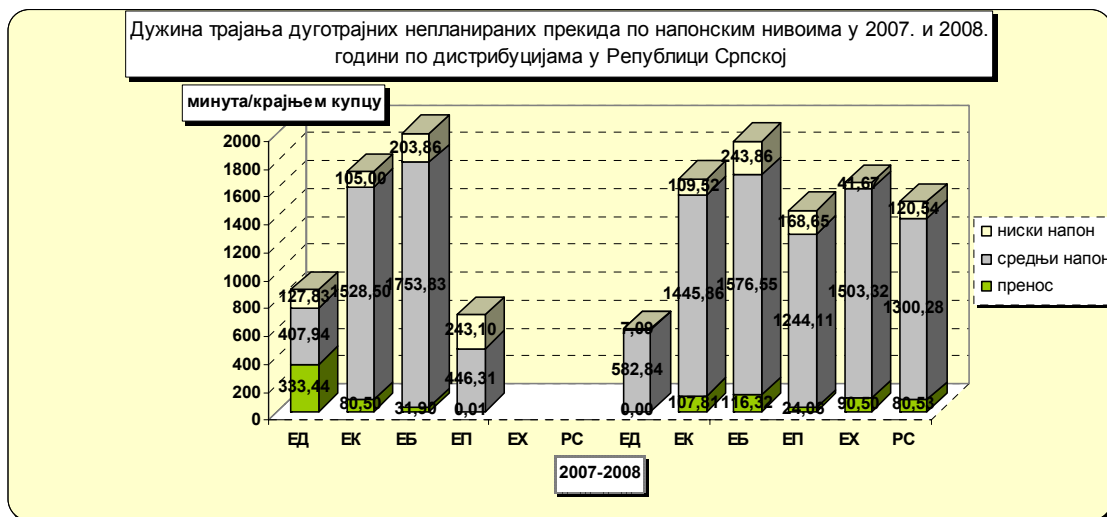
САИДИ - Просјечна дужина трајања прекида испоруке по крајњем купцу најчешће се узима на нивоу године (Sistem average interruption duration index, изражава се у минутама по крајњем купцу).

САИФИ - Просјечан број прекида испоруке по крајњем купцу најчешће се узима на нивоу године (Sistem average interruption frequency index).

Прекиди у испоруци се дијеле на планиране (најављене) и непланиране (ненајављене).

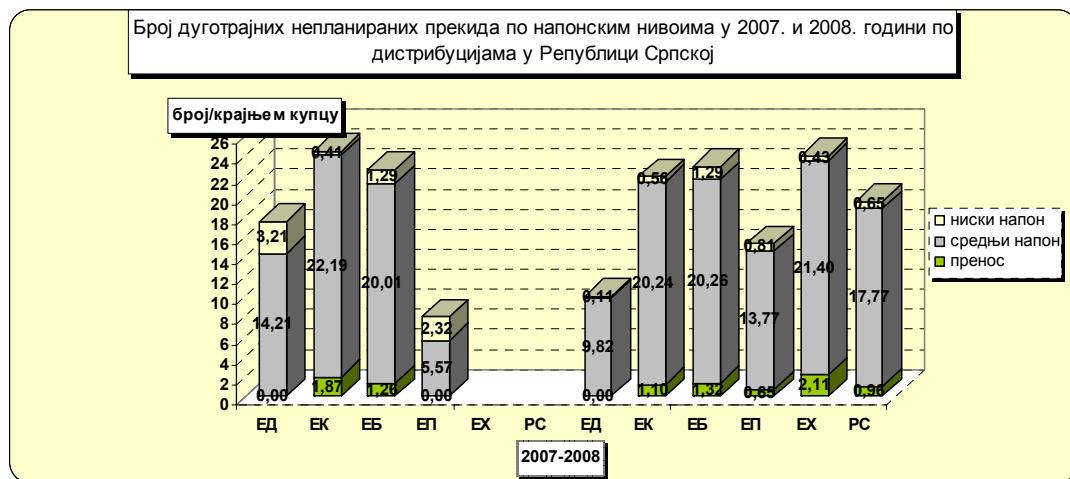
У овом извјештају су обрађени **дуготрајни прекиди** у напајању који представљају прекиде чије је трајање дужије од три минута) и **краткотрајни прекиди** који представљају прекиде чије је трајање краће од три минута.

Уобичајене вриједности за непланирани САИДИ се крећу од 50 до 250 минута по крајњем купцу годишње.³

Слика 25 - Показатељ непланирани САИДИ 2007-2008. по напонским нивоима по дистрибуцијама у Републици Српској

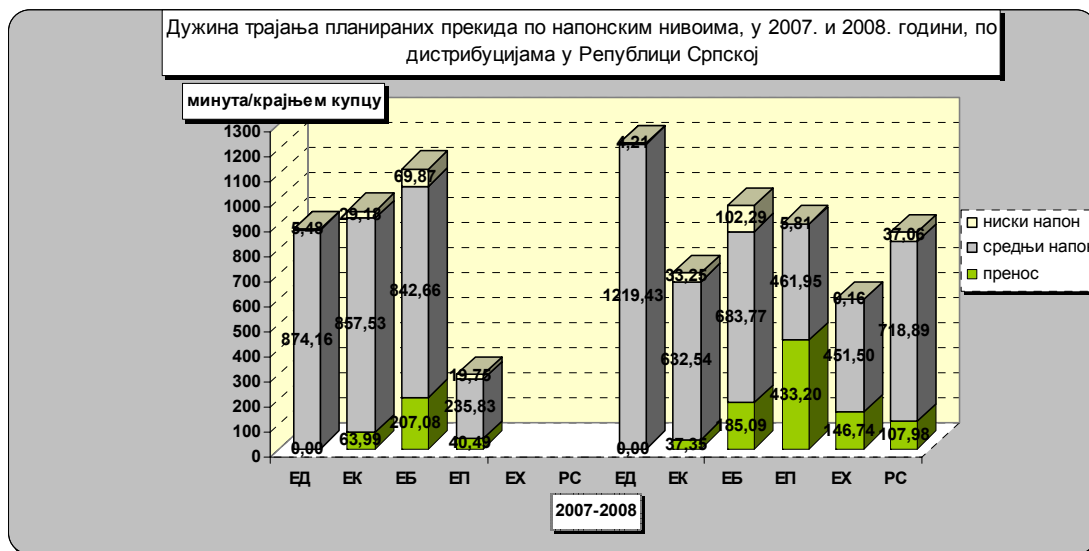
Уобичајене вриједности за непланирани САИФИ се крећу од 0,5 до 4 прекида по крајњем купцу годишње.³

Слика 26 - Непланирани САИФИ у Републици Српској 2007- 2008.

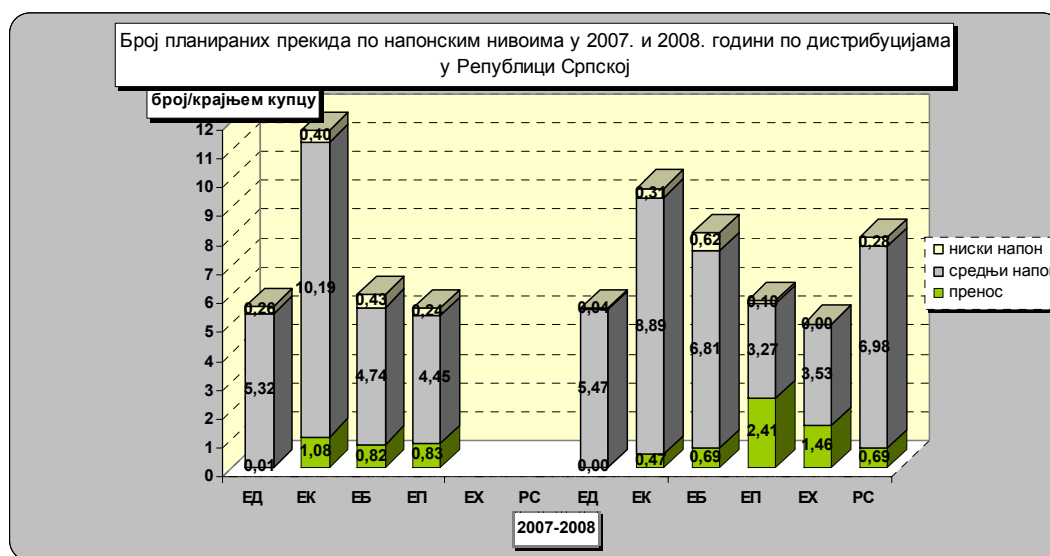
³ Извор: Fourth Benchmarking Report on Quality of Electricity Supply, Удружење европских енергетских Регулатора, децембар 2008. године.

Уобичајене вриједности за планирани САИДИ се крећу од 10 до 200 минута по крајњем купцу годишње.³

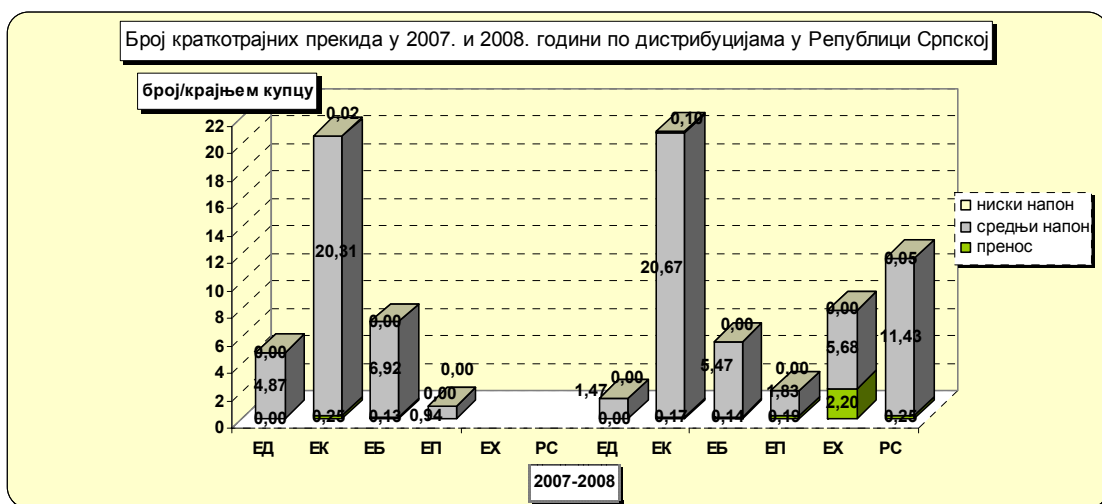
Слика 27 - Показатељ планирани САИДИ у Републици Српској 2007- 2008.

Уобичајене вриједности за планирани САИФИ се крећу до једног прекида по крајњем купцу годишње.³

Слика 28 - Планирани САИФИ у Републици Српској 2007- 2008.

Број краткотрајних прекида у дистрибуцијама се креће од 1,5 до чак 20 прекида по крајњем купцу годишње.

Слика 29 - Број краткотрајних прекида у Републици Српској 2007- 2008.

Сагледавањем свих података и графичких и табеларних долази се до закључка да прекиди испоруке на средњенапонској мрежи погађају највећи број крајњих купаца, а да дужина трајања и број прекида испоруке имају неколико пута веће вриједности у сеоским подручјима, него у градским. Потребно је напоменути да Правилником о извјештавању и Општим условима није одређен критеријум за класификацију дистрибутивних подручја на градско, приградско и сеоско подручје.

Дистрибутивна мрежа у сеоским подручјима је радијалног карактера, са удаљеним подручјима, дугим водовима, најчешће се састоји од старијих мрежних објеката незадовољавајућих техничких карактеристика. Кварови у таквој мрежи су узрок прекида напајања електричном енергијом великог броја крајњих купаца у сеоском подручју, са значајним трајањем.

Дио квалитета снабдијевања је и квалитет комерцијалне услуге, а односи се на вредновање услуга које дистрибутер/снабдјевач пружа крајњим купцима електричне енергије, (нпр. рок прикључења објекта на дистрибутивну мрежу, инфромације о прикључењу и износу накнаде за прикључење), обнову напајања у случају квара који погађа само једног крајњег купца (нпр. замјена осигурача на прикључку крајњег купца), рјешавање притужби на квалитет напона и мјерење електричне енергије, контакт са крајњим купцима (непосредно, писмено или преко телефона-вријеме чекања), читања бројила и испостава рачуна (учесталост-годишње).

У сљедећој табели дат је преглед уобичајених рокова, висине накнада крајњем купцу ако се прекорачи рок и просјечно остварено вријеме:

Табела 12 - Преглед најчешће коришћених показатеља комерцијалног квалитета (квалитет пружених услуга) у већем броју земаља Европе

Индикатор квалитета		Рок (дан)	Накнада (Пенал) (€)	Остварено вријеме	
Процјена трошкова материјала и услуга (НН)		Средње вријеме за процјену	6-20.	8-60.	0-30
Процјена трошкова за сложене послове (СН)		Средње вријеме за процјену	21-90.	30-130.	
Извођење прикључка	Број израђених НН прикључака	Средње вријеме	3-20.	25-65	1-120
	Средње вријеме израде прикључка				
	Број израђених СН прикључака	Средње вријеме	45-80.	30-65.	1-120
	Средње вријеме израде прикључка				
Поновно укључење, након искључења због неплаћања		Средње вријеме укључења	1	15-120.	
Интервенција на квар напојног осигурача крајњег купца		Средње вријеме трајања интервенције	3-6 сати	8-35.	0,72-2
Рјешавање жалби на квалитет напона		Средње вријеме рјешавања жалбе	10-16	8-75	
Одговор на проблеме са мјерењем		Средње вријеме рјешавања проблема	10-15	15-75	
Обавјештење о прекиду напајања		Средње вријеме обавјештења	24-48 сати	3,8-300	
Просјечно вријеме одговора на упит крајњег купца			5-20.	1,9-30	
Просјечно вријеме чекања одговора на позив у телефонском центру			20-60 секунди (80%)		15-70 секунда
Број приговора		На 100 крајњих купаца	мање од један		
Просјечно вријеме одговора на приговоре крајњих купаца			15	15-30	3-15
Просјечан број читања бројила крајњих купаца			2-12		1,3-3,72

Табела 13 - Преглед основних показатеља комерцијалног квалитета (квалитет пружених услуга) у Републици Српској

Индикатори комерцијалног квалитета за 2008. годину		Електро Добој	Електрокрајина	Електро-Бијељина	ЕД Пале	Електро-Херцеговина	јединица мјере
Процјена трошкова материјала и услуга (НН)	Укупан број	1.188		1.675			
	Средње вријеме за процјену	1		6,30			дан
Процјена трошкова за сложене послове (СН)	Укупан број	6		0			
	Средње вријеме за процјену	2,16		0			дан
Извођење прикључка	Број израђених НН прикључака	Укупан број	1.834	1.959	1.952		
	Средње вријеме израде прикључка	Средње вријеме	2,57	7,80	5,79		дан
	Број израђених СН прикључака	Укупан број	2	2	3		
	Средње вријеме израде прикључка	Средње вријеме	1	3	3		дан
Поновно укључење, након искључења због неплаћања	Број укључења	3.536		1.180	827		
	Средње вријеме укључења	0/22		1/0	1		дан/сат
Интервенција на квар напојног осигурача крајњег купца	Број интервенција	1.950		1.468	412		
	Средње вријеме трајања интервенције	1		2,97	3,3		сат
Рјешавање жалби на квалитет напона	Број жалби	65		84			
	Средње вријеме рјешавања жалбе	5,18		8,40			дан
Одговор на проблеме са мјерењем	Број пријава	224		568	55		
	Средње вријеме рјешавања проблема	1,66		8,50	2		дан
Обавјештење о прекиду напајања	Укупан број обавјештења	860		1.458			
	Средње вријеме обавјештења	2,64		2,60	2		дан
Просјечно вријеме одговора на упит крајњег купца		1,62		2,75	10		дан

Просјечно вријеме чекања одговора на позив у телефонском центру		0,5	1,5	-	минут
Број приговора	На 100 крајњих купаца	1,96	7,70	0,47	
Просјечно вријеме одговора на приговоре крајњих купаца		1,37	11,3	9,23	дан
Просјечан број очитања бројила крајњих купаца		12	11,6	12	

Упоређујући остварене вриједности показатеља квалитета пружених услуга у дистрибуцијама са вриједностима у табели "Преглед најчешће коришћених показатеља комерцијалног квалитета", долази се до закључка да су оне приближне. Праћење ових услуга које по свом карактеру већином имају природу јавних услуга понекад имају и значајнију улогу од индикатора континуитета испоруке, нарочито код крајњих купаца из категорије домаћинстава. Приједлог је да се уведу критеријуми вредновања ових услуга кроз оцјењивање квалитета нпр. изврстан, прихватљив и неодговарајући у зависности од поштовања појединих утврђених рокова у актима који регулишу ту област и упоредних вриједности у окружењу.

4. СНАБДИЈЕВАЊЕ ТАРИФНИХ КУПАЦА ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ

Дистрибутивне компаније у Републици Српској обављају и дјелатност снабдијевања електричном енергијом тарифних купаца, али је условима издатих им дозвола одређена обавеза да компаније обезбиједе рачуноводствено раздвајање ових дјелатности, како би се омогућила јасна идентификација трошкова коришћења мреже, односно одређивање тарифа за кориштење дистрибутивне мреже. У циљу извршења ових обавеза, дистрибутивне компаније прилагођавају своје пословно-информационе системе новој организацији коју намеће процес дерегулације.

Дјелатност дистрибуције и дјелатност снабдијевања тарифних купаца у Републици Српској се обављају у систему обавезе јавне услуге.

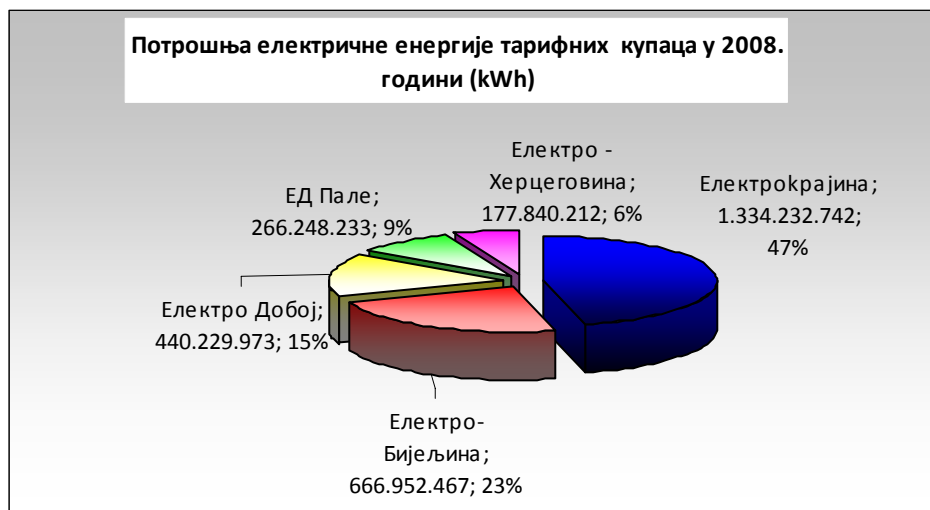
4.1 Потрошња електричне енергије

У сљедећој табели приказан је број тарифних купаца у Републици Српској у 2008. години по категоријама потрошње.

Категорија потрошње	Електро крајина	Електро-Бијељина	Електро Добој	ЕД Пале	Електро-Херцеговина	Укупно
110 kV	2	1	2	0	0	5
35 kV	3	4	6	5	5	23
10 (20) kV	236	138	79	60	30	543
0.4 kV ОП	16.028	5.768	5.229	4.538	2.314	33.877
Домаћинства	219.705	94.916	85.025	49.428	25.382	474.456
Јавна расвјета	103	55	28	236	206	628
Укупно	236.077	100.882	90.369	54.267	27.937	509.532

Табела 14 - Број крајњих купаца у Републици Српској на дан 31.12.2008. године

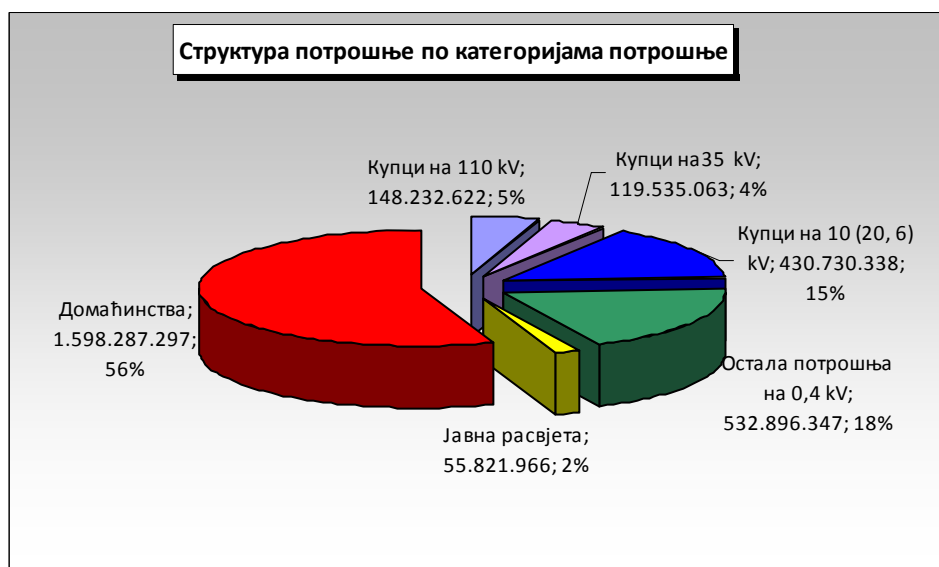
На слици 30 приказана је потрошња тарифних купаца по дистрибутивним регијама, односно по компанијама - снабдјевачима тарифних купаца у Републици Српској, а на слици број 31 структура укупне потрошње електричне енергије у Републици Српској по категоријама потрошње.

Слика 30 - Потрошња тарифних купаца у 2008. години

Од укупне потрошње крајњих купаца у Републици Српској у 2008. години 5% отпада на крајње купце чији су објекти прикључени на високом напону (110 kV), односно на преносну мрежу.

Сви крајњи купци у Републици Српској у 2008. години су се снабдијевали као тарифни купци, по тарифним ставовима које је утврдио РЕРС.

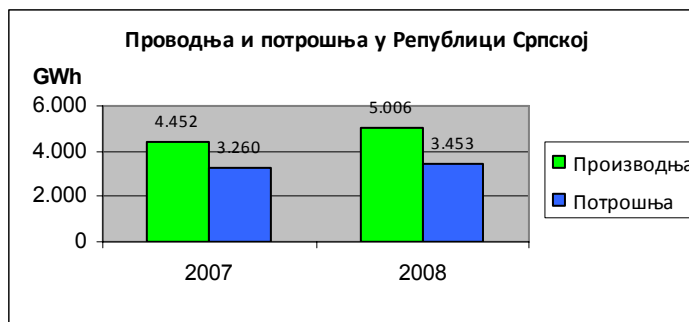

Слика 31 - Структура потрошње по категоријама потрошње у 2008. години

4.2 Сигурност снабдијевања - производња и потрошња електричне енергије

Један од показатеља сигурности снабдијевања је ниво и расположивост производних капацитета посматран у односу на ниво потрошње електричне енергије.

Република Српска која се иначе сврстава у групу већих нето извозника електричне енергије у регији је и у 2008. години остварила висок коефицијент обезбјеђења потрошње електричне енергије из властите производње, а што је приказано на сљедећем дијаграму.

Слика 32 - Производња и потрошња електричне енергије у РС у 2007. и 2008. години

4.3 Приход дистрибуције и снабдијевања тарифних купаца

У сљедећој табели дат је преглед прихода оствареног од снабдијевања неквалификованих (тарифних) купаца електричном енергијом, као и пренесених трошкова на дјелатност дистрибуције и снабдијевања после извршеног поравнања (трошкови набавке електричне енергије и трошкови коришћења преносне мреже). С обзиром да РЕРС-у нису достављени ревидовани финансијски извјештаји за сва електродистрибутивна предузећа подаци су дати на основу података из редовног мјесечног извјештавања.

(000 КМ)	Електро- крајина	Електро- Бијељина	Електро- Добој	ЕД Пале	Електро- Херцег.	Укупно РС
Укупан остварени приход од тарифних купаца	158.164	72.642	52.536	33.382	20.209	336.934
Пренесени трошкови набавке ел. ен. и коришћења преносне мреже	112.783	46.488	34.342	19.902	10.295	223.911
Приход дистрибуције и снабдијевања од тарифа	45.382	26.155	18.194	13.480	9.914	113.023

Табела 15 - Приход дистрибуције и снабдијевања од тарифних ставова за снабдијевање неквалификованих купаца у 2008. години

5 ИНФОРМАЦИЈЕ О ЦИЈЕНАМА И ТРЖИШТУ У 2008. ГОДИНИ

5.1 Тржиште електричне енергије

Тржиште електричне енергије је, као и свако друго тржиште, мјесто гдје се сусрећу понуда и потражња. Отварањем тржишта електричне енергије, она је постала роба и има свој квалитет, намјену, услове продаје и цијену. Учесници на тржишту су произвођачи, трговци, снабдјевачи и повлаштени (квалификовани) купци. Електрична енергија прелази пут од произвођача до крајњег купца преко преносне и дистрибутивне мреже за чији рад су одговорни оператори преносне и дистрибутивне мреже.

Тржиште електричне енергије у Републици Српској је дио тржишта БиХ, односно шире посматрано дио тржишта које чине земље Југоисточне Европе. У основи оно се дијели на:

- veleprodajno тржиште и
- maloprodajno тржиште.

5.2 Велепродајно тржиште електричне енергије

На велепродајном тржишту тргује се електричном енергијом која није намијењена за крајњу потрошњу већ за даљу продају. Учесници на велепродајном тржишту електричне енергије су произвођачи, трговци и снабдјевачи, а под условом да су прибавили одговарајућу дозволу за обављање дјелатности. Велепродајно тржиште такође укључује и све форме прекограничне трговине електричном енергијом. Трговање може да се одвија на "организованом тржишту" (берзе) и на "билатералном тржишту" (на бази билатералних уговора). Трговање електричном енергијом на велепродајном тржишту у Босни и Херцеговини, одвија се на основу билатералних уговора о купопродаји електричне енергије које склапају произвођачи и трговци или снабдјевачи електричном енергијом.

5.2.1 Произвођачи

Произвођач електричне енергије је енергетски субјект који обавља дјелатност производње електричне енергије. У РС произвођачи електричне енергије су у саставу МХ "Електропривреда Републике Српске" и једни су од носилаца јавне услуге за снабдијевање тарифних купаца електричном енергијом (осим двије мале хидроелектране које су у приватном власништву).

У Републици Српској производња електричне енергије одвија се у пет електрана чија је инсталисана снага преко 10 MW. То су три хидроелектране, укупно инсталисане снаге 715 MW и двије термоелектране инсталисане снаге 600 MW. Дјелатности производње обавља и у 6 малих хидроелектрана чија је укупно инсталисана снага 16,26 MW.

У 2008. години у РС остварена је укупна производња од 5.006,15 GWh, од чега је 3.436,3 GWh продато тарифним купцима у Републици Српској по регулисаним цијенама, а остатак је реализован на тржишту.

5.2.2 Трговци

Трговци електричном енергијом су енергетски субјекти, власници дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевање електричном енергијом на територији БиХ коју издаје РЕРС, односно дозволе за снабдијевање другог реда коју издаје Комисија за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК) и власници дозволе за обављање дјелатности међународне трговине коју издаје Државна Регулаторна Комисија (ДЕРК).

У 2008. години корисници дозволе за трговину обављали су куповину и продају електричне енергије на унутрашњем тржишту БиХ, а на бази унапријед закључених билатералних уговора са произвођачима у саставу три постојеће компаније у БиХ (МХ ЕРС, ЕП БИХ и ЕП ХЗ ХБ) те са другим трговцима као и прекограничну трговину у складу са дозволом за обављање те дјелатности.

Ови трговци су истовремено и трговци на малопродајном тржишту, тј. снабдјевачи квалификованих купаца.

5.3 Малопродајно тржиште електричне енергије

На малопродајном тржишту електричне енергије, као учесници на тржишту за разлику од veleprodajnog тржишта појављују се крајњи купци - потрошачи електричне енергије.

5.3.1 Снабдјевачи

Снабдјевачи електричном енергијом су субјекти који врше дјелатност снабдијевања. Снабдијевање електричном енергијом врши се у складу са Општим условима за испоруку и снабдијевање електричном енергијом, Тарифним системом за продају електричне енергије у Републици Српској и уговором који закључују снабдјевач и купац.

У Републици Српској постоје двије категорије снабдјевача електричном енергијом:

- снабдјевачи неквалификованих (тарифних) купаца и
- снабдјевачи квалификованих купаца

Снабдјевачи неквалификованих (тарифних) купаца у РС су корисници Дозволе за снабдијевање тарифних купаца коју издаје РЕРС и који електричну енергију за крајње купце добављају и испоручују на регулисан начин.

На територији РС дјелује пет предузећа из састава МХ "Електропривреда Републике Српске" која посједују дозволу за снабдијевање тарифних купаца, а која су уједно и оператори дистрибутивног система на том подручју. Појединачни удио сваког од њих на тржишту РС детаљније је описан у дијелу 4. овог извјештаја.

Снабдјевачи квалификованих купаца су корисници Дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији Босне и Херцеговине коју издаје РЕРС, као и корисници дозволе за снабдијевање другог реда коју издаје Комисија за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК). Ове

дозволе подразумевају продају укључујући и препродају електричне енергије. За сада ове дозволе имају:

Бр.	Назив корисника дозволе	Сједиште и адреса корисника дозволе
1.	Услужно и трговинско предузеће "Energy Financing Team" д.о.о. Требиње	Требиње, Обала Луке Вукаловића бб
2.	Фабрика глинице "Бирач" а.д. Зворник	Зворник, Каракај бб
3.	Д.о.о. " Руднап " Бања Лука	Бања Лука, Јеврејска бб, Тржни центар Видовић
4.	Мјешовити Холдинг "Електропривреда Републике Српске" - Матично предузеће а.д. Требиње	Требиње, Ул. Степе Степановића бб
5.	МХ ЕРС-Требиње ЗП РиТЕ Гацко, А.Д. Гацко	Гацко, Грачаница бб
6.	" EZPADA " д.о.о, Чапљина	Чапљина, Анте Старчевића 5
7.	"Intrade-energija" д.о.о.	Сарајево, Змаја од Босне 44
8.	"Корлеа" д.о.о. Јајце	Јајце, Хрвоја Вукчића Хрватинића б.б.
9.	ЈП Електропривреда Босне и Херцеговине д.д. – Сарајево	Сарајево, Вилсоново шеталиште број 15
10.	ЈП "Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне" д.д. Мостар	Мостар, Загребачка бр. 1
11.	"Интеренерго" д.о.о, Сарајево	Сарајево, фра Анђела Звиздовића 1
12.	"ЧЕЗ БиХ" д.о.о. Сарајево	Сарајево, Фра Анђела Звиздовића 1
13.	"ГЕН-И" д.о.о. Сарајево	Сарајево, Хамдије Крешевљаковића бр. 7ц
14.	"Ател БХ" д.о.о. Сарајево	Сарајево, Мехмеда Спахе 26

Табела 16 - Снабдјевачи квалификованих купаца

5.3.2 Купци

Разликујемо двије категорије крајњих купаца електричне енергије:

- неквалификовани или тарифни купци,
- квалификовани купци.

Неквалификовани или тарифни купци се снабдијевају електричном енергијом по регулисаним цијенама у систему јавне услуге. Регулисане цијене утврђује РЕРС у складу са важећом законском регулативом.

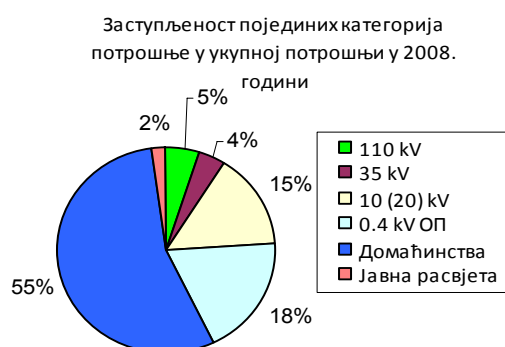
Квалификовани купци су они купци који су тај статус стекли у складу са Правилником о стицању статуса квалификованог купца и прописаном динамиком отварања тржишта. Од 1. јануара 2008. године сви купци, осим купаца из категорије домаћинства имају тај статус. У прелазном периоду отварања тржишта квалификовани купац има право избора начина снабдијевања и право да се поново снабдијева као тарифни купац уколико је претходно користио право избора и био снабдијеван као квалификовани купац. Прелазни период траје до 01.01.2012. године.

Од момента отварања тржишта ниједан купац није искористио могућност куповине електричне енергије на тржишту, те се још увијек сви квалификовани купци снабдијевају као тарифни, дакле по регулисаним цијенама.

Величина тржишта, према показатељима из 2008. године, са аспекта потрошње квалификованих купаца који су се снабдијевали као тарифни је износила 1.287 GWh.

Категорија потрошње	Број купаца на крају године	Нето потрошња GWh	Заступљено ст у укупној потрошњи
110 kV	5	148,23	5%
35 kV	23	119,53	4%
10 (20) kV	543	430,73	15%
0.4 kV ОП	33.877	532,90	18%
Домаћинства	474.456	1.598,20	55%
Јавна расвјета	628	55,82	2%
Укупно	509.532	2.885,50	100%

Табела 17 - Структура потрошње електричне енергије у РС по категоријама потрошње

Слика 33

5.4 Отвореност тржишта електричне енергије

У сљедећој табели је приказан степен отворености тржишта појединих земаља Европе, што представља проценат укупне потрошње у електроенергетском систему једне земље који може бити уговорен на конкурентском тржишту.

ЗЕМЉА	Тржиште отворено %	Потрошња (TWh/год)
Естонија	13%	8,5
Мађарска	22%	37,3
Кипар	32%	4,9
БиХ/ Р. Српска	45%	1,29

Тотал БиХ	55%	5,0
БиХ/ Федерација	60%	3,71
Литванија	74%	9,1
Грчка	90%	55,3
Аустрија	100%	61,7
Белгија	100%	90,1
Бугарска	100%	34,7
Чешка	100%	72,0
Данска	100%	35,7
Финска	100%	90,3
Француска	100%	480,3
Њемачка	100%	569,2
Ирска	100%	28,9
Италија	100%	339,9
Латвија	100%	7,7
Луксембург	100%	6,8
Норвешка	100%	125,8
Пољска	100%	154,2
Португал	100%	50,1
Румунија	100%	54,1
Словачка	100%	29,6
Словенија	100%	13,9
Шпанија	100%	276,3
Шведска	100%	157,4
Низоземска	100%	112,0
Велика Британија	100%	350,1

Табела 18 - Степен отворености тржишта

Како према утврђеној динамици отварања тржишта сви купци, осим купаца из категорије "домаћинства", имају могућност да електричну енергију набављају на тржишту по властитом избору, укупно посматрано, БиХ тржиште је према остварењу за 2008. годину отворено 55%⁴. Тржиште Републике Српске је отворено 45%, а тржиште Федерације БиХ 60%.

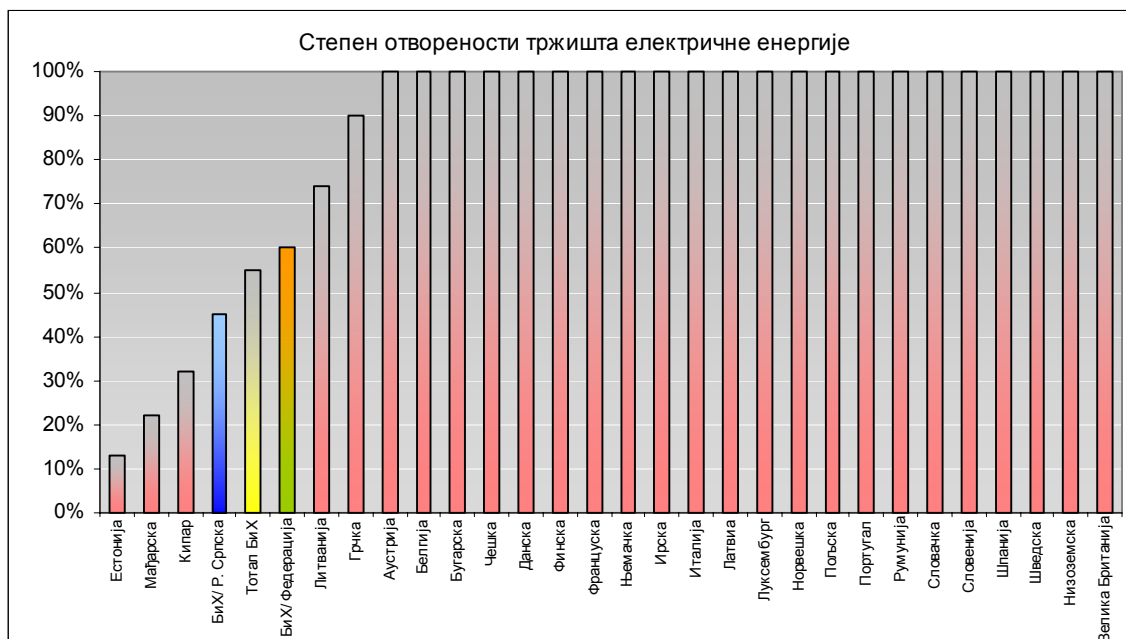
Према динамици отварања тржишта од 1. јануара 2015. године сви купци укључујући и домаћинства добијају могућност изласка на тржиште.

ТРЖИШТЕ И ПОТРОШЊА	Укупно нето потрошња TWh	Потрошња домаћинства TWh	Отворено за тржиште TWh	Отворено тржиште %
Република Српска	2,89	1,60	1,29	45%
ЕП БИХ	4,22	1,80	2,42	57%
ЕП ХЗХБ	1,96	0,67	1,29	66%
Федерација	6,18	2,47	3,71	60%
Тотал БиХ	9,07	4,07	5,00	55%

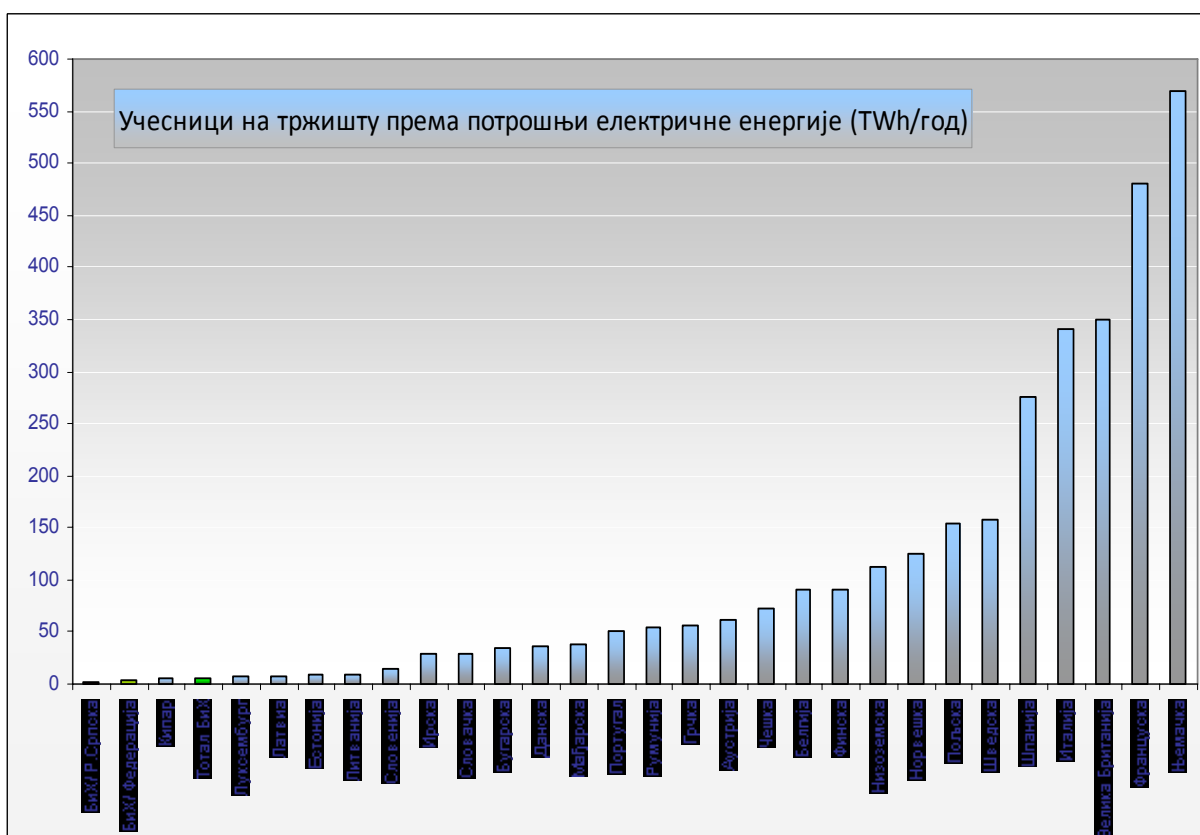
Табела 19 - Степен отворености тржишта и потрошња⁵

⁴ Извор: За податке из Федералног дијела БиХ - Извјештај о раду ФЕРК-а за 2008.г

⁵ Извор: ERGEG, "2008 Annual Report"

Слика 34 - Степен отворености тржишта електричне енергије у земљама Европе

Слика 35 - Годишња потрошња електричне енергије у TWh, доступна на конкурентском тржишту у земљама Европе и РС и Федерацији БиХ

5.5 Просјечна цијена електричне енергије у Републици Српској

5.5.1 Цијена коришћења дистрибутивне мреже према методологији Еуростата

У складу са својим надлежностима и утврђеном Методологијом, а на захтјев дистрибутивних компанија РЕРС је утврдио тарифне ставове за кориснике дистрибутивних система у Републици Српској, први пут у марту 2006. године, и по други пут оне који су сада важеће у децембру 2007. године. Тарифни ставови за кориснике дистрибутивне мреже, утврђени на бази оправданих трошкова и алоцирани на крајње купце на начин да сваки купац плаћа ону цијену која се односи на трошкове које он проузрокује систему, су објављени на интернет страници РЕРС-а и важе за квалификоване купце електричне енергије. У сљедећој табели приказана је цијена коришћења дистрибутивне мреже за крајњег купца из категорије "индустрија" израчуната према методологији Еуростата.

Просјечна цијена кориштења мреже за крајњег купца из категорије "индустрија" (Ie-2000 MWh)					
година	потрошња kWh	за снагу KM	за енергију KM	укупно KM	просјечна цијена мреже pf/kWh
2007	2.000.000	40.608	8.250	48.858	2,44
2008	2.000.000	33.342	25.896	59.238	2,96

Табела 20

Утврђени тарифни ставови за кориснике дистрибутивних система уграђени су даље у цијену за снабдијевање тарифних купца електричном енергијом у Републици Српској за све категорије потрошње, осим за купце из категорије "остала потрошња" на ниском напону којима се обрачунска снага не утврђује мјерењем и купце из категорије "домаћинства", јер између њих још увијек постоји унакрсно субвенционисање, које РЕРС настоји постепено да елиминише.

Према утврђеним тарифним ставовима за кориснике дистрибутивних система, примјеном методологије Еуростата, цијена коју би плаћао стандардни потрошач из категорије "домаћинства" да није субвенционисан биле би као у сљедећој табели.

Просјечна цијена коришћења мреже за крајњег купца из категорије "домаћинства" (До-3500 kWh годишња потрошња од чега 1300 kWh ноћу)						
једнотарифно	година	kWh	за снагу КМ	за енергију КМ	укупно КМ	просјечна цијена мреже pf/kWh
	2007	3500	82,96	143,850	226,8	6,48
	2008	3500	73,85	162,750	236,6	6,76
двотарифно	2007	3500	108,26	146,315	254,6	7,27
	2008	3500	116,38	159,665	276,0	7,89

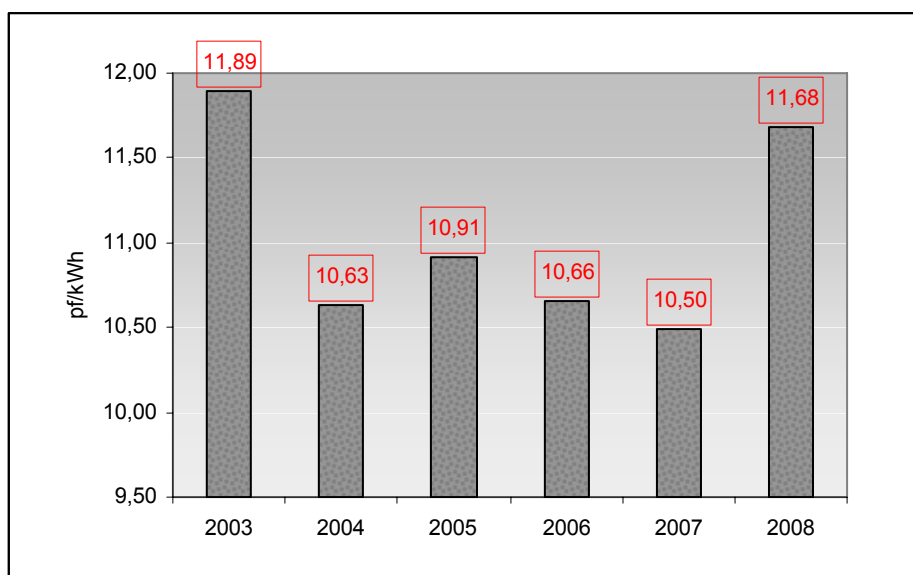
Табела 21

5.5.2 Кретање просјечних цијена електричне енергије за крајње купце у Републици Српској

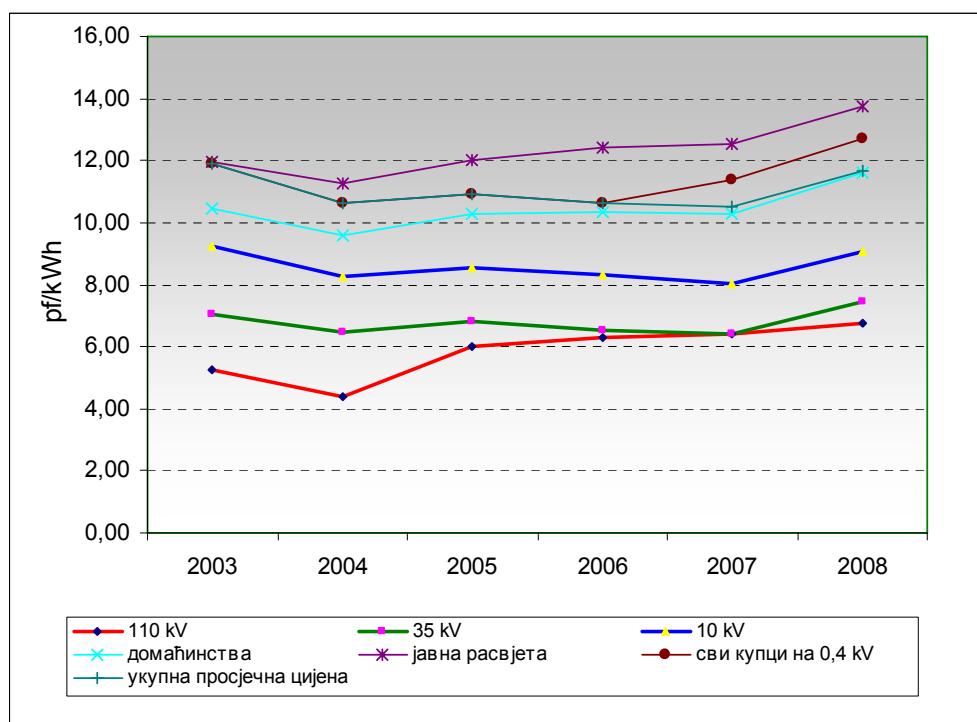
На ниже наведеним табелама и сликама приказано је кретање остварених просјечних цијена категорија потрошње и тарифних група крајњих купаца у Републици Српској за период од 2003. до 2008. године.

ПРОСЈЕЧНЕ ЦИЈЕНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ							
Категорија потрошње	просјечна остварена цијена (pf/kWh)						
	тарифна група	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
110 kV	110 kV	5,26	4,39	5,99	6,30	6,44	6,75
35 kV	35 kV	7,04	6,46	6,83	6,55	6,42	7,48
10 kV	10 kV	9,22	8,27	8,57	8,30	8,05	9,05
0,4 kV -остала потрошња	I ТГ	13,56	12,48	12,85	12,17	11,59	12,58
	II ТГ	23,99	22,32	20,53	18,14	16,16	18,78
	III ТГ	23,44	21,67	20,54	18,18	16,93	18,13
	VI ТГ			11,01	10,61	10,97	12,66
	VII ТГ			12,64	9,78	9,84	11,05
0,4 kV- домаћинства	I ТГ	10,94	9,98	10,49	10,41	10,41	11,80
	II ТГ	8,95	8,82	9,85	10,05	9,95	10,97
	III ТГ	33,79					
домаћинства укупно		10,43	9,59	10,28	10,31	10,29	11,60
домаћинства -зима		11,90	11,04	12,01	12,09	11,99	12,84
домаћинства -љето		8,65	7,82	8,19	8,26	8,28	10,15
јавна расвјета		11,99	11,27	12,00	12,39	12,53	13,74
сви купци на 0,4 kV		11,89	10,63	10,91	10,66	11,36	12,73
укупна просјечна цијена		11,89	10,63	10,91	10,66	10,50	11,68

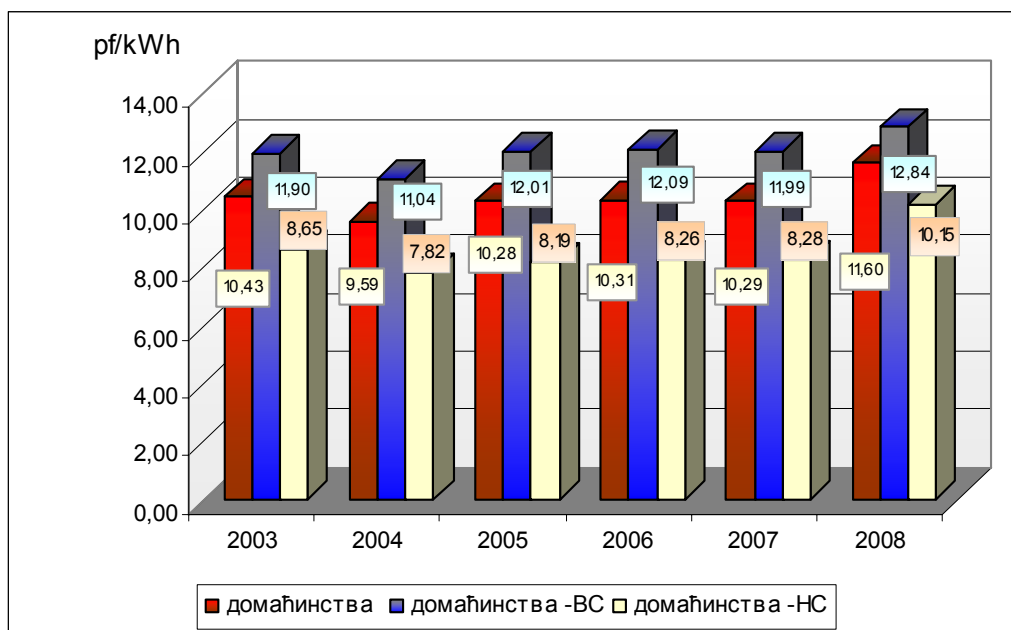
Табела 22 - Тренд промјене просјечних цијена електричне енергије 2003 - 2008. у РС

Слика 36 - Просјечно остварена укупна цијена електричне енергије у РС

Слика 37 - Кретање просјечне цијене у pf/kWh у периоду 2003-2008. године (110 kV, 35 kV, 10 kV, домаћинства, јавна расвјета, сви купци на 0,4 kV напону и укупна просјечна цијена)

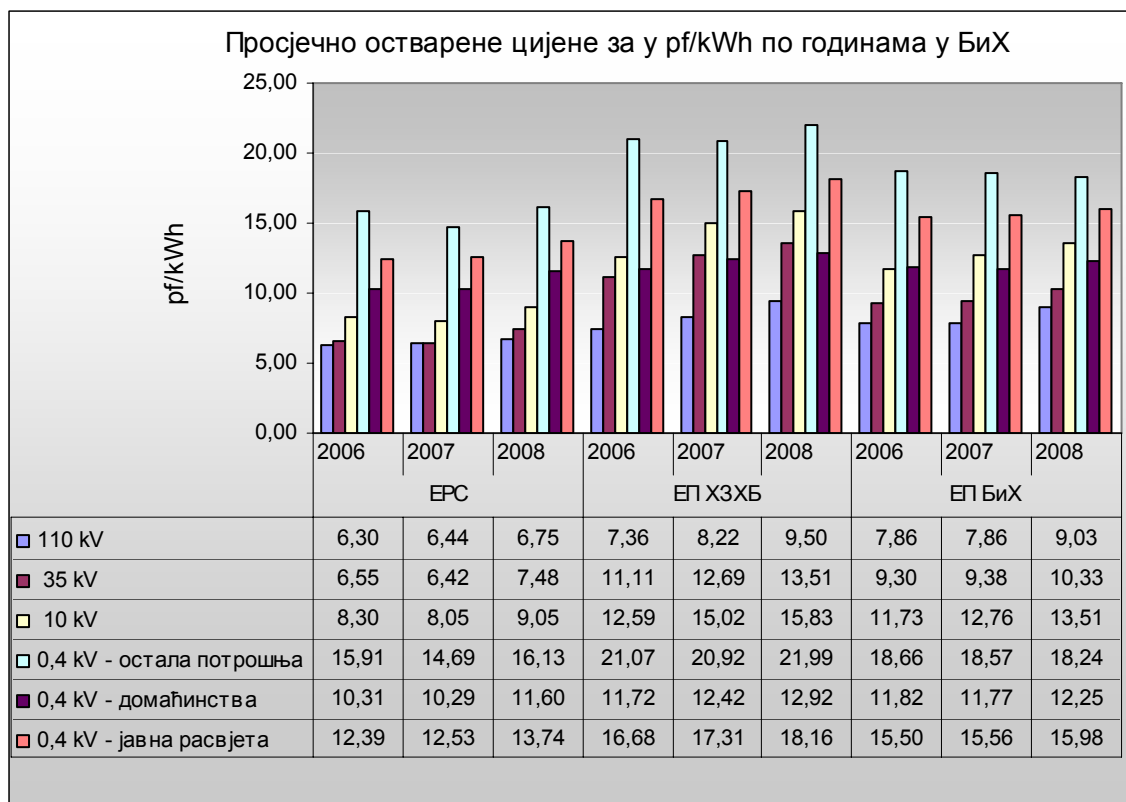
Слика 38 - Кретање просјечних цијена у pf/kWh за "домаћинства" у години и по сезонама

5.5.3 Просјечне цијене електричне енергије за крајње купце у Босни и Херцеговини

У наредној табели дате су упоредно остварене просјечне цијене електричне енергије у Републици Српској и Федерацији БиХ.

	ЕРС			ЕП ХЗХБ			ЕП БиХ		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
110 kV	6,30	6,44	6,75	7,36	8,22	9,50	7,86	7,86	9,03
35 kV	6,55	6,42	7,48	11,11	12,69	13,51	9,30	9,38	10,33
10 kV	8,30	8,05	9,05	12,59	15,02	15,83	11,73	12,76	13,51
0,4 kV - остала потрошња	15,91	14,69	16,13	21,07	20,92	21,99	18,66	18,57	18,24
0,4 kV - домаћинства	10,31	10,29	11,60	11,72	12,42	12,92	11,82	11,77	12,25
0,4 kV - јавна расвјета	12,39	12,53	13,74	16,68	17,31	18,16	15,50	15,56	15,98

Табела 23 - Упоредни преглед остварених просјечних цијена у БиХ (pf/kWh)

Слика 39 - Упоредне просјечне цијене електричне енергије у БиХ за период 2006 -2008.

5.6 Упоредни подаци о цијенама електричне енергије у Републици Српској и окружењу за стандардног купца

5.6.1 Нови приступ обради података и презентацији цијена електричне енергије

Прикупљање и обраду статистичких података о цијенама електричне енергије дефинисано је Директивом 90/377/ЕЕЦ од 29. јуна 1990. године. Европска комисија је усвојила једну јединствену методологију статистичке обраде података из области производње, потрошње, цијена и размјене (увоз-извоз) електричне енергије. Развојем тржишта електричне енергије јавила се потреба за иновирањем Директиве 90/377/ЕЦ, на начин да утицај тржишних судионика буде узет у обзир код извјештавања о просјечним цијенама за поједине групе потрошача. Статистичка обрада просјечних цијена електричне енергије у складу са методологијом Еуростата ради се за двије основне категорије потрошача и то за домаћинства и индустрију. Унутар ове двије групе, потрошачи су груписани у неколико карактеристичних група у зависности од годишње потрошње и максималне снаге. У јуну 2007. године Комисија ЕУ је усвојила измјену методологије за прикупљање ових података. Суштина нове методологије је у сљедећем:

- Цијене треба да представљају просјек за посљедње полугодиште.
- Типични стандардни потрошач замијењен је потрошњом у банду.

- У цијени електричне енергије треба посебно исказати трошкове енергије и снабдијевања, те трошкове мреже.
- Цијене не садрже порез на додатну вриједност, а укључују рад агенција, обавезан откуп електричне енергије, вођење евиденције о уговорима и акцизе.

Цијене електричне енергије - ДОМАЋИНСТВА

За разлику од начина прикупљања података о цијенама за индустријске потрошаче који је прописан директивом 90/377/ЕЕЦ и кроз нову методологију иновирани, груписање података о цијенама електричне енергије за домаћинства је базирано на добровољном споразуму држава чланица ЕУ-а, по коме су групе потрошача у домаћинству од Да до Де дефинисане годишњом потрошњом како је дато у табели:

Табела 24 - Карактеристичне групе купаца електричне енергије "домаћинства"

Да	(<1000 kWh)
Дб	(1000 <2500 kWh)
Дц	(2500 <5000 kWh)
Дд	(5000 <15000 kWh)
Де	(>= 15000 kWh)

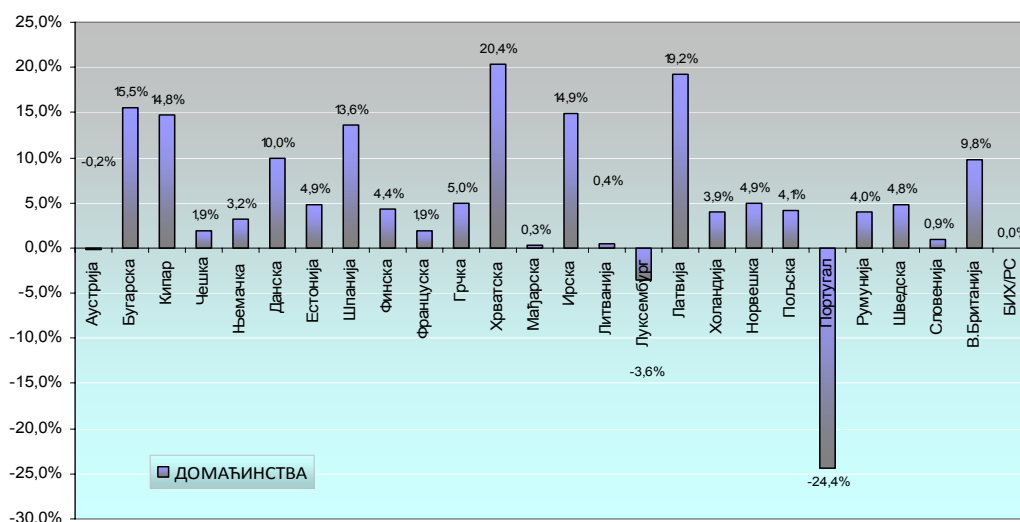
Период извјештавања:

X1 - прво полугодиште текуће године (јануар-јун)

X2 - друго полугодиште текуће године (јул-децембар)

Цијене за домаћинства треба да представљају укупну просјечну цијену, уважавајући и тржишни удио снабдијевања електричном енергијом, тамо гдје је тржишни фактор присутан код снабдијевања крајњих потрошача у домаћинству.

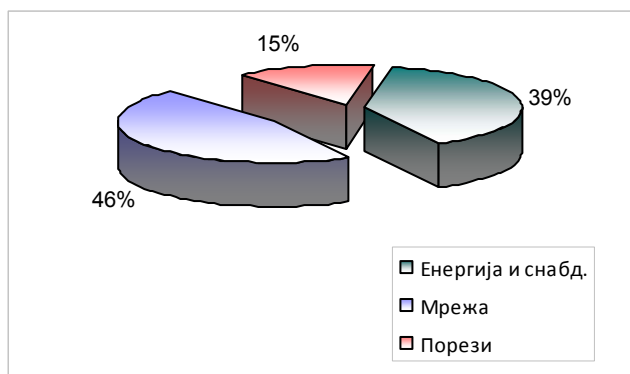
На наредној слици приказана је промјена цијене за крајње купце из категорије домаћинства у другом у односу на прво полугодиште 2008. године. Цијене су без пореза и за стандардног потрошача у домаћинству (Дц) са годишњом потрошњом између 2500 и 5000 kWh.⁶

Слика 40 - Промјена просјечне цијене ел. ен. у "домаћинствима" у другом полугодишту 2008. у односу на прво полугодиште

Структура цијене за просјечног потрошача у домаћинству који троши између 2500 и 5000 kWh годишње дата је на наредној слици.

⁶ Извор: Еуростат

Слика 41 - Структура просјечне цијене за домаћинства у РС која троше између 2500 и 5000 kWh изражена у процентима

Цијена електричне енергије - ИНДУСТРИЈА

Нова методологија, на којој Еуростат заснива прикупљање података о цијенама за крајње купце у индустрији и која је ступила на снагу у јуну 2007. године, базира се на подацима за неколико категорија индустријских купаца сврстаних у групе (банд) у зависности од потрошње.

Табела 25 - Карактеристичне групе купаца електричне енергије "индустрија"

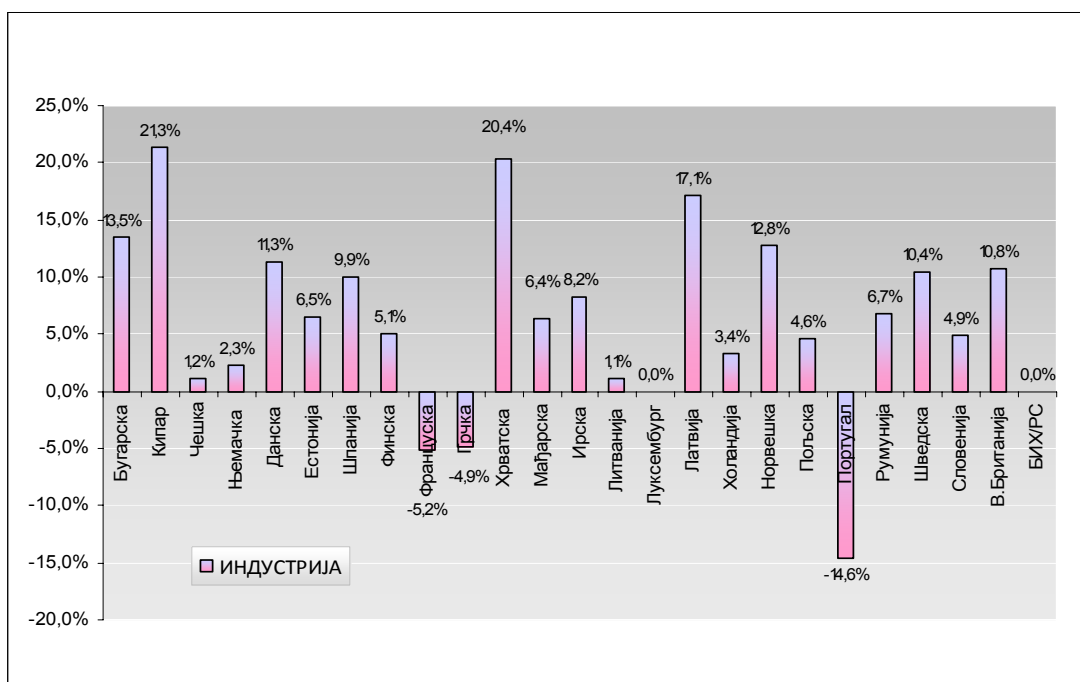
Иа	< 20 MWh
Иб	20 < 500 MWh
Иц	500 < 2000 MWh
Ид	2000 < 20.000 MWh
Ие	20.000 < 70.000 MWh
Иф	70.000 < 150.000 MWh

Период извјештавања:

X1 - прво полугодиште текуће године (јануар - јун)

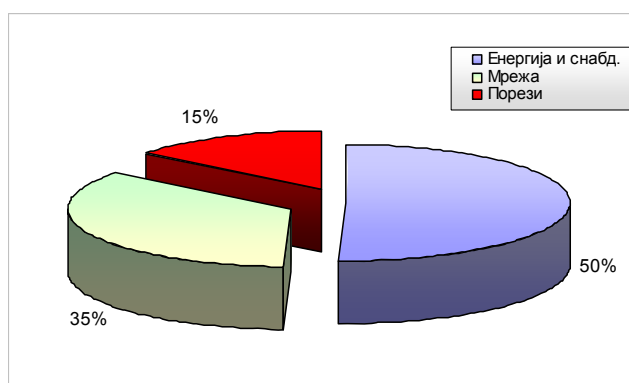
X2 - друго полугодиште текуће године (јул - децембар)

На наредној слици приказана је промјена цијене за крајње потрошаче из категорије "индустрија" у другом у односу на прво полугодиште 2008. године за Иц групу потрошача који троше између 500 и 2000 MWh годишње.

Слика 42 -Промена просјечне цијене ел. енергије у "индустрији" у другом полугодишту 2008. у односу на прво полугодиште

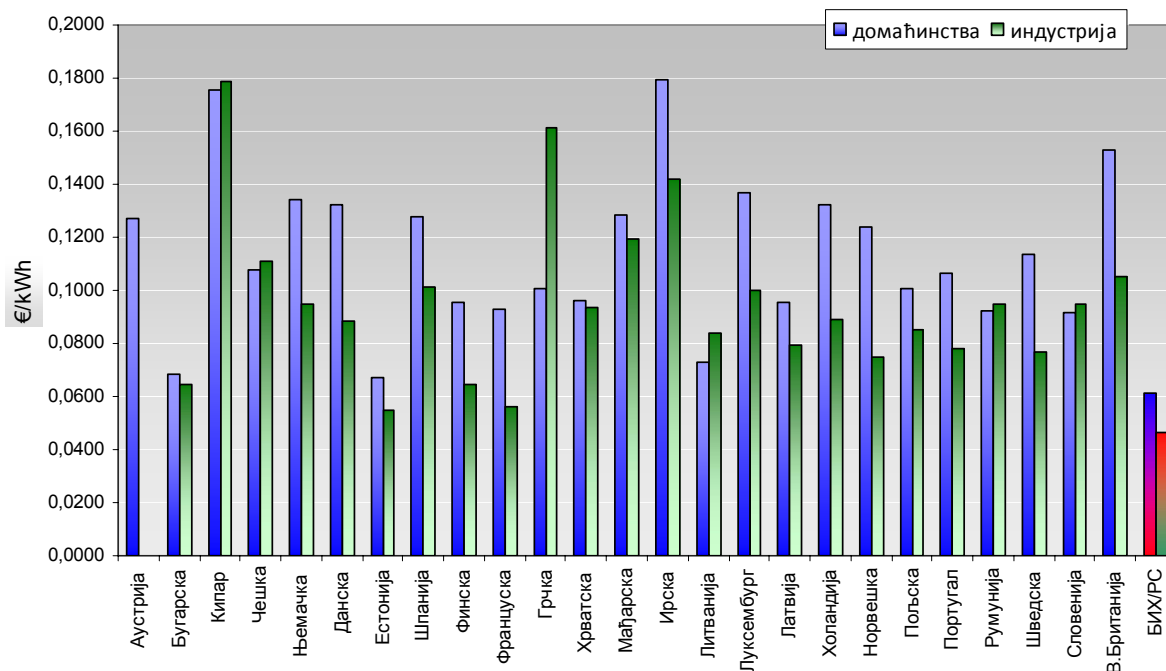
Структура цијене у Републици Српској за карактеристичног потрошача у индустрији који је прикључен на 10 kV напонски ниво приказана је на наредној слици.

Слика 43 - Структура просјечне цијене за индустријског потрошача у РС

На наредној слици упоредно су приказане цијене електричне енергије за друго полугодиште, без пореза за потрошаче у домаћинству (Дц) са годишњом потрошњом између 2500 и 5000 kWh и потрошаче у индустрији (Иц) са годишњом потрошњом између 500 и 2000 MWh.⁷

⁷ Иц: Извор Еуростат (Цијена за индустријског купца у РС је просјечна остварена цијена за потрошаче прикључене на 10 kV напонски ниво)

Слика 44 - Упоредни приказ цијена за стандардног индустријског потрошача (Ие) и стандардног потрошача у домаћинству (Дц)

5.6.2 Цијене електричне енергије у РС и окружењу - стара методологија обраде података

У овом дијелу извјештаја се дају подаци за 2008. годину обрађени по старој методологији Еуростата која се је била у примјени до 31. децембра 2007. године. С обзиром да су подаци о цијенама електричне енергије засновани на новој методологији обраде података, тешко доступни за већину земаља из непосредног окружења, а како су управо ове земље, због својих специфичности и чињенице да припадају Енергетској Заједници као и БиХ, за нас реалнији показатељ, у овом дијелу извјештаја је презентована анализа цијена за карактеристичне потрошаче у домаћинству и индустрији по "старој" методологији.

Домаћинства - категорија купаца електричне енергије

За стару методологију је карактеристично да дефинише неколико група купаца за категорију домаћинства приказаних у ниже датој табели.

Табела 26 - Карактеристичне групе купаца електричне енергије из категорије "домаћинства"

Стандардан потрошач у домаћинству по старој методологији Еуростата	Годишња потрошња	
	Укупно	Од чега ноћу
Да	600 kWh	
Дб	1200 kWh	
Дц	3500 kWh	1300 kWh
Дд	7500 kWh	2500 kWh
Де	20000 kWh	15000 kWh

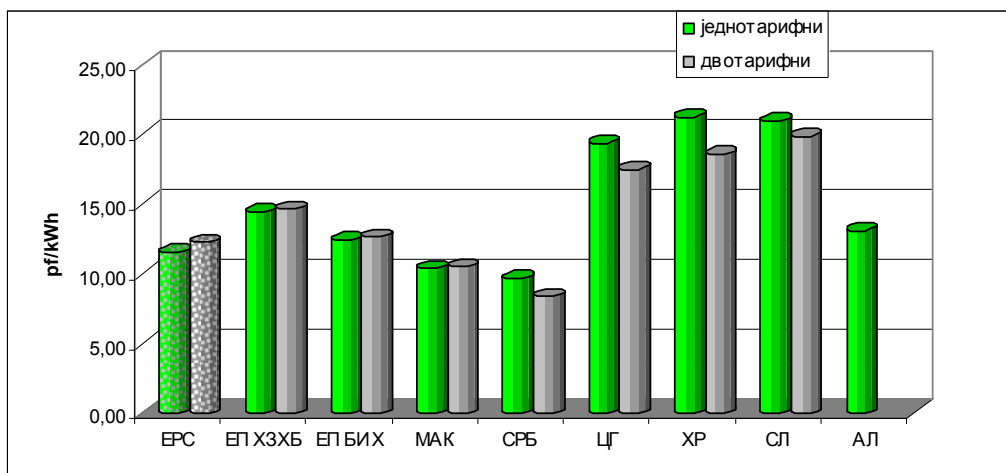
Упоредни подаци се уобичајно дају за домаћинство категорије Дц за коју је карактеристична годишња потрошња од 3500 kWh, од чега 1300 kWh ноћу, уз претпоставку подједнаке

потрошње у вишој и нижој сезони.

На наредној слици дат је упоредни преглед просјечне цијене електричне енергије за карактеристичног купца из категорије домаћинства (Дц) у Републици Српској и у земљама из окружења. За обрачун просјечне цијене у Републици Српској и у земљама окружења за стандардног потрошача електричне енергије коришћени су тарифни ставови за неквалификоване купце електричне енергије из категорије "домаћинства" који су били важећи на дан 1. децембар 2008. године.

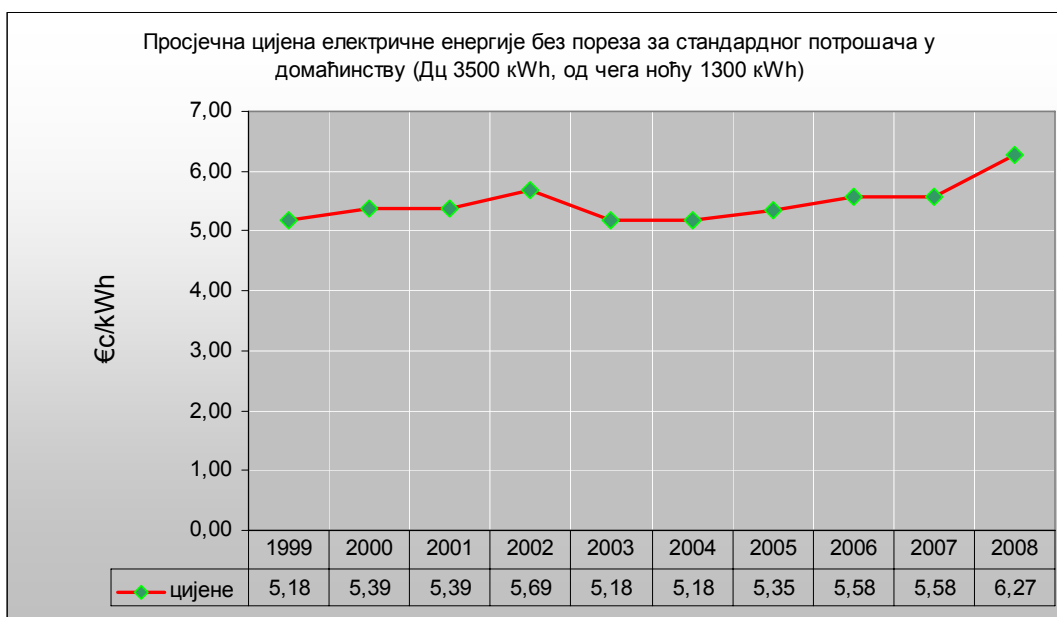
Тарифни ставови за неквалификоване купце електричне енергије из категорије "домаћинства" - обрачун просјечне цијене за стандардног потрошача по Еуростату Dc 3500 (1300 ноћу). Зима - љето у односу 50:50										
Назив категорије	Назив групе	ЕРС	ЕП ХЗХБ	ЕП БиХ	МАК	СРБ	ЦГ	ХР	СЛ	АЛ
домаћинства	једнотарифни	11,54	14,43	12,43	10,36	9,68	19,36	21,21	20,93	13,07
	двотарифни	12,27	14,64	12,63	10,51	8,37	17,45	18,54	19,85	

Табела 27

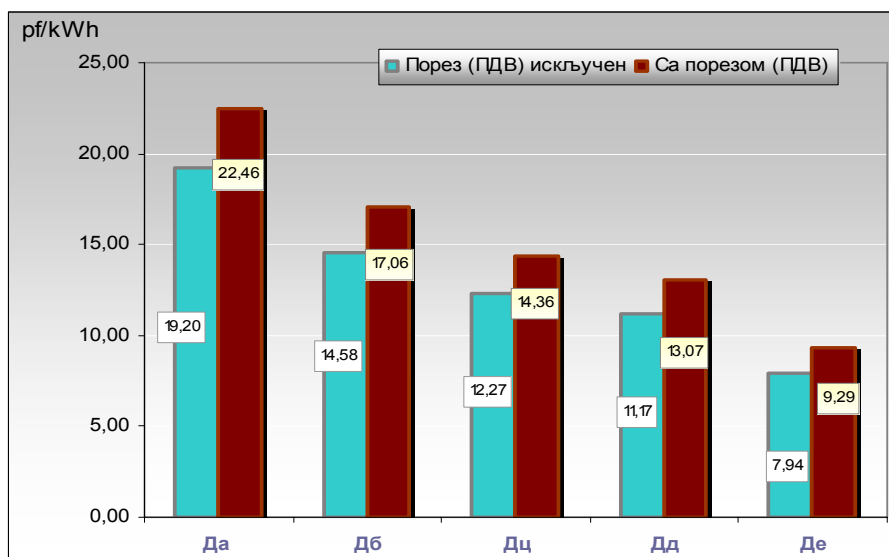
Слика 45 - Упоредни преглед просјечне цијене у pf/kWh за једнотарифно и двотарифно мјерење за стандардног потрошача Дц 3500 (1300 ноћу). Зима - љето у односу 50:50⁸

⁸ За обрачун просјечне цијене у земљама окружења за стандардног потрошача ел. енергије коришћени тарифни ставови за неквалификоване купце електричне енергије из категорије "домаћинства" који су били важећи на дан 01. децембар 2008. године, а објављени на интернет страни регулатора или електродистрибутивних предузећа у посматраним земљама.

Слика 46 - Просјечна цијена ел. енергије у €/kWh (порез је искључен) за стандардног потрошача у домаћинству (Дц) у периоду 1999 - 2008. године

На наредној слици дате су просјечне цијене са и без пореза (ПДВ 17%) за остале стандардне потрошаче из групе домаћинства на начин како их групише Еуростат у зависности од годишње потрошње.

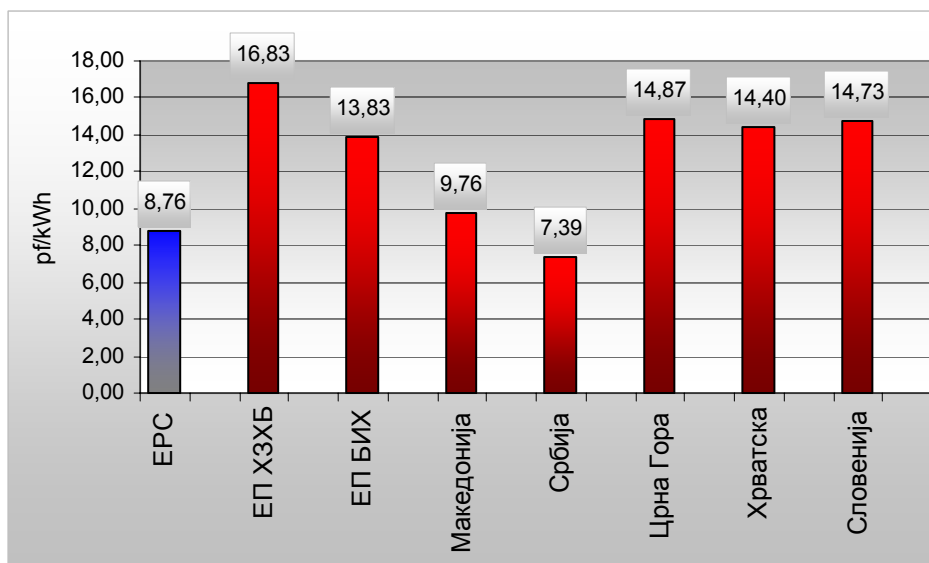

Слика 47 - Упоредни приказ просјечних цијена за домаћинства са и без пореза за групе потрошача по старој методологији обраде података

Индустрија - категорија купаца електричне енергије

Стара методологија Еуростата дефинише неколико карактеристичних купаца за индустријске купце. Упоредни подаци се уобичајно дају за индустријског купца категорије Ие за коју је карактеристична годишња потрошња од 2000 MWh и максимална снага 500 kW. На наредној слици дат је упоредни преглед просјечних цијена за потрошача у индустрији у БиХ и у земљама из окружења. Цијене су рађене

на бази важећих тарифних ставова на дан 1. јуни 2008. године за потрошаче на 10 kV напонском нивоу.

Слика 48 - Цијена електричне енергије за индустријског купца у pf/kWh

5.7 Приуштивост електричне енергије купцима из категорије "домаћинства"

"ЕНЕРГЕТСКО СИРОМАШТВО" ("*fuel poverty*")
- приуштивост енергије крајњим купцима

Европске земље користе израз "енергетско сиромаштво" за оцјењивање и поређење приуштивности електричне енергије

крајњим купцима из категорије домаћинства.

Праг енергетског сиромаштва одређује свака земља на основу властитих критеријума који зависе од просјечних цијена различитих видова енергената за домаћинство, расположивости различитих врста енергената за коришћење у домаћинству, те националног дохотка по становнику, минималних и просјечних примања домаћинстава.

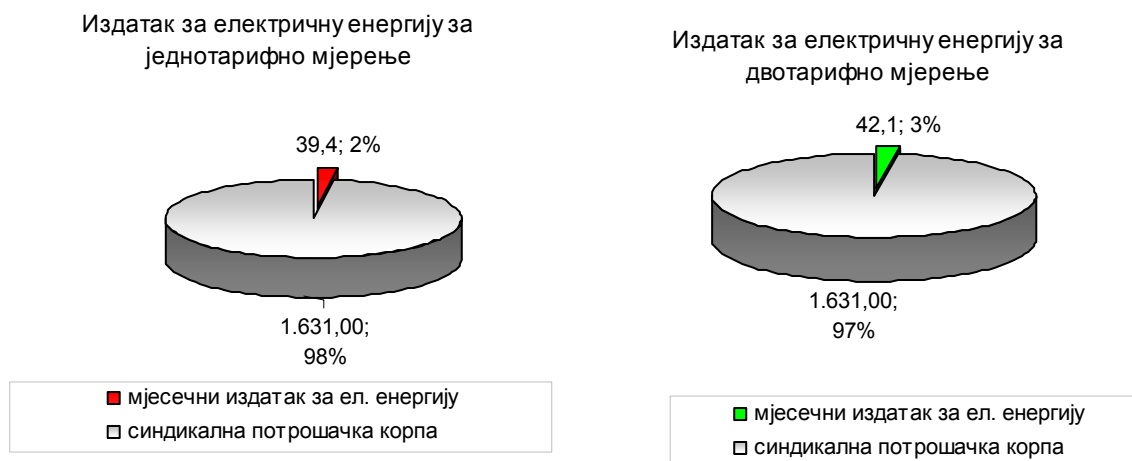
У неком европским земљама се домаћинство категорише као енергетски сиромашно ако је мјесечни рачун за потрошњу електричне енергије и гаса у домаћинству већи од 10% укупних мјесечних примања домаћинства.

РЕРС је за своје анализе користио упоредни преглед односа рачуна за електричну енергију и "синдикалне потрошачке корпе" коју објављује Савез синдиката РС и која представља вриједност добара и услуга потребних за одржавање нивоа животног стандарда.

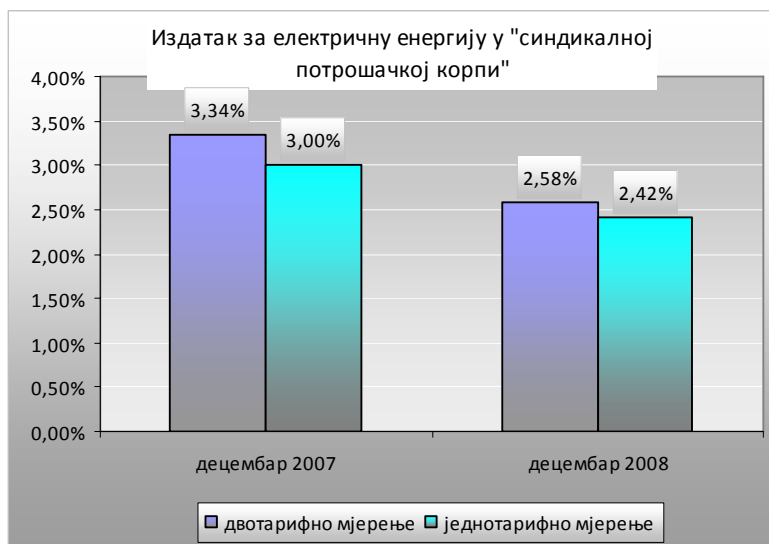
Издаци за електричну енергију за крајњег купца у категорији домаћинства у 2008. години у односу на 2007. годину су се повећали, јер је у том периоду дошло до повећања цијена електричне енергије, које је износило у просјеку око 12% за домаћинства. "Синдикална потрошачка корпа" у децембару 2007. године коштала је 1.149,57 KM, а у децембру 2008. године 1.631,00 KM (више за 42%). У укупном номиналном повећању вриједности потрошачке корпе од 481 KM повећање цијене

електричне енергије за 3,7 КМ у мјесечном рачуну за посматрано домаћинство чини 0,8%. (стандардни купац из категорије домаћинства - купац који троши 3500 kWh електричне енергије годишње).⁹

Слика 49 – Учешће трошкова електричне енергије у потрошачкој корпи за стандардног купца у 2008. години

Учешће трошкова електричне енергије (укључујући порез на додату вриједност) у "синдикалној потрошачкој корпи" у 2008. години је износило 2,42% за једнотарифног купца из категорије домаћинства, а 2,58% за двотарифног купца, а што је графички представљено на сљедећој слици.

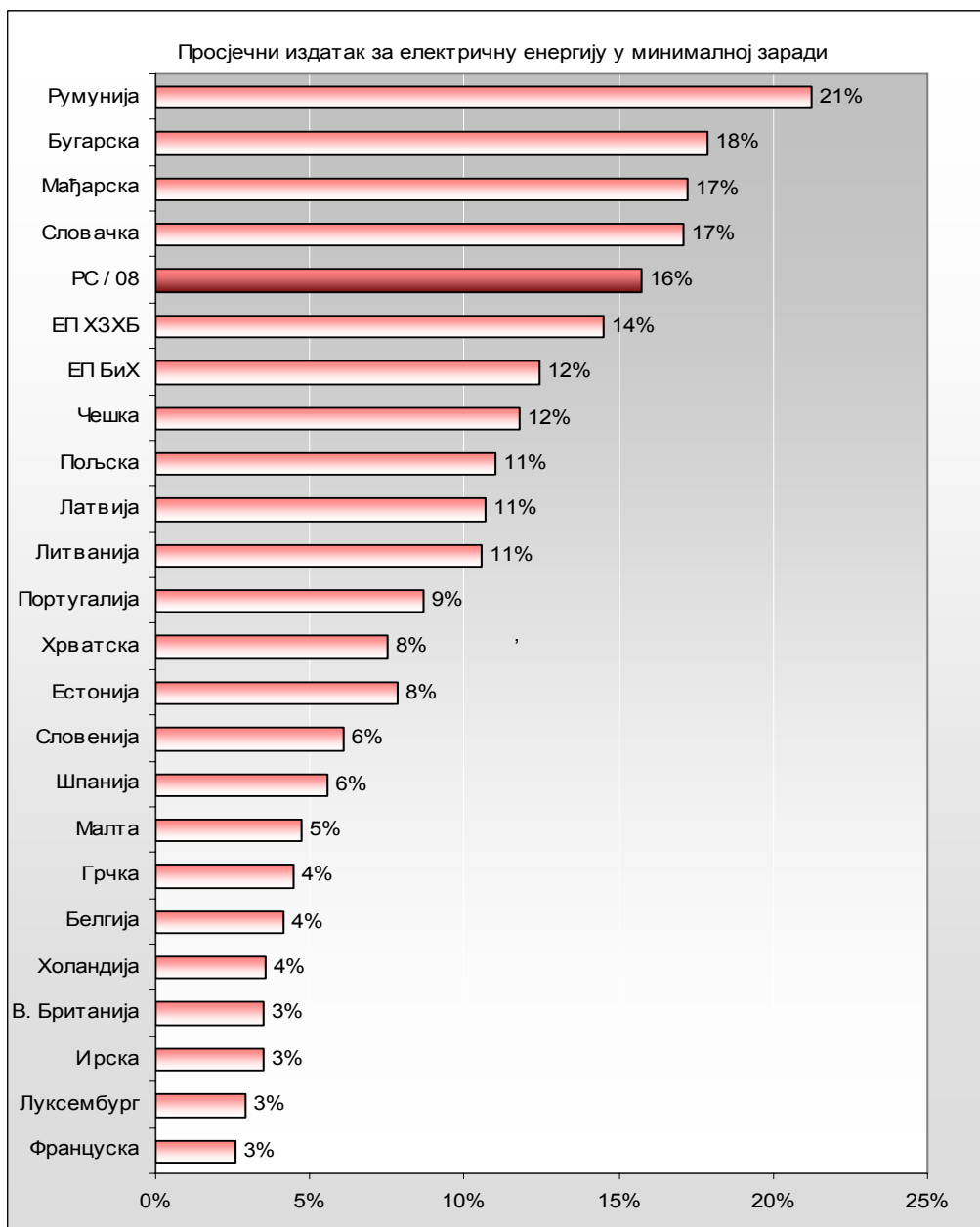
Слика 50 - Учешће трошкова електричне енергије у "синдикалној потрошачкој корпи" у 2007. и 2008.

Други карактеристичан податак је учешће издатка за електричну енергију, за обим потрошње стандардног купца (Дц) из категорије домаћинства, са урачунатим порезом на додату вриједност, у минималној загарантованој мјесечној плати.¹⁰

⁹ По методологији коју примјењује ЕУРОСТАТ, крајњи купци из категорије домаћинства се класификују у 5 група стандардних купаца, а стандардни купац из групе "Дц" је крајњи купац који троши годишње 3500 kWh електричне енергије, од чега 1300 kWh ноћу, односно у вријеме примјене мање дневне тарифе.

На основу тарифних ставова за снабдијевање тарифних купаца за 2008. годину и одређене минималне плате, учешће издатка за електричну енергију у минималној заради у 2008. години износи 16%.

У поређењу са другим земљама у Европи, ово учешће је релативно високо, али при том треба имати у виду да најнижа загарантована зарада запосленог није изворно статистички податак, него се тај износ одређује у складу са економском и социјалном политиком државе.

Слика 51 - Упоредни преглед учешћа издатка за електричну енергију у минималној заради

¹⁰ Минимална зарада: Извор Еуростат

5.8 Тржиште природног гаса

У сектору природног гаса у Републици Српској учествују сљедећи енергетски субјекти са наведеним дјелатностима:

"ГАС ПРОМЕТ" А.Д, Пале – транспорт и оператор транспортног система природног гаса,
"САРАЈЕВО-ГАС" А.Д, Источно Сарајево - транспорт, дистрибуција и снабдијевање природним гасом,
А.Д. "ЗВОРНИК-СТАН", Зворник – дистрибуција и снабдијевање природним гасом.

Тренутно на тржишту природног гаса у Босни и Херцеговини постоји један увозник гаса и то "Енергоинвест" из Сарајева који је потписник дугогодишњег уговора о увозу гаса са руским "Гаспромом". Снабдјевач гасом највећег потрошача гаса у Републици Српској Фабрике глинице "Бирач" из Зворника чија је годишња потрошња приближно 215 милиона m^3 , у случају да користи природни гас у пуном капацитету, што је око 40% укупне потрошње природног гаса у Босни и Херцеговини, је "БХ гас" из Сарајева.

Процјена годишње потрошње гаса у Републици Српској је приближно 220 милиона m^3 .

Правилником о тарифној методологији у систему транспорта, дистрибуције, складиштења и снабдијевања природним гасом је утврђено да се снабдијевање тарифних купаца природним гасом односи само на категорију потрошње домаћинства, а што проистиче из Закона о гасу и Уговора о оснивању Енергетске заједнице Југоисточне Европе по коме сви крајњи купци природног гаса осим купаца из категорије домаћинства треба да имају право да се снабдијевају као квалификовани купци почевши од 01.01.2008. године. Дакле, у складу са овим Правилником у 2009. години ће бити спроведен тарифни поступак којим ће бити утврђени тарифни ставови за снабдијевање тарифних купаца - домаћинстава природним гасом, док за остале категорије купаца неће бити прописани тарифни ставови, тј. они ће се снабдијевати као квалификовани купци. Истовремено ће бити одређени и тарифни ставови за коришћење мреже природног гаса, а такође издате и дозволе за обављање дјелатности у складу са Правилником о издавању дозвола, што све заједно треба да створи почетне претпоставке за функционисање тржишта природног гаса у Републици Српској.

5.9 Информација о цијенама природног гаса

5.9.1 Цијене природног гаса у Републици Српској

Поступак утврђивања цијене природног гаса у Републици Српској који је био на снази у 2008. години састојао се у томе да су локалне заједнице одобравале цијене природног гаса утврђене од стране предузећа из гасног сектора. У децембру 2008. године РЕРС је утврдио методологију за израчунавање цијена у енергетским дјелатностима из сектора гаса и њена примјена ће услиједити у 2009. години.

У ниже датој табели презентоване се цијене природног гаса у РС важеће од дана 1. новембра 2008. године. Дистрибутери гаса у РС доставили су РЕРС-у цијене изражене у KM/Sm^3 које представљају поскупљење у односу на претходни период од 35% за

домаћинства и 21,9% за комерцијалне потрошаче. У образложењу одлуке о поскупљењу, предузеће "САРАЈЕВО-ГАС" а.д. наводи се да је дошло до промјене набавне цијене природног гаса на основу Одлуке Владе Федерације БиХ о повећању цијене природног гаса са 0,61 КМ на 0,80 КМ за 1 Sm^3 .

Цијене природног гаса које су дате у табели изражене су у три јединице мјере Sm^3 , GJ и kWh, како би се омогућило поређење са цијенама у региону и земљама ЕУ-а.

Цијене гаса у РС без ПДВ-а (15°C; 1,01325 bara; доња калорична вриједност 34.075,60 kJ/Sm ³)	"САРАЈЕВО-ГАС" а.д.			"ЗВОРНИК -СТАН" а.д.		
Категорија потрошње	КМ/Sm ³	КМ/GJ	КМ/kWh	КМ/Sm ³	КМ/GJ	КМ/kWh
Домаћинства	0,900	26,41	0,0951	0,991	29,096	0,1047
Комерцијалини потрошачи	1,000	29,35	0,1056	0,991	29,096	0,1047

Табела 28 - Цијене гаса у РС, на дан 1. децембар 2008. године

У ниже наведеној табели, на примјеру цијене природног гаса предузећа "САРАЈЕВО-ГАС" а.д. дата је структура трошкова цијене природног гаса за крајњег купца из категорије домаћинства и комерцијалне потрошње које су ступиле на снагу 1. новембра 2008. године. На рачуну за крајњег купца природног гаса обрачунава се "мјерно мјесто" у износу од 3,0 КМ мјесечно.

Структура цијене гаса за крајњег купца "САРАЈЕВО-ГАС"-а а.д.	Домаћинства	Комерцијална потрошња
	КМ/Sm ³	КМ/Sm ³
Набавна цијена од "БХ ГАС"	0,80	0,80
Транспортне услуге	0,03	0,03
Набавна цијена	0,83	0,83
Трошак дистрибуције и снабдијевања	0,07	0,17
Цијена гаса	0,90	1,00
Цијена гаса са ПДВ-ом	1,053	1,17

Табела 29 - Структура цијене природног гаса за крајњег купца

5.9.2 Поређење цијена природног гаса

Правни основ за прикупљање и обраду статистичких података на бази цијена електричне енергије дефинисан је Директивом 90/377/ЕЕЦ од 29. јуна 1990. године. Европска комисија је усвојила јединствену методологију статистичке обраде података из области производње, потрошње и цијена гаса. Због либерализације тржишта гаса, тада установљена методологија прикупљања података о цијенама гаса је застарјела, те је у јуну 2007. године установљена нова методологија. Суштина промјене је да:

- Цијене се објављују у националној валути.
- Цијене треба да представљају просјек за 6 мјесеци.
- Типичан стандардни потрошач је замијењен потрошачем у "банду".

Статистичка обрада просјечних цијена гаса у складу са овом методологијом ради се за двије основне категорије потрошача и то за домаћинства и индустрију. Унутар ове

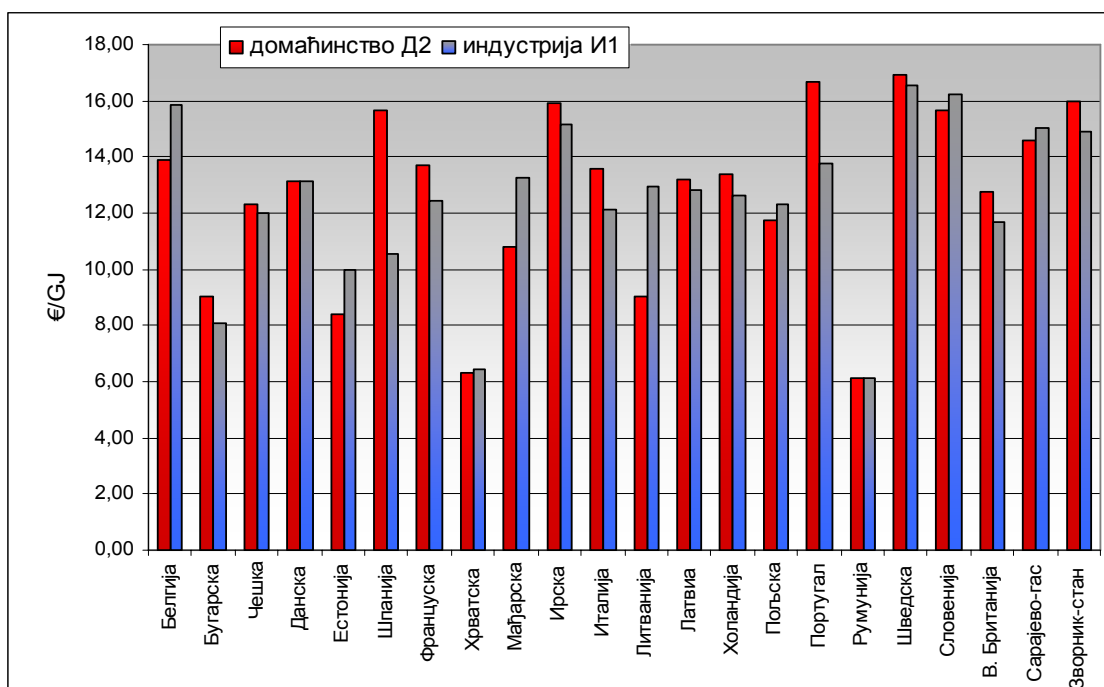
двје групе потрошачи су груписани у неколико карактеристичних група у зависности од годишње потрошње и максималне снаге.

Табела 30 - Карактеристичне групе купаца природног гаса

Годишња потрошња гаса (ГЈ)					
Индустријски крајњи корисници			Домаћинства -крајњи корисници		
Група	најнижа	највиша	Група	најнижа	највиша
Банд И ₁		<1.000	Банд Д ₁		<20
Банд И ₂	1.000	<10.000	Банд Д ₂	20	<200
Банд И ₃	10.000	<100.000	Банд Д ₃	>200	
Банд И ₄	100.000	<1.000.000			
Банд И ₅	1.000.000	<4.000.000			

На слици која слиједи дат је упоредни преглед просјечних цијена гаса у неким европским земљама за крајњег потрошача из категорије "домаћинства" чија је годишња потрошња између 20 и 200 ГЈ и за крајњег потрошача из категорије "индустријски потрошач" чија је годишња потрошња између 10.000 и 100.000 ГЈ. Цијене су без пореза и односе се на друго полугодиште 2008. године.¹¹

Цијене за крајње купце "Сарајево-Гас"-а и "Зворник Стан"-а у Републици Српској, које су поређења ради уврштене у табелу, обрачунате су на бази важећих тарифних ставова за природни гас и мјерно мјесто на дан 1. новембар 2008. године, без пореза. Обрачун просјечне цијене односи се на потрошача у "домаћинству" који годишње потроши 500 Sm³ и потрошача из категорије "комерцијална потрошња" који годишње потроши 12.284 Sm³ гаса.

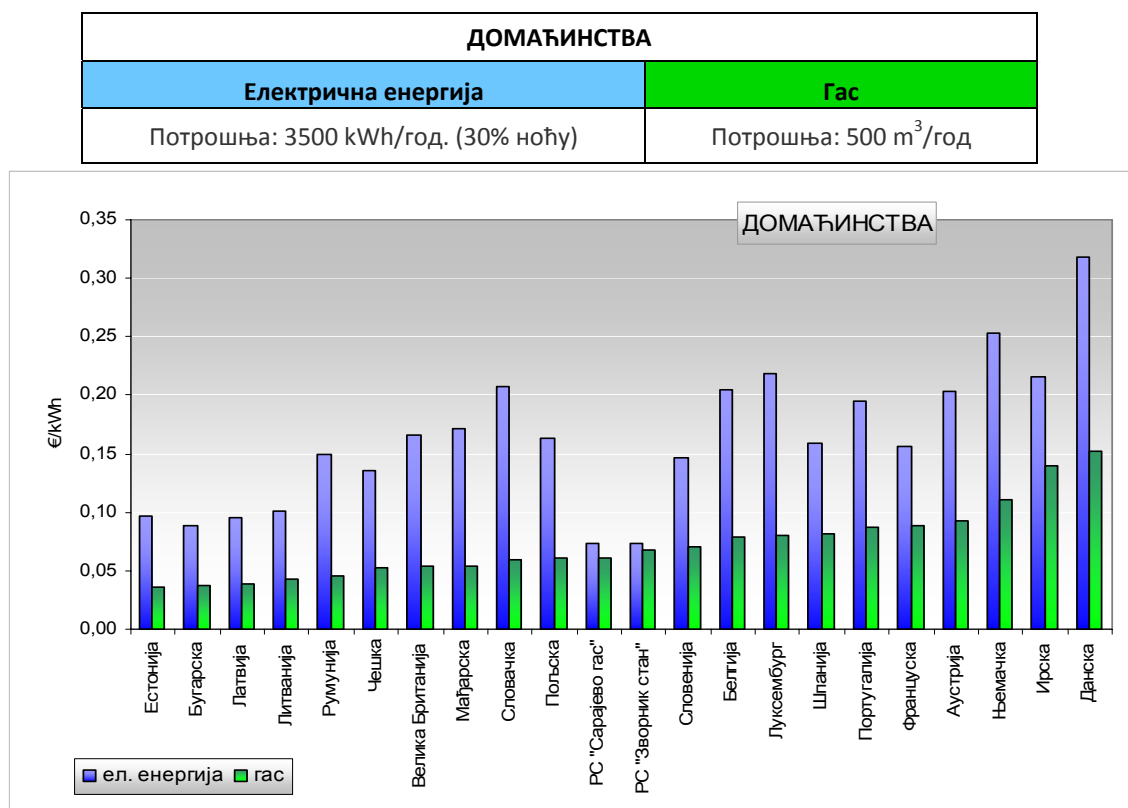
Слика 52 - Просјечне цијене гаса за друго полугодиште 2008. године - купци из категорије "Д₂-домаћинства" и "И₁-индустрија"

¹¹ Извор: Еуростат

5.9.3 Електрична енергија и природни гас - цијене упоредни приказ

Ово поглавље даје упоредни приказ просјечних цијена у €/кWh за електричну енергију и гас у "домаћинству" и "индустрији". Групе стандардних купаца електричне енергије и природног гаса дефинисане су по методологији Еуростата. Цијене су обрачунате са припадајућим порезима на дан 1. јуни 2008. године за земље ЕУ, а за Републику Српску на дан 1. новембар 2008. године.¹²

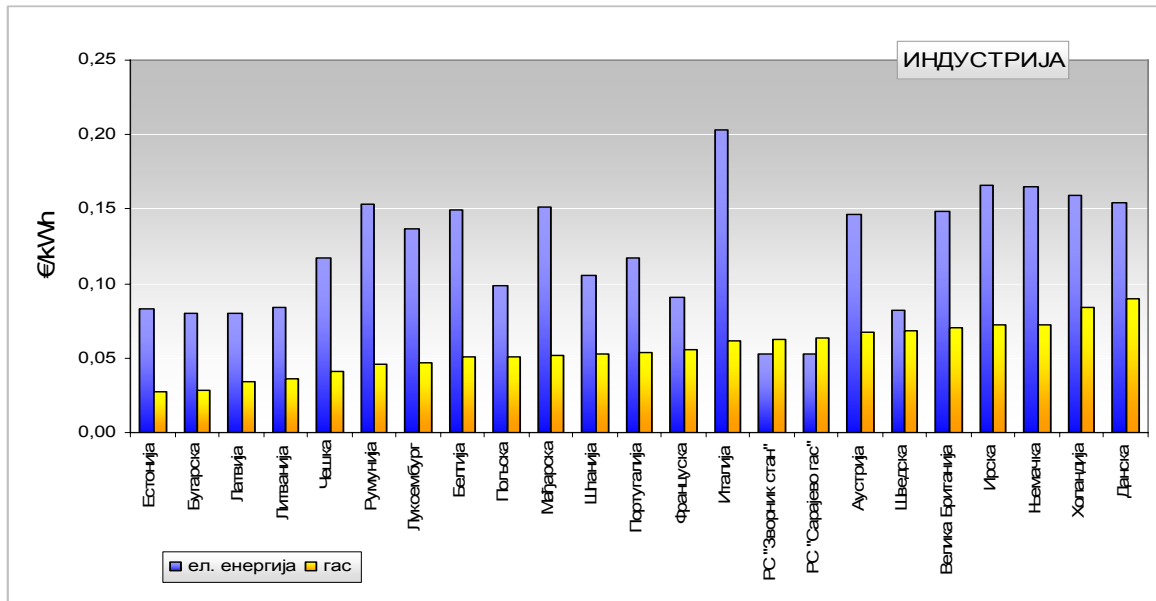
Поређење је урађено за карактеристичног купца електричне енергије из категорије "домаћинства" и карактеристичног купца природног гаса из категорије "домаћинства", односно за карактеристичног купца електричне енергије из "индустрије" и карактеристичног купца природног гаса из "индустрије", а што је приказано на наредним сликама.

Слика 53 - Упоредни приказ просјечних цијена у €/кWh за електричну енергију и гас за карактеристично "домаћинство"

ИНДУСТРИЈА	
Електрична енергија	Гас
Потрошња: 2000 MWh/годишње (макс. 500 kW, годишње оптерећење: 4000 h)	Потрошња: 418.6 GJ/годишње ≈ 116 MWh ≈ 11000 m ³

¹² Извор: Europe's Energy Portal /www.energy.eu/

Слика 54 - Упоредни приказ просјечних цијена у €/kWh за електричну енергију и гас за карактеристичног купца у "индустрији"